

1997. II. évfolyam 1. szám

GRAMFON

Az igényes zenerajongó lapja

Ára: 296,-Ft



Antonio Carlos Jobim

Scatman John

Egberto Gismonti

Chaka Chan

Betty Carter



Maria Spacagna

Kónya Sándor

Schiff András

Hobo

Földes Hobo László

A HÓNAP INTERJÚJA



Képjáték

Csütörtök

TV1 18.30

Amikor egy kép másképp egy más kép, akkor az a megújult Képjáték. Barkochba és képkirakó egy játékban? Nem, nem, ez nem képzavar. Üljön a képernyő elé, hogy képben legyen! A műsorvezető a mindehhez jó képet Vágó István. Képjáték - amit képtelenség kihagyni!



KÉPJÁTÉK



Szerencsekerék

Szombat, vasárnap, hétfő

TV1. 18.30

Érdekes játékosok, értékes nyeremények, izgalom, szórakozás, balszerencse és szerencse! Szerencsekerék - ahol Dóra, Viktor és Tamás segítségével mindig jó a hangulat! Szombat, vasárnap és hétfő este milliókkal együtt Ön is jól szórakozhat!



Mindent vagy semmit!

Kedd, szerda, csütörtök

TV2 21.30

Mindent vagy semmit! - ahol a tudás hatalom, de néha hallgatni is arany! Mindent vagy semmit! - új időpontban a TV2-n... és aki sohasem hiányozhat: a játékvezető, Vágó István! Kedd, szerda és csütörtök este milliókkal együtt szurkoljon Ön is a lángelmék bajnokainak! Tartalmas szórakozást mindenkinek!



Retkes Attila
Főszerkesztő

Bősze Ádám
Lapigazgató

Pataki Andrea
Szerkesztő

Human Telex Kft.
Lapterv és tipográfia

Aradi Varga István
Művészeti igazgató

Novák Gábor
Tipográfia

Rovatok:

Bősze Ádám
Retkes Attila
Interjú, Klasszikus,
Pop-rock

Dr. Zipernovszky Kornél
Jazz

Pataki Andrea
Kiadói panoráma,
Hírek

Szerkesztőség címe:

1025 Budapest
Mandula utca 31.

Takács Ágnes
asszisztens
Tel: 06-30-418-016
Fax: 212-4782

Kiadója:

Amfisz Kft.

Iványi Margó
Felelős kiadó

1025 Budapest
Mandula utca 31.
Tel./fax: 212-4782

Terjeszti:

a Hírker Rt., az NHE,
a Kiadói Lapterjesztő Kft.,
és alternatív terjesztők.

Terjesztés-szervezés:

MediaTrade Bt.
Tel./fax: 342-2362

Nyomatás:

Novoprint Rt. Dorog

Felelős vezető:
Miseje Attila
elnök-vezérigazgató

ISSN 1416-1109



5
SCHIFF ANDRÁS



12
KÓNYA SÁNDOR



25
BETTY CARTER



28
SCATMAN JOHN



31
CHAKA KHAN



24
EGBERTO GISMONTI

tisztelt olvasó!

A Gramofon, az igényes zenerajongó lapja második évfolyamába lépett, s ez a tény alkalmat ad arra, hogy egyfelől értékeljük a mögöttünk álló hónapokat, másfelől megfogalmazzuk 1997-es terveinket, a fejlődés, a továbblépés lehetséges irányait. Lapunk változatlanul az egyetlen olyan hazai folyóirat, amely a nagy nyugati hanglemez-magazinok, az American CD Guide vagy a német Fono Forum mintájára a hanglemez- és -piac életét, újdonságait kíséri figyelemmel, minden műfajban az igényes produkciókat állítva a középpontba. A nyári indulás óta eltelt időszak bizonyította: egy érték-központú, de nem arisztokratikus szakmai folyóiratnak a hazai piacon is van létjogosultsága. Nem lehetünk azonban tökéletesen elégedettek, hiszen szeretnénk a korábbinál is sokszínűbb, részletgazdagabb, differenciáltabb képet rajzolni a magyarországi hanglemezpiacról, bővíteni kívánjuk nemzetközi áttekintéseinket, és mindenképp: maximálisan alkalmazkodni szeretnénk az olvasói igényekhez. Ezért is található meg januári számunk 48. oldalán is az a részletes kérdőív, amely olvasóink pontos érdeklődési körét, igényeit és a Gramofonról alkotott véleményét hivatott felmérni. Az idei első szám vezető interjújában Földes László (Hobo) vall pályájáról, Jim Morrisonról és Viszockijról, a magyar zenéről-kultúróról-társadalomról és a vadászat túlélőiről. Kritikai rovatainkban ezúttal is „felvonulnak” a legnagyobb sztárok, de emellett fiatal tehetségek illetve itthon kevésbé ismert, a nyugati szakma által azonban már jegyzett előadók produkcióit is értékeljük. A Kiadói panoráma rovat ezúttal egy speciális műfaj, a dance első számú hazai képviselőjét, a Record Expressst mutatja be, és változatlanul jelentkezik a Budapest Music Center illetve a Budapesti Fesztiválzenekar önálló rovata. A Gramofonra vonatkozó legfontosabb általános és aktuális információk megtalálhatók az Interneten az alábbi címen: <http://www.bmc.hu/gramofon>.

Tisztelt Olvasó!
Továbbra is várjuk észrevételeit, javaslatait és kérdéseit a szerkesztőség címére: 1025 Budapest, Mandula u. 31. Reméljük, hogy 1997-ben is velünk tart, és hónapról hónapra olvassa az igényes zenerajongó lapját, a Gramofont.

Retkes Attila főszerkesztő
Bősze Ádám lapigazgató

a Gramofon
januári
szférjai

t a r t a l o m	
A hónap interjúja: Földes László	2
Kritika: Klasszikus	5
Kritika: Jazz	16
Kritika: Pop - rock	26
Hanglemezpiaci körséta: Record Express	36
A Budapest Music Center a Gramofon-ban	42
a Budapesti Fesztiválzenekar a Gramofon-ban	45
Hírek	46
Kérdőív és megrendelőlap	48

Tizenyolc éve van a pályán. Tizenyolc év kudarcokkal és sikerekkel teli folyamatos küzdelemben. Neveztek már profétának, rockköltőnek, paranoiás őrültnek, az ifjúság megrontójának, gazembernek, lázítónak, ellenzékinek, sőt kommunista fattyúnak is. Azt viszont mindenki elismerte, hogy a blues-zene magyarországi népszerűsítésében elvülhetetlenek az érdemei. Nem törődött stílus- és divatirányzatokkal, hanem makacsul járta a maga útját. Ötvenkét évesen is fáradhatatlanul nyomja dögös bluesait, kántálja - József Attila, Pilinszky János, Allen Ginsberg, Jim Morrison és hamarosan Vlagyimir Viszockij - verseit, és hirdeti az ígét: „Úton lenni boldogság, megérkezni a Halál.”



Gramofon: Az elmúlt esztendőben igen termékeny voltál, a lemez megjelenések számát tekintve mégis 5:4-re vereséget szenvedtél Tátrai Tibortól.

Földes László: Számomra is hihetetlen, sőt a vereség valójában még ennél is nagyobb. Tátrai Tibor ugyanis a Trilógia három korongján, valamint a két Vadaskert lemezen szerzőként is végig jelen van, ráadásul van köztük egy instrumentális mű, én viszont csak két albumnak írtam a szövegét. Egyszerűen nem értem, hogy Tibornak honnan volt ennyi ötlet- és erő tartaléka. A Csipkerózsika és a hét törpe című HBB-számban a refréneknél például tizenegy gitárszólomat játszott fel a háttérben. Ez már olyan elmélyült, a legapróbb részletekre is figyelő gondolkodás- és munkamódszert jelent, hogy nem találok rá szavakat. Nem vagyok egy Hobo Blues Band-rajongó, különösen ami a lemezeinket illeti, de még soha ilyen részletgazdag munkát nem láttam a kollégáimtól.

Fotó: Assay H. Péter



Földes Hobo László

G Az új album valóban meglepő számomra, hiszen - különösen az utóbbi években - több lemezeket fulladt kudarcba a zenei kidolgozatlanosság miatt; gondolkodok itt a Kacsmaoperára vagy a Férfibánatra, de említhetném akár az Esztrádot is a nyolcvanas évek közepéről.

F 1993-ban egy nagyon fontos személyi változás történt a Hobo Blues Bandben; Póka Egon, aki addig az első számú zeneszerzőnk volt, és nagyon vigyázott arra, hogy az is maradjon, távozott a zenekarból. A Vissza a 60-as úton és a Vadaskert lemezek pedig igazolták, hogy Tátrai Tiborban, Tóth János Rudolfban, sőt Zsoldos Tamásban is nagyon komoly szerzői invenciók vannak. Nálunk a szöveg mindig előbb készült el, mint a zene, s hiába igyekeztem a szöveget sokszínűen, többrelegűen, részletgazdagon megírni, a zenésztársak hozzáállása miatt sok „lemezáldozat” született, mondván: úgyis ők a legjobbak, és én majd úgyis „eladom” az anyagot. Nagyon fáj, hogy számomra nagyon fontos dalok, mint a Lépj be a rock and roll pártba vagy a Minden eladó, ilyen nyom nélkül elmúltak.

G Vadászat - Tábortűz mellett - Vadaskert, Egyfajta trilógia?

F Erre szorít mindenki, és nagyon nehéz lenne ezt megcáfolni, hiszen például a Tábortűz mellett című lemezen szerepel a Vadászat kivonulása vagy a Gyáva bohóc. Pedig sem az, sem a Vadaskert nem annak készült, ezek a művek önállóan is hallgathatók. Mostanában viszont erősen gondolkodom azon, hogy ebből a három műből és esetleg más HBB-dalokból - például Kopaszkutya, Fekete Bárány Blues - készítek egy önálló darabot.

G De azért a Vadaskert végül is azokról szól, akik túlélték a vadászatot.

F Pontosan. Többek között mi is túléltük, és most arról énekelünk, amiben élünk: a Vadaskertről.

G Nem inkább állatkertről?

F Nem, pedig ez nagy kihívás lett volna, különösen a poének és a szimbólumok miatt, de úgy gondolom, hogy azért még nem állatkerben élünk. Nem azokról a tönkrement, önfeladó vagy ketrecbe zárt fiatal állatokról és vadakról szól, akiknek itt kell befejezni az életüket. A magyar kultúra a szovjet csizmák nyomását is kibirta, és eddig ellenállt az amerikaiaknak, a természet sem ment tönkre, és a meséink is élnek, annak ellenére, hogy a Gumimacik már benn vannak az országban.

F Azért a Csipkerózsika és a hét törpe című számotok elég ijesztő képet fest.

F Ennek ötletét a Hóhéhenke és a hét törpe című magyar pornófilm adta, de ez nem alanyi dal. Ebben az országban ma ez történik, de rengeteg dolog van, ami fontos és megmaradt. És hiszem, hogy József Attila, Ady Endre, Esterházy Péter, Ascher Tamás vagy Gothár Péter munkássága nem csak számomra érték.

F A blues sem magyar műfaj.

F Valóban, ez is idegen hatás, de a szimfonikus zenét, a baletet, a szonettet, a drámát vagy a cirkuszt sem magyar emberek találták ki. A blues mint kulturális forma még viszonylag új idehaza, de ez nem jelenti azt, hogy megöli a magyar kultúrát. Idő kell neki, amíg szervesen beilleszkedik. Európában egyébként is egyre fontosabbá válnak a lokális kultúrák. Úgy érzem, a Vadaskert az idetartozásról, a szeretetről, a hiülység elleni harcról szól. Vannak rajta gúnyral és dühvel teli dalok - Műmese, Csipkerózsika, Dermedve - éppúgy, mint érzelmes megnyilvánulások, a Bahóc a dobozon

vagy a Sültbolond, mely utóbbiban benne van: nem az a baj, hogy meghalok, hanem az, hogy ezek itt megölhetnek engem. A Vadaskert már mentes a Tábortűz mellett romantikus tévedéseitől. Ami ebben az országban ma történik, az túl van már azon, hogy én minősítsem. Most már végképp nem szabad elkeseredni, mert akkor semmink sem marad. Az önirónia és a humor segít elviselni a valóságot, és a Vadaskert ilyen akar lenni.

G A Hobo Blues Band több mint tizennyolc éves pályafutása mellett egyfajta hármasmoltárt is építettél magadnak, melynek közepén József Attila, egyik oldalán Jim Morrison, a másikon pedig Vlagyimir Viszockij áll. Márta Istvánnal közös József Attila lemezed, illetve a Morrison dupla album már régebben megjelent, a Budaörsi Diskont néhány hete újabb Morrison-művet adott ki tőled, Viszockijjal azonban még adós vagy.

F Már nem sokáig. Amikor Inna Csurikova barátai a Taganka Színházból megkérdezték, hogy lenne-e kedvem hozzá, ijedtemben elmentem Ascher Tamáshoz, aki mindig szigorú volt velem, és megkérdeztem tőle, képes lenné-e rá. Csináld meg, válaszolta, és amikor két hónappal ezelőtt neki szegeztem a kérdést, hogy meg is rendezné-e, megint csak igennel válaszolt, feltéve, ha tudok rá várni egy évet. Nekifogtam hát a konkrét munkának. Gleb Visinszkij úr, az Orosz Kulturális Központ igazgatója adott öt Viszockij-CD-t, és összeállított egy hatalmas dokumentációt. Több helyről kaptam nyersfordításokat, körülbelül hatvan-hetven szövegem van, de szeretném ezt megduplázni, hogy aztán abból válogathassam ki az előadáshoz szükséges húsz-huszonöt dalt.



G Viszockij szóló- vagy zenekarral készült dalaira helyezed a hangsúlyt?

F Azt szeretem, amikor egyedül játszik azon a nevezetes öthúros egyesszai gitáron, de egyrészt nem tudok gitározni, másrészt más felfogásban kívánom felépíteni az egészet. Komoly zenei átdolgozásra van szükség, ehhez felkerítettem Tóth János Rudolfot és Marosi Zoltánt. Hármán lényegesen teltebb hangzást tudunk elérni, de mégsem vagyunk egy teljes blues-zenekar. Az esthez természetesen felhasználnám Viszockij prózai írásait, illetve színházi szerepeivel - különösen a Hamlettel - kapcsolatos sorait is. És nagyon fontos, hogy legyen benne humor, hogy ne csak a jól ismert önpusztító, a halállal, önmagával és az egész kommunizmussal küzdődő, vergődő dalait ismerje meg a magyar közönség.

G És ezzel be is fejezed a hivatásos önpusztítókkal való foglalkozásodat?

F Be, mielőtt még magam is „rámegyek”. Ezek az estek minden egyes alkalommal keményen megdolgoznak, hiszen József Attila, Morrison vagy Ginsberg életművébe nagyon mélyre kellett merülnöm, és nehéz visszajönni belőlük. Ha csak az ember nem használ oldószerket, de én sosem nyúltam ilyenekhez. József Attila versei például teljesen az életem részévé váltak. A Légy ostoba! című estet nem azért csináltam meg, hogy a verseit elmondhassam, hanem mert akkor nagyon nagy bajban voltam, és a versek üzenetei sokat segítettek rajtam. Ezek nem szerepek, hanem szerelmek, és szerencsére mindig volt befogadó, így a kiáradó energia nem hullott vissza rám és nem rombolt össze.

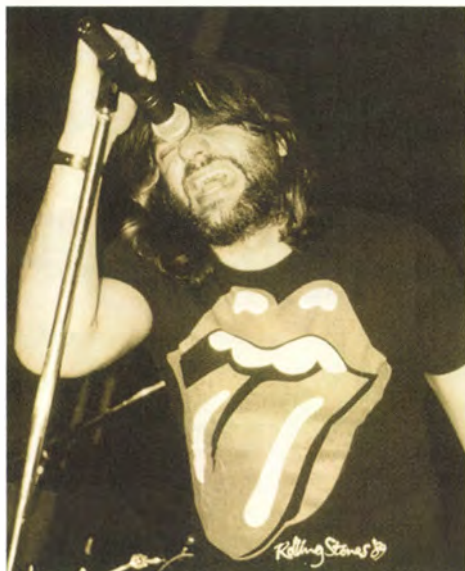
G 1980-ban jelent meg a Hobo Blues Band első lemeze. Az elmúlt tizenhat évben 23 lemez - köztük 5 dupla -, négy könyv és számos színpadi munka jelzi a tevékenységedet, színvonal tekintetében is elég változatosan. Nem félsz attól, hogy egy kicsit elaprózod a dolgokat?

F Nem. Hogy valami sikerül-e vagy nem, független attól, hogy milyen tempóban dolgozol. Egyesek háromévenként adnak ki könyvet és írnak lemezt, s azok mégsem lesznek jók.

G De időnként nem lenne jobb kicsit érlelni a műveket, mielőtt megjelenteted?

F Nem érzem, hogy sietnék velük. Rengeteg olyan ötletem van most is a tarsolyban, amelyet nem sikerült még megvalósítanom. Ha most hirtelen megbetegednék és egy évig az ágyat nyomnám, két könyvet és legalább öt nagylemeznyi szöveget tudnék megírni. A nemek háborúja című tervem a Vadászat óta kidolgozatlan, akárcsak az a huszonöt tételes lemezkoncep-





ció, amelyet 1988-ban, San Franciscóból Seattle-be, Jimi Hendrix sírjához menet vázoltam fel a buszon. Ezek kikényszerítődnek belőlem, de mire meg tudnám csinálni őket, más dolgok jutnak eszembe. Hogy a Ghymes együttessel dolgoztam, hogy Mózsi Ferenc vagy Jim Morrison verseivel foglalkoztam, érdekes és izgalmas dolgok, tisztelet és segítség mások felé, baráti gesztusok, de az agyamat másként veszik igénybe, mint amikor szöveget írok. Több színházi és lemezfelkérést utastottam már vissza, nem gögből, hanem mert úgy éreztem, nem az én világom. Amíg a Hobo Blues Band esetében a szövegek megjelennek, bőven van lehetőség arra, hogy érlelni lehessen azokat. Úgy érzem, hogy azok a lemezek, amelyek nem sikerültek, vagy nem a megfelelő időben jelentek meg vagy zeneileg nem voltak kidolgozottak és ötletek. Az Esztród című lemez nekem például az egyik legnagyobb fájdalmam, több nagyon fontos szám - például a Videoszerelem vagy a Levél Irínának - nem került rá, mert zeneileg nem lettek jók, és ezt a vereséget nagyon nehezen dolgoztam fel. A Vadaskert esetében egyébként negyvennyolc dalszövegöttem volt, ebből huszonkettőt dolgoztam ki és tizenkilenc került a lemezre. Mii csináljak, ha ennyi ötletem van?

G Az előbb utaltál Mózsi Ferencre. Az utóbbi években ő jelentősebb szerepet játszott az életedben: segítségével ismerkedtél meg Amerikával, és többek között az övé volt az a piros Buick, amellyel 1994-ben végigmentél visszafelé a 60-as úton.

F Előre kell bocsátanom, hogy ez a Buick akkora volt, hogy vezetés közben is ki tudtam nyújtani a lábaimat, és ez az én méreteimmel nem kis dolog. Az orszógot 1970-ben elhagyó Mózsi Szívavány című lapja a nyolcvanas évek közepétől nagyon fontos publikálási lehetősége volt az akkori ellenzéki értelmiségnek. Tamás Gáspár Miklóstól Csuka Istvánig mindenki járt nála és mindenkin segített, mindezt alázattal és mindenfajta ellenszolgáltatás nélkül tette. A nyolcvanas évek végén kerültem vele kapcsolatba, éppen első amerikai utamról ábrándoztam, amelyet aztán ő egyből meg is szervezett. A zene miatt mentem, a hetvenhét nap alatt nyolcvanegy zenekart láttam, eljutottam Chicago legmélyebb bluesklubjaiba, kapcsolatba kerültem Sugar Blue-val, a Magic Slimmel és Sunnyland Slimmel. Mózsi, mikor hazalátogatott, mindig hozta

magával aktuális költeményeit, és vagy öt évvel ezelőtt felvetette, hogy csináljunk egy ilyen lemezt. Erre leghamarabb az 1996-os esztendőben nyílt lehetőségünk, Tóth János Rudolf írta a zenét, én meg úgy állíthattam össze a lemez anyagát, hogy a szerző egyáltalán nem szól bele. (Ellentétben például Allen Ginsberggel és Eörsi Istvánnal, akik nagyon fékeztek engem az Üvöltés felvételei közben.) Ezek leírt versek, nem megzenésítésre termettek, inkább gondolkodni érdemes rajtuk. Nagyon élveztem, de még nagyobb élmény volt Mózsi Ferenc kezébe adni a lemezt. Látni, hogy olyan boldog, mint amilyen én voltam akkor, amikor ő segített rajtam.

G Úgy tudom, Mózsi Ferencnél találkoztál a szlovákiai Ghymes együttessel is, melynek legutóbbi lemezén két dal is elénekelsz.

F Igen, 1994-ben ő cipelt el a Lake Hope mellé, ahol az Itt-ott nevű, évtizedek óta létező tradicionális magyar összejövetelen találkoztam a Ghymes tagjaival, és a közönség kérésére adtunk egy rögtönzött koncertet. (Jóllehet népzeneészek, kívülről tudták a HBB dalainak egy részét.) Aztán elmentem hozzájuk Pozsonyba, turnéztunk Szlovákiában, majd elhívtam őket Budapestre, s nemrég idehaza is tartottunk egy koncertkörutot. Az alázatuk és tisztaságuk ragadott meg, ahogy siker és anyagi motiváció nélkül teszik a dolgukat.

G Mindenfajta él nélkül kérdezem: néha nem unod még saját magad?

F Való igaz, hogy mindig is jobban szerettem mások dalait vagy verseit játszani. Ez nyilván azoknak, akikkel együtt dolgozom, furcsa, de ennek nem ők az okai, hanem én. Viszokijtól, Morrisontól, Tom Waitstól vagy Faludy Györgytől rengeteget lehet tanulni, ezek számomra fantasztikus utak, még ha néha csak egy dal erejéig is. Így egyrészt nem élem fel saját magam, másrészt mindig is fontosnak tartottam, hogy a hozzám közel álló alkotók gondolatait megpróbáljam másoknak tovább adni. A problémám inkább a közeggel van, és most egyáltalán nem a közönségre gondolok. Elképzelhető, hogy az egész eddigi munkám sokkal nagyobb hatásfokú lenne, ha jól lenne menedzselve. Fhhez viszont sosem volt érzékem. Unom haav nem

fordítom, hogy megszelídítem magam, hanem hogy amit csinálak, elég mély legyen. Meg is visel, de megéri. És még mindig nem látom kétségbeesítőnek a helyzetet.

G Két esemény, ami a folyamatosságot jelenti az életedben: most tartottátok a tizenkettedik Hobo-karácsonyt és a kezdetek óta, azaz tizennyolc éve működik a Hobo-klub. Ennyire fontosak ezek neked?

F Igen, különösen a klub, amely az első évek hánytatásai után 1986 januárja óta a Lágymányosi Községi Házban működik, októbertől áprilisig minden vasárnap. Nekem ez a legfontosabb, innen meritek erőt mindenhez, ez az alapja mindannak, amit a zenekar, illetve amit én csinálak. Minden vasárnap más műsort kell játszani, más összekötő szöveggel és keretjáttékkal, de megéri a fáradságot. Ez a háromszáz ember hihetetlen lelki pluszt jelent. Nagyon jó érzés a közönség és a zenekar között feszülni a kötélen. Nagyon kockázatos, de most már nem félek, hogy leesem. Pedig többször leestem.

G Még néhány nap, és ötvenkét éves leszel. Meddig lehet még ezt az iramot bírni?

F Ebben a korban rockzenét játszani csakis belső energia kérdése. Hogy az ember mennyire tehetséges vagy sem, már kiderült. Jobb vagy rosszabb énekes úgysem leszek. A belső ritmusomat viszont nem alakíthatom át, nem fekézhetem őságosan magam, és nem vagyok abban a kategóriában, hogy ezt felválthatnám utazással. Nem tudok háromévenként turnézni, mint a Rolling Stones. Nem csak anyagilag nem engedhetem meg, de ez a tempó belülről jön. Van, hogy valami nem sikerül, de ez nem jelenti azt, hogy hazudtam. Jó néhány kollégámmal ellentétben én nem azt nézem, hogy mit szeretnének a melltartó nélküli tinilányok hallgatni, hanem azt, hogy mit szeretnék elmondani. És ez néha szerencsésen találkozik a közönség érdeklődésével. Mostanában éreztem meg, hogy mit jelent ez a klub az ide járóknak. Hogy mennyire boldogok, ha vidámnak látnak bennünket. Az elmúlt években annyiszor keserítettem már el őket, fájdalmas és dühös esteket tartottunk, de akkor sajnos az volt az igaz. Nem hittem volna, haav ötvenkét éves koromban még játszhatom. Mert én



Bartók Béla:
Zongoraversenyek

• Teldec - Warner •

Bartók első zongoraversenyét volt szerencsém előben hallani Schiff Andrással - a Fesztiválzenekar koncertjén. Azóta várom, hogy ez az interpretáció végre lemezen is megjelenjék. Számomra tehát a Teldec korongja esemény, az 1996-os év hanglemeze. A lemez meghallgatása nagy élmény, ám gyakran átszínezi a koncert komplex emléke. Schiff játéknak mostanában szerves része a művész jelenléte a pódiumon, tehát a látvány is. Ez persze nem volt mindig így. Sőt, épp ellenkezőleg. A nagy lelkesedés közepette sokakkal együtt én is azt gondoltam, hogy ez a „kimittudos” csodagyerek első-sorban lemezkarriert fog majd befutni... S most, néhány évtized múltán azt látjuk, hogy épp a legnagyobb fogyatékoságból származott a legnagyobb erény: Schiff ma minden szempontból hiteles előadó-személyiség a világ legnagyobb és leghíresebb koncertpódiumain, és szerencsére gyakran látjuk-halljuk itthon is. Tartása, méltósága, elhithető ereje a Bartók-tolmácsolásokban fantasztikus elkötelezettséggel párosul. Lemezhallgatás közben is gesztusok idéződnek fel a hallgatóban, s értelmező, figyelemfelhívó vagy éppen átszellemültséget tükröző gesztikus vagy mimikai jelek. A zenélés az egyik legtokéletesebb kommunikációs mód: hátterében Schiff András esetében bölcsesség, felhalmozott kultúra, a különböző stílusok ismerete áll, egyszóval olyan gazdagság, amelyből az előadó spontán módon, a pillanatra reagálva, a zenekarral eggyé válva, a hangszeres impulzusokat meghallva válaszol, megajándékozván hallgatóit a „soha még ilyen nem volt” illúziójával. Az Első zongoraverseny lassú tételében figyeltem föl erre, ebben az ősi varázs-szertartásban, ahol a belső világmindenséget szívdobogásszerű ritmus szervezi mikrokozmoszá, s a borzongások és remegések meglepetései ugyanakkor utalnak más, kozmikus méretű kitérésekre, természeti kataklizmákra. A hangok folyamatának nagyszerű rendjéhez a zongora akkordjai kommentárokat fűznek, ember és természet lehetséges harmóniájáról mesélnek. Ebben a szertartásban a vágyott összeolvadás gyönyörűsége, az extázis kiváltságos és egyszeri pillanata fogalmazódik meg. Innen, ettől az ősi, rituális, „barbár” Adagio-tól feszül az ív a Harmadik zongoraverseny „Adagio religioso”-jáig. Schiff számára az érett Bartók halálközeli „hálaéneke” ugyanannak a panteisztikus, ember és világmindenség egységét hirdető életérzésnek a megnyilvánulása. Nem diadalmas, hanem drámai összeütközésekben gazdag találkozás ez, katarzissal persze. Schiff alkata klasszikus alkat, amelyben

Béla Bartók

Piano Concertos
Nos. 1-3

András Schiff

Budapest Festival Orchestra
Iván Fischer

helye van a tragédiának is. De mindenképpen keresi a feloldást, persze a legmagasabb szinten. Előadásában az egymás után felvett három koncert igazi klasszikus trilógiának tűnik: forrongással, összeütközésekkel, rettegéssel, szorongással, ám a végén feloldódással. A CD-lemez különösen kedvez ennek, a három különböző életszakaszban (1926-1931-1945) komponált darabot egy ciklusba rendező koncepciónak. Hallgatható megszakítás nélkül - mint a bartóki életmű összefoglalása. Ám egyetlen gombnyomással ráközelíthetünk egy-egy részletre, ahol Schiff András - felvértezve egy XX. századi pianista minden tudásával - és az ő koncepciójára nagyszerűen ráhangolódó (Fischer Iván vezényelte) Fesztiválzenekar mindig az adott pólus, a kiválasztott pillanat teljes, plasztikus, szinte kézzel fogható, személyesen is átélhető jellegzetességeit kínálja. A felnőttként kezelt hallgató fejében-fülében-szívében pedig összeáll - összeállhat - az univerzum teljessége. A lemez általam hallgatott példánya a zongora és a zenekar természetes hangzásviszonyait és egy tágas terem hangulatát adja vissza. Igényes kiviteli a kísérfűzet, címlapján Schiff és Bartók portréjával, hátlapján a zongoránál

Bartók Béla

Bartók Béla:
Zongoraversenyek
Schiff András - zongora,
Budapesti Fesztiválzenekar
Vezényel: Fischer Iván

ülő Bartók fényképével. Németül, franciául és angolul olvasható benne Somfai László célratörő, szűkszavú és áttekinthető tanulmánya, Schiff András szubjektív hangú írása a zongorista Bartókról és a Bartók-interpretáció mai lehetőségeiről. Az előadókról szóló jegyzet is tárgyyszerű és fontos információkat kínál.

Farkas Virág

J e l m a g y a r á z a t

kiváló jó közepes hallgatható hallgathatatlan

Mozart: Vonósnegyesek

• Naxos •

Ismét egy összkiadás, szerencsére olyan, amelynek darabjai egyenként is megvásárolhatók. Az Éder-kvartett felvétele 1993-ban készült, s külföldön már korábban forgalomban volt. Ezzel kapcsolatban én is tartozom egy vallomással: nekem már körülbelül egy éve megvan. Ebből talán a Naxos terjesztési politikájáról is megtudhatunk valamit. Amikor én szereztem magamnak ezt a lemezt, akkor bemutatópéldányként jutott el hozzánk, az igazi terjesztés most kezdődik. Tehát azokban a budapesti és vidéki boltokban, ahol a Naxosnak lerakata van, s kapható gyakorlatilag a teljes - több száz vagy több ezer? címből álló - katalógusukban szereplő összes darab, 1997-ben már kapható lesz ez a sorozat is. Én magam azért választottam éppen a nyolcas számot viselő lemezt, a komplett széria utolsóját, mert valamilyen okból a rajta szereplő mindhárom mű külön-külön is vonzott. Az, hogy az érett Mozart remekműveit tartalmazza, még nem ritkaság, de hogy rajta van az utolsó vonósnegyes, az F-dúr (K.590), az már érdekel. Bár kíváncsi lennék a korábbi, akár gyerekkori szerzeményekre is, most mégis az a szempont győzött - bár lehet, hogy az ilyesmi sokak számára ingyencedésnek minősül -, hogy az itthon sajnálatos módon ritkán koncertező Édes vonósnegyest olyan darabokban hallhassam, amelyeket más előadók is gyakran játszanak. Ugyancsak izgalmas mű az úgynevezett Hoffmeister kvartett, amely melléknevét a kiadóról nyerte, aki még Mozart életében publikálta. Ez része annak a kölcsönös tiszteletet és kollégiai nagyrabecsülést tükröző játékos rivalizálásnak, amelynek jegyében Haydn és Mozart egymásnak ajánlotta vonósnegyeseit. Mozart koncerteken és lemezkatalógusokban egyaránt igen gyakran szereplő, hat darabból álló sorozatát ajánlotta Haydnnak. Erre következett a válasz, az újításoktól hemzsegő op. 33. ugyancsak hat kvartettje. Mozart újabb válasza immár egyetlen vonósnegyes, amelyben viszont bizonyítja, hogy idősebb kollégájának

újításait ő is jól tudja hasznosítani. Ez tehát lemezünk nyitószáma: tiszteletadás. Ám a menüet - falusias hangjával - talán kicsit csúfolódás is. Magányosan áll ez a darab Mozart művei között, sem az előbbi ciklushoz nem szokták hozzácsatolni, sem az utolsó három vonósnegyeshez, az úgynevezett porosz kvartettekhez, mert ez utóbbiaktól meg hangütésében tér el, mint ezt az Éder vonósnegyes előadása is bizonyítja. Az előbbi kettőnél is érdekesebb számomra a c-moll adagio és fuga, (K. 546). Nagyon is ismert, népszerű darab, csak általában a kamarazenei verziót adják elő. Így, vonósnegyes tomácsolásában még inkább kiderül drámai jellege, az eszközök gazdaságos használata és a célratörő zeneszerzői fogalmazás. Az Éder vonósnegyes ebben a felállásban szimpatikus és értő előadónak mutatkozik. Selmeczi János a primárius: igazi kamarazenesz, holott gyakran vállalkozik szólószereplésre is, legutóbb a Zeneakadémián monstre programmal mutatkozott be január 4-én. Igazi területe talán mégis a kvartett, ahol a többiekkel egybeolvadva, mégis kezdeményező szerepben csilloghat. Ám ezekben a darabokban, elsősorban a művészi színvonalon csellózó porosz uralkodónak ajánlott F-dúr vonósnegyesben a gordonka is igen hálás szerephez jut. Nomen est omen; az Éder kvartettben itt az egyenlők közül első lehet Éder György. S ne hagyjuk említés nélkül Szűts Pétert és Papp Sándort sem, aki hegedűn, illetve brácsán játszik az együttesben. Kiválóan érzékeltetik a három darab különbségeit. Az utolsó kvartett lemondó, szikárabb és kesernyésebb hangzásaihoz is van affinitásuk. Ugyanakkor a már említett menüet falusias báját, duda hangzású tánczenéjét is hallható élvezettel szólaltatják meg. Kiváló a D-dúr darab nyitótételének lendületes tempója, amely az Allegretto feliratot viseli, mégis állandó mozgásra, nyüzsgésre utal. Talán valamely „bolond napra”, mint az ugyanebben az időben komponált Figaro házassága... Ugyanígy a



Éder Vonósnegyes

★★★★★
W. A. Mozart:
Vonósnegyesek K499,
K590, K546
Selmeczi János,
Szűts Péter - hegedű,
Papp Sándor - brácsa,
Éder György - cselló



finálé még szédültebb forgataga. Úgy tűnik, mostanában a hangszeres művészek egyre többször merítenek ihletet Mozart színpadi műveinek nagyszerű szituációból. Éderék másik „operai forrása” talán a Don Giovanni lehetett, a Kőszobor megjelenése például a c-moll fúgánál, mely eredetileg két zongorára készült. A hatalmas feszültségű, ugyancsak márványléptű Adagio szinte zenekari teltséggel szólal meg ebben az extravaganciáktól mentes, nagy lélegzetű előadásban.

Farkas Virág

**A SZTÁROK NEM SZÜLETNEK!
DE NÁLUNK... SZÜLETHETNEK.**

**Pop, rock, jazz, filmzene,
szinkron, színházi
műfajokhoz 20 BIT-es
digitális hangrögzítő
rendszer, effektek,
soksávós technika
Exkluzív szerződésben
rendelkezésre álló, kitűnő
akusztikájú kastélytermek,
értékes hangszerpark**

Alpha-Line Studio

**1124 Budapest, Vércse u. 4/a.
Telefon/fax: (36-1) 319-6105**



**The Hilliard Ensemble:
A Hilliard Songbook**

• ECM Records - EMI •

Valamennyien emlékszünk még a Hilliard együttes és Jan Garbarek Szent István bazilikában adott koncertjére. Már akkor tudtuk, hogy az 1974-ben alakult együttes régóta foglalkozik kortárs és régi zenével egyaránt. E két véglet és az énekesek hangkultúrája igen izgalmassá teszi a repertoárt. Josquin des Prés-től John Cage-ig, Perotinustól Pärtig, Machauxtól Holligerig és Purcelltól Bryarsig szélesedik az oeuvre. Talán kevesen tudták, hogy a Hilliard énekegyüttes Nicholas Hilliard festő-ékszerész-íróról kapta nevét, aki 1547 és 1619 között élt. A névadás nem véletlen! Davis James (kontratenor), John Potter, Rogers Covey-Crump (tenor) és Gordon Jones (bariton) kvartettjének éteri hangzása, rendkívül intelligens muzikalitása, a briliáns énektechnika és persze Garbarek utánozhatatlan szaxofonhangja adott akkor okot ott, a bazilikában az elrévülésre, alkalmat az e világból való kilépésre - ha csak néhány órára is. Az „A Hilliard Songbook” címet viselő új, dupla kompaktlemez az emlékeinkben élő hangversenyhez s az Officium című albumhoz minden tekintetben csak hozzáilleszteni tud, és méltó módon idézi névadó mesterét is. Hangzáskultúrájában, technikai bravúrjaiban vokális zenében nehéz elképzelni tökéletesebbet. De miről is van szó? Az énekegyüttes számára kortárs vagy már klasszikussá vált kortárs zeneszerzők írtak vokális műveket. Találkozunk az egészen fiatal nemzedékkel Ivan Moody személyében, akit a XV-XVI. századi spanyol költészeti ihletett komponálásra. Arvo Pärt neve klasszikus kortárs zeneszerzőként lehet ismerős bárki számára. Az együttes egy 1992-ben, Lukács apostol néhány mondatára komponált művét énekli lemezre. Pärt úgy tekinti a feladatot, mintha egy minioperát írna, így a hangzás dramaturgiája egy középkori misztériumjátékra emlékeztet. Nicholas Hilliard mester egy 1600 körül írott, Tanulmány az ábrázolás művészetéről című munkájával képviselteti magát, amelynek részleteit Piers Hellawell komponálta zenévé kamaragyüttesekre, majd ennek adaptációja négy szólamra került a Songbookba. A lemez egyik legizgalmasabb opusza kétségtelenül a Mallarmé versre komponált Barry Guy zene. „Egy koc-



The Hilliard Ensemble

The Hilliard Ensemble:
A Hilliard Songbook
New Music For Voices
Morton Feldman, Vello Tormis, Arvo Pärt, Barry Guy, Piers Hellawell, Michael Finnis, James MacMillan, John Casken, Ivan Moody, Joanne Metcalf, Elizabeth Liddle és Paul Robinson szerzeményei
Davis James - kontratenor,
John Potter - tenor, Rogers Covey-Crump - tenor,
Gordon Jones - bariton,
Barry Guy - bőgő, a Kockadobásban

kadobás soha nem törli el a véletlent” - így a teljes cím, Guy viszont csak a Kockadobás fordulatot hagyja meg. A rendkívüli szélsőségeket - hangzásban, technikában egyaránt - megfogalmazó invenzív zene hangszeres kíséretet is kap. Maga a szerző játszik bőgőn. Mintha Mallarmé igénye fogalmazódna itt újra. Ott a szöveg grafikus jelentést is kap, itt a vokális hangzás instrumentális effektusokkal egészül ki. Az eredmény káprázatos. Mi lehet ennek a mesés káprázatnak a titka? A lemez hallgatása közben egyik révületből a másikba esünk, mint annak idején, ott, azon a koncerten. Az egyik hangzásvilág a régmúltat idézi, a másik a jelent akarja mutatni. Egy pillanatban a középkor orgánumainak és gregorián kultúrájának bővületében ringatózunk, egy másikban az ablak előtti, kinti világ tárul elénk. A megoldás talán épp ezekben az ellentmondásokban rejlik, melyekről a lemez bebizonyítja, hogy nem ellentmondások, hanem komplementer érzések. A késő középkori vagy kora reneszánsz vokális kultúra ugyanis igen közel áll a klasszikus avantgarde és posztmodern énekes hangzás világához - így állítja és bizonyítja a Hilliard együttes Songbook albuma.

Pankotai István

**Dohnányi Ernő:
fisz-moll szvit op. 19, D-dúr
hangversenydarab
gordonkára és zenekarra,
Szimfonikus percek**

• Hungaroton Classic •

Dohnányi Ernő művészetének felfedezésével - az elmúlt évek kedvező tendenciái ellenére - még mindig adós a magyar zenetudomány és előadóművészet. Ezért is öröndetes, hogy a Hungaroton Classic szerkesztői immár nem az első Dohnányi-albumot jelentetik meg - tiszteletre méltó koncepció jegyében, tudományos igényességgel. A legújabb zenekari lemez főszereplője, meghatározó egyénisége kétségtelenül a karmester, Vásáry Tamás. Nálam ideálisabb és költőibb egyéniséget nem is találhattak volna e felvételhez. Ő ugyanis (koncertjeit, zenés beszélgetéseit hallgatva, verseit olvasva) olybá tűnik, mintha az irodalom, a képzőművészet és a zeneművészet letéteményese is lenne; ez az „embertípus” pedig leginkább az elmúlt évszázadokra vagy legfeljebb a százafordulóra volt jellemző. Vásáry Tamás tehát - s ez a felvétel legnagyobb érdeme - nagy szaktudással és költői lélekkel közelíti Dohnányi műveit, azokhoz a darabokhoz, melyek csodálatosan egyesítik magukban a zeneszerzői virtuozitást és a poétikus lélek jellemzőit. A CD-n másodikként hallható mű, a D-dúr hangversenydarab szólistája Onczay Csaba. Erről az alkotásról a következőket olvashatjuk a kísérőfüzetben: „A csellóverseny ajánlása a budapesti ősbemutató szólistájának, Hugo Beckernek szól, nyilvánvaló címzettje azonban a zeneszerző édesapja, a kiváló amatőr muzikus Dohnányi Frigyes, aki egyre súlyosbodó betegsége ellenére maga is eljátszotta a magánszólamot.” A családi ajánlás mellett

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata



ez a mű érzékenyen idézi fel a múltat, meghitt nosztalgiai emlékezik a zeneszerzőnek édesapjával töltött éveire. Az elmúlás gondolatát jól éri meg a dirigens, a szólista Onczay Csaba viszont - bár interpretációja technikai szempontból kifogástalan sok helyütt hidegen, érzéketlenül játssza szólamát. A lemezen hallható utolsó darab a XX. századi zenetörténetben különleges helyet elfoglaló, érdekes hangszerezési ötleteken alapuló Szimfonikus percek, amelynek tolmácsolása - ha nem is nyújt emlékezetes élményt - mértéktartó, stílusos és kellemes.

Hegymegi Ákos



D o h n á n y i E r n ő



Dohnányi Ernő: fisz-moll szvit Op. 19
D-dúr hangversenydarab gondokóra és zenekarra Op. 12
Szimfonikus percek Op. 36
Onczay Csaba - gordonka a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara
Zezényel: Vásáry Tamás

Mauro Giuliani: A-dúr gitárverseny, Antonio Vivaldi: Versenyművek, Niccolò Paganini: A-dúr szonáta

• Decca - PolyGram •

A XVIII-XIX. század fordulóján élt Mauro Giuliani gitárversenyével kezdődik a Decca Eclipse névre keresztelt, többnyire népszerű műveket tartalmazó sorozatának legújabb lemeze. Giuliani neve azonban csak a gitárosok körében ismert, noha korának egyik leghíresebb művésze volt. Hamar rájött, hogy Itália nem nyújthat neki kellő népszerűséget, és 1806-ban az akkori Európa zenei fővárosába, Bécsbe költözött. 1808-ban mutatta be Op. 30-as A-dúr koncertjét, amelyet a publikum és a kritika igen nagy elismeréssel fogadott. S hogy nemcsak saját hangszerének rajongói fogadták őt el, arra bizonyíték, hogy Hummellel, Maysederrel és Spohrral együtt játszott Beethoven Hetedik szimfóniájának bemutatóján, 1813. december 8-án. Kiválóan csellózott, és az elsők közé tartozott, akik gitárműveiket már violinkulcsban jegyezték le. Ezen zenetörténeti eszmefuttatást azért is tartjuk lényegesnek, mert Giuliani nem sorolható a méltán elfeledett alkotók közé. Ékes bizonyítéka ennek a CD-n hallható A-dúr koncert, amely Eduardo Fernandez előadásában különösen szépen szólal meg. A klasszikus versenyművek formáját követő alkotást Fernandez stílusosan és könnyedén mutatja be. A gitárművész eddigi felvételei is bizonyítják, hogy az amúgy szegényes gitáriradalomból inkább a klasszikus repertoárhoz vonzódik (Legnani capricciók, Matteo Carcassi művei), de nagy sikerrel játssza a XX. század kompozícióit is. Az ezután hallható Vivaldi concertókban meglepően fintom pengése figyelemre méltó, kerüli a durva „húrtépéseket” és a stílustalan, öncélú virtuozitást. Számunkra a lemez legszebb pillanatai közé Vivaldi d-moll versenyművének előadása tartozik (viola d'amore-n Norbert Blume játszik). A szólistát kísérő English Chamber Orchestra minden taktusban hagyja, hogy az amúgy halk hangú szólóhangszer érvényesüljön, nem véletlenül, hiszen az őket irányító George Malcolm nemcsak kiváló dirigens, hanem a régi zene egyik legavatottabb szakértője is.

Hegymegi Ákos



Eduardo Fernandez



Mauro Giuliani: A-dúr gitárverseny,
Antonio Vivaldi: versenyművek,
Niccolò Paganini: A-dúr szonáta
Eduardo Fernandez - gitár
English Chamber Orchestra
Zezényel: George Malcolm

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

**JOHANN SEBASTIAN BACH
ORGAN WORKS**
on the Oldest Organ of Hungary
GÁBOR LEHOTKA
at the organ of the St. George Cathedral Church in Szeged

IV A. Mozart: Il re pastore

• Teldec - Warner •

Elgondolni is keserves, hogy ha 1775 után Mozart nem ír több zenét, a kis g-moll szimfónia és a hegedűversenyek révén ugyan előkelő helyet kap a zene történetében, de megfosztja azt legnagyobb színpadi szerzőjétől. Ez jut eszünkbe, amikor felfedezzük, hogy a G-dúr hegedűverseny kezdő tételének motívumai ott bújkálnak a még nem „nagy” szerző egyik áriájának zenekari szólamaiban. No de „Auch kleine Dinge”..., apróságok is gyönyörködtetnek - tudjuk Hugo Wolf Olasz daloskönyvéből -, avagy nem kell mindig kaviár, ahogyan egy német tévésorozat győzködte hajdan nézőit. A mi tizenkilenc esztendő s szakácsunk még csak mesterjelölt, de hétköznapi menüje sem híg leves és vastag főzelék, zsíros feltéttel. Értékes tápanyagok kevercsét kínálja franciásan fűszerezett kellemmel, mint a kiadvány címlapját díszítő Boucher-kép. A tálalás olasz; opera seria. Komolyra fordítva a szót sem érdemes mellébeszélni: A pástorkirály még nem igazi Mozart-opera, mégsem vész bele a korabeli átlagba (melyből Gluck jelentős színpadi művei természetesen kivételek). Aki szüntelenül a műfaj csúcsait járja, azaz Mozart 5+2 remekét hallgatja, kénytelen lenézni az átlagos magasságban tanyázókra. Célszerű olykor alább ereszkedni, s a völgyből vagy a felfelé vivő út feléről-harmadáról tekinteni föl a természeti csodára... A kétfelvonalos Il re pastore alkalmi tisztelgés egy Salzburgon átutazó Habsburg főherceg előtt. A serenata megjelölést viselő darab jócskán elmarad a hat évvel

későbbi Idomeneo színvonalától. Azt a müncheni remeklést már az érettség, becsvágy és összpontosítás egysége jellemzi; a 19 éves Mozart rutinjából itt még csak arra futja, hogy betartsa az udvari és műfaji illetet s ötletesen töltsen meg a kiüresedett formákat. Szétfeszíteni majd később fogja őket. A pástorkirály nyitányát tizenhárom zeneszám követi, a tizenkét áriát recitativók fűzik össze és finale-kórus tetőzi be, amelyet az öt szereplő zeng el. A No. 10. rondónak (L'amero, saro costante = Szeretni fogom s állhatatos leszek) a mesteroperákban sem kellene szégyenkeznie. Ha jók az adataim, ez A pástorkirály ötödik hivatalos felvétele, vagyis az új kiadvány repertoárértéke magas. A romantikus dalművek és szimfóniák szerzőinél, Webernél, Schumannnál és Johann Straussnál tett látogatásai után Harnoncourt visszatért korhű hangszeres együtteséhez, a Concentus Musicus Wien csapatához, amellyel immár harminchárom éve vesz föl régi zenét a Telefunken, majd Teldec Das alte Werk sorozatában. 1995 májusában régi és új énekesei élén hangversenyeken adta elő a fiatalkori Mozart-operát. Az örökké kezdeményező karmester gyakran meghökkeníti híveit, inkább nézeteivel, mint muzsikálásának mikéntjével, ám ezúttal nem ő, hanem a kíséző jegyzetek írója igyekszik meggyőzni bennünket arról, hogy a történetet és zenét ironikusan kell felfogni. Az előadás azonban csak az előbbit teszi idézőjelbe. Ha a zenei produkció hordoz is magával tehetetelt, nem a vezénylő, hanem a szereposztó Harnoncourt hibájából. Ann Murray a címszereplő (Aminta), a pástorkirály királya, legeteti nyáját s nem törődik az idővel, sorssal; gyengéd húrokat penget. Ám kiderül róla, hogy a helyi exuralkodó fia, akit Nagy Sándor, a király és hadvezér két világverés közben vissza akar ültetni a trónjára. Ebből fakad a borzasztó konfliktus: királynak vagy szerelmesnek lenni, illetve nem lenni? A végén minden jóra fordul, az általános örömet csak az árnyékolja be, hogy a kitűnő ír mezzoszoprán fölött már a cselekményt megelőzően elszállt az idő. Bőséges zenei-színészi tapasztalatainak birtokában sikert arathatna a - kasztrált énekesnek írott - primo uomo-szólammal is, ha váltóhangjai és a széles határok között lengő vibrato okozta viharos percekben nem játszaná el együttérzésünket. A másik negatívum Inga Nielsen, mint seconda donna. A furán fojtott, vattás vagy gyapjas középfhangok, valamint az elvékonyodó magasságok közötti vergődés mind az ő, mind a hallgató álló-, illetve ülőkéességét erősen igénybe veszi. Ráadásul oly „szeriöz” modort öltött ehhez az opera seriához, amit jórészt lehetetlen komolyan vennünk. (Mégsem hinném, hogy itt van az ironia eltemetve.) A többieket csak dicsérhetjük, főként a prima donnát, az olasz Eva Meit, aki 1991-ben Budapesten is sikeresen szerepelt, a Fesztiválzenekar koncertszerű



MOZART
IL RE PASTORE
EVA MEI - INGA NIELSEN - ANN MURRAY
ROBERTO SACCA - MARKUS SCHÄFER
CONCENTUS MUSICUS WIEN
HARNONCOURT



W . A . M O Z A R T

Mozart: Il re pastore
Ann Murray - Aminta,
Eva Mei - Elisa,
Inga Nielsen - Tamiri,
Roberto Sacca - Alessandro,
Markus Schäfer - Agenore
Concentus musicus Wien
Vezényel: Nicolaus
Harnoncourt

Varázsfuvola-előadásán. Azóta az első osztályú lírai szopránok között vívta ki helyét, ami azért nagy szó, mert jelenleg ez az egyetlen hangfaj, amelyben világszerte valóban jelentős művészek (Sumi Jo, Bonney, Fleming, Gheorghiu, Rost, Ziesak stb.) versengenek. Ennek a lemeznek is Mei a legjobbjá. A két lírai tenor közül Markus Schäfer az ismerősebb; felkészült, megbízható stíl- és karakter-énekes, egy kissé szebb színű hanggal kiváló amorozó lehetne. Az olasz születésű és német képzettségű Roberto Sacca annál a Bruce Abelnél tanult, akit a '60-as években Pernye András fedezett föl a magyar közönségnek. (Két Hungaroton-felvételt is készített.) Sacca Mozart- és Rossini-szerepekben indult, volt már Bartoli partnere a Hamupipőkében. Ha tovább is e körben kíván működni, némileg szilárdabb technikai alapra, választékosabb kifejezőmódra lesz szüksége.

Uhrman György

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata



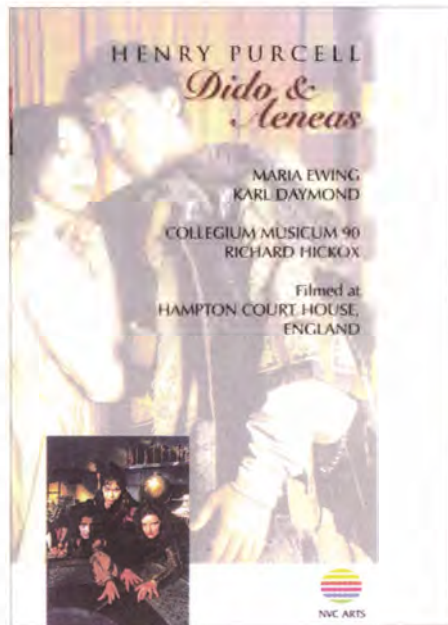
Purcell: Dido és Aeneas

• Video: NVC Arts - Teldec - Warner •
• CD: Chandos •

Számos történelmi-társadalmi oka van annak, hogy az angol nemzeti opera nem a kontinens nagy országainak művészetével párhuzamosan virágzott. A fejlődés kezdetén mégis a „valaha írott legtokéletesebb operák egyike” áll, legalább is Peter Maniura rendező így magasztalja a Dido és Aeneas-t. A Vergilius eposzából vett epizód a legtöbbször feldolgozott témák közé tartozik, vagy negyven szerzőt meghihletett, ám csak Purcell zenetörténeti fontosságú műve élte túl az utolsó évszázadokat; igaz, gyakrabban a koncertpódiumon és hangfelvételen, mint színpadon. Maniura ideális tévéoperának tartja a mindössze 55 perces háromfelvonásost, az állítást rendezése igazolja. A BBC számára készített verzió - egyetlen bökkenőt leszámítva - következetesen végig gondolt és hatásosan kivitelezett filmalkotás, művészi színvonal felülmúlja a Hickox irányította zenei megvalósítást. Mai kutatók hajlamosak rá, hogy nagy masinériát igénylő „udvari” operának minősítsék a Dido és Aeneas-t, és ne egy leánynevelde számára írott iskoladramának. A klasszikus történet ennek megfelelően olyan (udvari, polgári, utcai) barokk környezetben elevenedik meg, amelyet Purcell vagy a század festőóriása, Rembrandt láthatott maga körül. A Hampton Court House épületét és belső tereit a kései XVII. század viseletei és viselőik népesítik be, az afrikai kikötő-főváros tarkasága, etnikai sokfélesége a korabeli Londonét is mintázza; az egymással jól megférő sokadalomban mindenki „más”. Felfogásáért a rendező „tűzbe teszi” - no, nem a kezét, hanem a látomását. A szöveggel is egybevégy, hogy mécsesek, fáklyák, örömtüzek lobbannak fel, és szinte a cselekmény minden helyszínén, fordulópontján eluralkodnak a képen. Utoljára a halott Didót hamvasztó nagy máglya hirdeti: a totális szerelem és a szépség búcsúzott s távozott el véglegesen ebből a világból. Az isteni küldetésre hivatkozva továbbáll „hős” és kísérete, az udvari nép és a győzelmes al- és túlvilági erők mögött szürke hamu, üszök, vigasztalan élet. Beteljesedni látszik a képi jóslat, amit az Aeneas távozásakor lángba borult Karthago sugallt: a majdani végső pusztulás. A cselekmény alapszálával a szövegköltő Nahum Tate

szőtte egybe a boszorkányakciókat. Csak itt tudtam felfedezni az iróniát, amelyről az opera sok (angol) elemzője oly szívesen értekezik. A filmen barlang helyett a szabadban leshetjük meg az ártó égi szellemeket (a II. felvonás 1. jelenetének kezdetén kitűnő „éjszaka zenéjeként” szolgál a Purcellé), majd a boszorkánykonyhában sürgölődő, hivatásos hím- és nőnemű méregkeverők szórakoztatnak. Eltűnődhethünk, kit tiszteljük mesterükben, a nagy hatalmú Varázslónőben. Az igencsak emberi, majdhogynem vonzó arcú Sally Burgesst netán szerelmi vetélkedés miatt kegyvesztett udvarhölgynek, esetleg a királynő másik énjének láttatná a rendező? A további zsánerbetétek: a vadászat, az erotikus fürdőzés, az orgyába csapó mulatozás és a vihar jelenetei is mind sikeresek. Kár, hogy a bőséges táncalkalmakat kevésbé aknázza ki a film, például a behajózó tengerészek rakodása nem helyettesíti az útrakelők táncának lendületét. A zene itt többet mond. Ennyi jó után az egyetlen „szépséghiba”: a címszereplőé. A szerencsétlen királynő (ahogyan más szerzők címezték: Didone abandonata, az elhagyott Dido) a darab kizárólagos főszereplője, személye minden előadást meghatároz. A jeles pályát befutó Maria Ewingot, az 1975-ös Böhm/Ponnelle-féle Figaro bájosan csúf kamaszát szokás „izgalmas” sztárnak titulálni. Ebben az 1995-ös filmben se bájos, se izgalmas, és legkevésbé sem „királyi szépség” (royal fair). Volnék csak az imígyen udvarló Aeneas helyében, előbb választanék bárki mást Dido hölgyei közül. Leginkább a szépséges, bár zeneileg kissé halvány Belindát tüntetném ki vonzalmammal. Ewing játéka, mindenekelőtt a szemé, jelzi ugyan lelkiállapotát, de nem tesz érzelmeinek részesévé, amint nem egészen biztos éneke és hangja sem. Régebbi lemezek nagy királynői, Janet Baker s kivált Tatiana Troyanos, vagy az előző Chandos-felvétel Emma Kirkby-je után Ewing szegényesnek tűnik föl, még ha azokból hiányzott is az itt helyénvaló „African touch”. A fiatal, jóképű és jó kiállású Karl Daymond (Aeneas) tehát nem marasztalható el, hogy kezdő lévén nem képes meggyőző szerelme alakítani, a látvány és az ének nem gyűjthatja fel szívét. Jamie McDougall kellemes tenorján élvezetesen szól a matrózdal, viszont a Mercuriusnak hangot kölcsönző James Bowman már nem a húsz-harminc évvel ezelőtt hódító kontratenor. Összegezve: a képre álmódott zene ezúttal gazdagabb élményt kínál, mint a magányos lemezhallgató képzeletének színpada. Aki mégiscsak a zenét óhajtja, keresse az Archiv Produktion két kiadványát (Mackerras/Troyanos, 1967 és Pinnock/von Otter, 1988) vagy Hogwood 1992-es lemezét, amelyen Kirkby már Belindát énekli (L'oiseau lyre). Az utóbbi kettőn korhű, az előbbin hagyományos, azaz modern hangszerek együttesekkel találkozunk.

Uhrman György



Video:

CD:

Purcell: Dido és Aeneas
Maria Ewing - Dido, Karl Daymond - Aeneas,
Rebecca Evans - Belinda,
Sally Burgess - Varázslónő,
Jamie McDougall - Aeneas
hadnagya, James Bowman - Szellem

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

Kónya Sándor
Puccini és Verdi áriák

• Deutsche Grammophon Favorit - PalyGram •



★★★★
Puccini és Verdi áriák
Kónya Sándor - tenor

A sarkadi születésű magyar tenorista árialemezét a Deutsche Grammophon kizárólag Németország területén forgalmazza. Nagy szerencsénkre azonban hozzánk is eljutott, hiszen Kónya Sándor neve a fiatal magyar zenészeknek nem sokat mond. Kónya Sándor Budapesten kezdte tanulmányait, majd a második világháború után Detmoldban és Milánóban végezte iskoláit. 1951-ben Bielefeldben, Trisztán szerepében debütált, majd 1954-ben Darmstadtba, onnan a berlini Városi Operához szerződött. Legfőképpen Wagner-énekesnek tartották, hiszen Lohengrin szerepével aratta legnagyobb sikereit, 1958-ban Bayreuthban, 1961-ben a Metropolitanben, majd 1963-ban a Covent Gardenben. Leggyakrabban a Metropolitanben szerepelt, a hősi és lírai között álló hangja mellett a közönség a színészi képességeit is nagyra tartotta. A Deutsche Grammophon mostani kiadványa inkább lírai oldaláról mutatja be Kónya Sándort, hiszen Puccini- és Verdi-áriákat hallunk tőle. Az az érzésünk, hogy jelen esetben a magyar művész neve csak ürügy egy olyan kiadáshoz, amely inkább popularitásra, mint igényességre törekszik. Kónya művészete ugyanis megérdemelt volna néhány sort a lemezkiadó füzetben, ehelyett a kiadó hasonszőrű albumainak címét sorolja fel (Adagio - a barokk varázslat, Bolero - spanyol impressziók, Szerelmi álm - zongoraművek szerelmeseknek, Meditáció - zene álmódosításokhoz stb.). Ennyit érdemel csak Kónya Sándor éneke? A felvételek tanúsága szerint nem. Igaz, tenoristánk Wagneren nevelkedett hangja néha árt Puccini és Verdi olaszosságának, hiszen Kónya Sándor számos helyen dinamikai váltások nélkül, az első taktustól az utolsóig túlfűtötten énekel. Az olaszos szenvedély valóban nem hiányozhat az előadásokból, ám ötvenöt percen keresztül hallgatva hiteltelenné válik. Mindezekről eltekintve az első megszólalás után (Tosca - Recondita armonia) kiderül, hogy Kónya Sándor messze fölülte áll azoknak a tenor-próbálkozásoknak, amelyeket ma Magyarországon hallhatunk. Hangszíne, ritmikai szabadsága és intonációs biztonsága mindenkivel elhitheti, hogy világklasszisnak számít. Többek között ezért is lenne illendő, hogy nevét szélesebb körben is megismerjék.

Bősze Ádám

Carl Maria von Weber:
Mamaraművek

• Naxos •

Négy darab - Weber (1786-1826) rövid életének különböző időszakaiból: a híres Klarinétötös, B-dúrban (1815); egy másik terjedelmesebb, hármrétételes opusz, a Grand duo concertant zongorára és klarinéttra (1816), valamint két variációs darab. Az első a Silvana című fiatalkori opera egyik áriáját választja témájául (1810), a másiknak viszont még a keletkezéséről sem tudunk semmi biztosat, sokan még az eredetiségét is vitatják, pedig a stílusjegyek alapján jellegzetes Weber-szerzeménynek tűnik. Címe: Bevezetés, téma és változatok, op. posth - tehát csupán a szerző halála után került kiadásra...

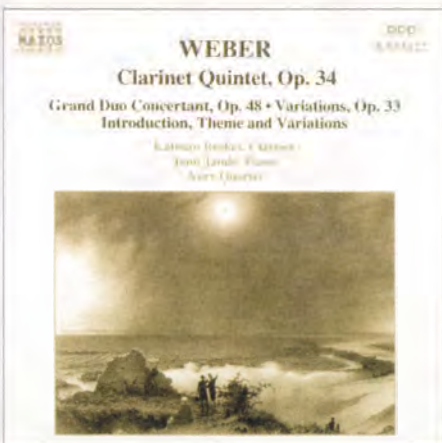
A B-dúr kvintett egy zenetörténelmi lánc része: Mozart, Brahms és Reger életművében egyaránt kiemelkedő helyet foglal el a műfaj, a vonósnygyesre és klarinéttra írott többtételes kamaramű, s mindegyikük darabjában kivételes gazdagságban áradnak a dallamok, egymást követik a fontos gondolatok. A zenetörténészek meghúzzák ezt a vonalat, majd legjobban fanyalogni kezdenek, ha Weber darabjáról esik szó. Ez ugyanis - hallgatók és előadók gyakori kedvence - gyanús slágerdarab, mely nem ér fel az említett magasságokhoz... Áradó dallamok, elegáns és ártekinthető felrakás, világos és egyértelmű szerkezet: „könnyűzene”. A szólóhangszer különböző regiszterei az énekhangra emlékeztetnek: groteszk karakterek felidézésére éppúgy alkalmasak, mint a fennkölt és emelkedett dalolásra. Ugyanakkor a virtuóz passzázatok és futamok során hatalmas távolságokat képes bejárni a hangszer - egyszerűbben szólva nagy a hangterjedelme -; mélységet és magasságot, szinte szédül belé a hallgató. Olyan ez, mint egy Rossini-ária, melyben az énekes - az igazi bel canto iskola hangképzési módszere alapján - örült, fékevesztett és extatikus kalandozásokra, csapongásokra képes pokol és mennyország, éteri tisztaság és érzéki mélység között. Eme csodálatos adottság érvényesítésére ideális terep a variációsorozat. Például az imént említett, apokrifnek tartott darab. A Bevezetésben egy operai szcena széles és nagyívű cavatinájaként engedí énekelni a klarinétot, majd következik maga a téma, mint a cabaletta első strófája - egyszerű, pergő, szinte triviális. A változatok - a következő, gazdagon variált

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata



versszakok - pedig hol fennkölteket, hol groteszkek, de a virtuozitás mindenütt jelen van... A legendás szólista, Berkes Kálmán - a japán császárné kamarazenélő partnere - maga is uralkodói bőkezűséggel osztja a dallamokat: tágas, szélesen éneklő, kitárt keblű muzsikálás ez, édesen érzelmes és mélabúra hajló - igazi romantikus zenészalkatra vall. Mindehhez kiváló partnerei vannak: Jandó Jenő stabil, felelősséget vállaló, a klarinétot szárnyalni engedő játszótárs. A Grand duóban talán ő maga kissé merészebben szárnyalhatna. A Naxos felvétele Budapesten készült, 1994-ben. A fiatal Auer-kvartett mindenképpen megérdemli, hogy tagjait név szerint is megemlítsük: Sipos Gábor és Lukács Katalin (hegedű), Gulyás Nagy György (brácsa) és Szabó Judit (cselló). A hangmérnök pedig - Bohus János - úgy tűnik, túlságosan is beleszeretett a klarinét hangszíneibe és lehetőségeibe. Szinte mindvégig ezeket állítja középpontba, talán ezért nem is törekszik a valóságos térélmény megteremtésére. Sokkal inkább érdekli a varázslat, a hang szépsége és plasticitása. A felvétel egészében viszont - mint az instrumentális mindentudás demonstrációja - igen hatásos.

Farkas Virág



Carl Maria von Weber

Weber kamaraművei
klarinéttal
Berkes Kálmán - klarinét,
Jandó Jenő - zongora, és az
Auer Vonósnégyes

Georg Muffat:
12 Concerti Grossi
• Hungaroton Classic •

A francia és az olasz barokk muzsika német közvetítőjének, Georg Muffatnak 12 concerto grossoja hallható a Hungaroton új dupla lemezén. Az 1653-ban, francia családban született, számunkra kevésbé ismert zeneszerző Jean-Baptiste Lullytól és Arcangelo Corellitől tanulta el a korra jellemző zenei ízlést, amivel biztos alapokat szerzett darabjai megírásához. Muffat hangszeres műveinek többsége a salzburgi hercegei udvar reprezentációs igényeinek kielégítésére keletkezett. Az ezen a lemezen hallható 12 concertóból ötöt - még szonátaként - Max Gandolph von Kuenburg hercegnek, a többi későbbi munkaadójának, a passauai érseknek készítette. (Az első öt művet csak 1690 elején dolgozta át concerto grosso formába, megváltoztatva a tételek számát, azok sorrendjét és hosszúságát.) Muffat először 1701-ben publikálta teljes egészében Ausserlesene Instrumental-Music címmel a ciklust. A jelen előadó apparátussal, a Capella Savariával már több alkalommal is találkozhatunk - lemezfelvételeken, koncerteken - Németh Pál vezénylete alatt. A szombathelyi együttes valószínűleg eddigi legjobb felvételét készítette el, melyet az utóbbi évek komoly változásainak is köszönhet. Kimagasló eredményt mutat új koncertmesterük, Kalló Zsolt, akít méltán lehet besorolni a legjobb hazai és külföldi muzsikusok közé. (Hasonlattal élve, Némethnek olyan Kalló, mint Muffatnak volt Heinrich Biber.) Feltűnően precíz és kimunkált játékaival viszi előre társait, akik néha nem tudják követni virtuozitását (I/8.). A lemezen a leggyakoribb hiba a tételek záró frázisaiban található, ahol igen erős a pontatlanság. Mindezt a franciás pontozott ritmus és súlyozás okozza, amely a gyors tételekben is fellelhető. Előbbire az egységes vonásnem, utóbbira a könnyedebb basszus szólam lenne a megoldás. Az alsó szólamok egyébként nehézkes játékkal gyakran „belelógna” az egységesebb prímbé és szekundba (II/14.), és a lassú tételekben gyakran fordul elő intonációs probléma (I/18., II/19.), ellenben gyönyörű legatokat is tudnak játszani (I/10.). Kár, hogy nem sikerült kijavítani a 9. concerto Grave tételének utolsó ütemeit, mert az addig hibátlanul játszó brácsaszólam itt hirtelen összeomlik. A con-



Georg Muffat

Georg Muffat:
12 Concerti Grossi
Capella Savaria
Művészeti vezető:
Németh Pál

tinuo szólam kultúráltn kísérő végig a műveket, bár legtöbbször csak a szólóállásoknál lehet hallani játékaikat. A hibákat leszámítva - amiket gyakran észre sem lehet venni - remek interpretációval állunk szemben. Aki jól ismeri az együttest, biztosan kellemes meglepetésben lesz része, még akkor is, amikor megnézi a booklet belsejében található fotót, melyen olyan muzsikus is látható, aki nem szerepel a felvételen... Az 5., a 6. és a 11. concertóban érződik igazán, hogy a Capella Savaria zenészei profi előadók, akik hűen valóstították meg Muffat eredeti elképzelését: az átéléssel és örömből való muzsikálás lényegét, mellyel nemcsak maguknak, hanem a „legújabb kor hercegeinek” is játszanak.

Pásztai Károly



**Giacomo Puccini:
Pillangókisasszony**

• Vox Classics •

Az európai operatörténet nem csupán nagyszerű zeneköltők és librettisták, illetve maradandó értékű dalművek története, hanem diadalmas premierké és csúfos bukásoké is. Az utókor már nehezen érti meg, hogy a közönség - különösen Itáliában - egészen századunk első évtizedeiig miért is fogadta oly szenvedélyesen az új operákat, hogy egy-egy kevésbé tetsző ária, unalmasabb zenekari közzjáték vagy gyengébb énekesi teljesítmény miatt bemutatók egész sora botrányba fulladt, s e kínos kudarcok még a legnagyobb mestereket (Rossini, Verdi, Puccini) sem kerülték el. A Pillangókisasszony (Madama Butterfly) is megbukott a premieren: a milánói Scala közönsége 1904. február 17-én hangosan tüntetett a modern (XX. század eleji) környezetben, Japánban játszódó véres szerelmi dráma ellen. Puccinit azonban csak rövid időre kedvetlenítette el a kudarc: tíz hónapos kemény munkával az eredetileg kétfelvonásos művet háromrészessé alakította, belső szerkezeti egységeket és bizonyos zárt formákat is megváltoztatott, s az új verziót Arturo Toscanini vezényletével, Bresciában be is mutatták - óriási sikerrel. A Pillangókisasszony - amelynek párizsi bemutatójára Puccini újabb módosításokat tartott szükségesnek - az átdolgozott formában 1905-ben a londoni Covent Garden, 1907-ben pedig a New York-i Metropolitan közönségét hódította meg, s azóta is a világ operaszínpadainak kedvelt darabja. Az eredeti, milánói verziót közben teljesen elfeledték, amit az is bizonyít, hogy 1996-ig, a Vox Classics felvételéig soha nem jelent meg lemezen. Az amerikai Vox Classics négy CD-ből álló, reprezentatív albuma nem csak azért különleges és figyelemre méltó, mert világpremier, hanem azért is, mert a bresciani és a párizsi verzió összes módosítását is tartalmazza. Az első két CD-n és a harmadik CD első felében a teljes Scala-verzió hallható; ezt követik a bresciani (III/9-20., IV/1-7.) és a párizsi módosítások



(IV/8-18.). Ennek köszönhetően az a szerencsés - vagy legalábbis szokatlan zenei élmények befogadására felkészült - hallgató, aki úgynevezett CD-changerrel (egyidejűleg több lemez tárolni és egymás után vagy akár váltakozva lejátszani képes CD-játszóval) rendelkezik, egyaránt beprogramozhatja magának a milánói, bresciani és párizsi változatot. Az album azonban changer hiányában is élvezhető, mert a különböző verziók összehasonlítása különös szellemi élvezetet jelent, még akkor is, ha a bresciani és párizsi változtatásokat ez alkalommal csupán függeléként értelmezzük. Az új Pillangókisasszony-album nem csupán ritkaságértékű csemege, hanem egy nívós, minden szempontból a világ élvonalába tartozó interpretáció dokumentuma is. A címszerepet éneklő Maria Spacagna nem véletlenül aratott emlékezetes sikereket e szerepben a Scala, a Metropolitan, a berlini Deutsche Oper és az azóta a lángok martalékává lett velencei Teatro La Fenice színpadán. Finom, visszafogott tónusa, hajlékonysága és érzékenysége drámai kifejezőerővel párosul, s így tökéletesen érzékelteti Cso-cso-szán szélsőséges érzelmi hullámzásait és tragédiáját. Pinkerton szerepében meggyőző alakítást nyújt a fiatal amerikai tenorista, Richard Di Renzi. Suzukit napjaink vezető amerikai mezzoszopránja, Sharon Graham; Sharplesst a washingtoni baritonista, Erich Parce; Gorot Richard Markley, Bonzot James Butler, Kate Pinkertont pedig az alaszakai Vivica Genaux alakítja - árnyaltan, színesen, részletgazdagon. A Vox Classics kiadványának színvonalát és nemzetközi fogadtatását tekintve külön öröm, hogy az album elkészítésében magyar művészek is közreműködtek. Hallhatjuk a Magyar Állami Operaház Ének- és Zenekarát, valamint kisebb szerepekben Póka Balázst, Egri Sándort, Clementis Tamást és

Giacomo Puccini



Giacomo Puccini:
Pillangókisasszony
Maria Spacagna, Richard Di Renzi, Sharon Graham, Erich Parce
Magyar Állami Operaház
Zenekara és Énekkara
Vezényel: Charles Rosekrans

Szamadó Gabriellát. A felvétel 1995 őszén a Bródy Sándor utcai Olasz Intézetben készült; a producer Benedek Tamás, a zenei rendező Simon Jenő, a hangmérnök pedig Zakariás István volt. Teljesítményük segíthet helyreállítani a magyar hanglemezzsákma tekintélyét a világban.

Retkes Attila

**A Vox Classics különleges
Pillangókisasszony-felvétele**

Magyarországon kereskedelmi forgalomban nem kapható, így - Benedek Tamás úrnak, az Alpha Line Studio igazgatójának, a lemez producerének köszönhetően - csak a Gramofon olvasói juthatnak hozzá, kedvezményes, önköltségi áron. A Madama Butterfly megrendelhető levélben a szerkesztőség címén: Gramofon (The Hungarian CD Review) 1025 Budapest, Mandula utca 31., vagy telefonon a 06/30-418-016-os számon.

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata



Verdi: Don Carlos

- Video: NVC Arts - Teldec •
- CD: EMI •

Ez a francia Don Carlos, nem az olasz Don Carlo, a szisszenetnyi különbséget nem könnyű röviden vázolni. Verdi francia szövegre írta az operát, s fölis-mervén, hogy túl hosszúra sikerült, az 1867-es párizsi bemutató előtt és után jelentős mértékben megkurtította. A következő évek során még számos részletet átdolgozott vagy újraírt. 1872-ben Nápolyban olasz fordításban játszották, de végleges-nek csupán a milánói Scala 1884-es olasz nyelvű bemutatójához fűződő, négyfelvonásos partitúra-kiadást tekinthetnők - ha a két évvel későbbi, modenai előadások kapcsán nem jelent volna meg egy újabb, Verdi hozzájárulását bizonyára nem nélkülöző, ötfelvonásos olasz kiadás is! Az opera általam legjobbnak tartott lemezfelvételei (Solti, DECCA 1965 és Giulini, EMI 1970) ezen alapul-nak. Karajan (DG 1958, Salzburg és EMI 1979) következetesen a milánói verziót választotta, amely mellőzi a Fontainebleau-ban játszódó első felvonást s csak Carlos áriáját menti át belőle (a Szent Jusztin kolostorba helyezett képbe). Az 1970-es években előkerültek a kihagyott részek kéziratai is. Claudio Abbado a modenai változat francia nyelvű meg-valósítását vélte a szerzői elképzeléshez legközelebb állónak; a kihúzott számokat és szakaszokat függe-lékbe tette, köztük az operát nyitó nagy, ötszólamú kórust, mely a háborútól sújtott francia nép nyo-morát panaszoja (DG 1985, 4 CD). Mivel a közönség ma sem türelmesebb, mint százharminc évvel ezelőtt, Antonio Pappano nem törekedett ilyesfajta teljességre a Chatelet Színházban. Ízlése szerint válogatott a „függelékéből”, Fülöp király és Posa II. felvonásbeli kettősében nem is a legszeren-csésebb kézzel, viszont Fülöp és Carlos siratóját a halott Posa fölött (a későbbi Requiem Lacrymosa tételének dallamával) igen emlékezetessé tette. Ritka lehetőség heteken belül élvezhetni ugyanazon produkció hang-, illetve képfelvételét. Luc Bondy rendezéséről nem írnék lelkes színikritikát, de fen-tartásaim ellenére elismerem, hogy néhány jelenet-ben igazi drámai feszültséget teremtett; például Fülöp és a főinkvizitor találkozása lenyűgöző. Eric Halfvarsonnál szuggesztívebb, torzabb és ijesztőbb alakot még sohasem láttam a kilencvenéves vak főpap jelmezében. (Képzettebb hangút és kiegyen-lítettebb énekút igen: Giulio Nerit vagy a közelmúltból Talvelát, a jelenkorból Ryhäntent. De Halfvarson nem az Ivar Andresen, Talvela, Salminen fajtájú skandináv csodabasszusok közül való.) Más pontokon a rendező a viszonylagos történelmi-lélektani hitelesség és hihetőség



ellenében dolgozott. A spanyol etikett első számú foglyát, a királynét szabad-e kis híján leteperni a kolostor kertjében? A Fülöp tragikus magányos-ságát, gyöttrő féltékenységét festő nagy monológ elhangozhat valamiféle közös hálószobában? (Az alvó, majd hálóruhájában kisétáló Erzsébet óhatatlanul eltereli a figyelmünket Verdi leghíresebb basszusáriájáról.) A hat főszereplő közül csak „más-fél” francia anyanyelvű, a belga Van Dam és a szicíliai Alagna; az előadás szelleme és stílusa azon-ban egészében az! A Don Carlos (és a Bocca negra) felvételein gyakran, így itt is a mély férfihangoké a palma. Mintha az '50-es évek felülmúlhatatlan Christoff-Gobbi kettősének „aranjuezi szép napjai” tértek volna vissza, Fülöp király és Posa, azaz Van Dam és Hampson - egészen másfajta, de hason-lóképpen magas rendű - alakításai uralják a színt a II. felvonásbeli dialógusban, a IV. felvonás nagy szólószámaiban, kettőséiben és kvartettjében. Hangjuk nem oly gazdag és egyéni, mint a fenti vagy az utánuk következő (Siepi-Bastianini, Ghiaurov-Fischer-Dieskau, Domingo-Milnes) párosoké, de másként szép, folyékony énekükben pedig minden szó, hangsúly és mozdulat testet ölt. Nemesebb spanyol grandot, Habsburg lelkiütemű királyt nem kívánhatnánk, játékok teljesen fedi a „hallható” figurát. Roberto Alagna kamaszos Carlosa szebben énekel, mint korábban, de a nagy pillanatok szenvedélyére, a szerelmes elragadtatás ekstázisára Verdi egyik legdrámaibb kettősében még nem telik a szép orgánumból, és a kétség-beesése nem rendít meg. Korrekt teljesítményéből az izgalmat hiányolom, amit hajdan (a mai Alagnával egyidős) di Stefano, Corelli, Bergonzi megszólalása, sőt Corellinek a pusztza megjelenése

Giuseppe Verdi

Video: ★★★★★

CD: ★★★★★

Verdi: Don Carlos
 José Van Dam - Fülöp,
 Karita Mattila - Erzsébet,
 Roberto Alagna - Carlos,
 Thomas Hampson - Posa,
 Waltraud Meier - Eboli
 A Chatelet Színház Kórusa,
 Orchestre de Paris
 Vezényel: Antonio Pappano

keltett. Jólesik valóban fiatal és szépséges királynét látni. Bár Karita Mattila a Mozart-szerepektől érke-zett Verdihez, s a kellemes hang és ének ma még jobban szolgálja az előbbieket, lehetséges, hogy az ezredforduló vezető drámai szopránját hallottuk személyében. Waltraud Meier már évtizedünk ele-jén a csúcsra ért. A kiváló Wagner-énekes azonban nem mediterrán jelenség, nem délszaki hang és temperamentum tulajdonosa. A bosszú és az elke-seredett indulat palástja illik reá, a pikáns fátyol nem. Airizer Csaba kissé körvonalatlan basszusán halljuk V. Károly császárnak (vagy kísértő szellemének) szózatát. A módszers gyűjtő első Don Carlos lemezéül a fent jelzett két felvételt ajánlom. A szélesebb rátaláláshoz igen hasznos az új párizsi produkció. A CD változat hangminősége persze jobb a videónál, és amit hallunk, mindkét hang-hordozó legnagyobb értéke. Az 1996-os párizsi Don Carlos az eddigi leghívebb tükör a „francia Verdihez”.



December 8-án volt két éve, hogy Carlos Antonio Jobim, számtalan barátja által használt becenevén Tom, New Yorkban meghalt. Felvételeinek új kiadásai és az emléklemezek azóta is folyamatosan sorjáznak: a jazzrovat élén ezekből ismertetünk négyet.

A férfi ipanémából

A 60-as évek elején új zenei láz terjed el Amerikában: a bossa nova. A modern brazil zenei formák kiváló muzsikusok keze munkája nyomán ötvöződnek hagyományos jazz-szerkezetekkel, hogy a fúziók eredményeképp soha nem hallott lány standard-ek tucatjai váljanak milliók mindennapos zenei élményévé. Sidney Frey, az Audio Fidelity Records igazgatója és társai megrendezik a nagy Bossa Nova Koncertet a New York-i Carnegie Hall-ban 1962-ben, de más producerek is felismerik, milyen művészi és anyagi lehetőségek rejlenek a tüzes, mégis oly simogatón puha brazil muzsikában. A bossa nova amerikai elterjedésében úttörő szerepet visz Creed Taylor, a CTI kiadó későbbi megalapítója, amikor lehetővé teszi, hogy Charlie Byrd '62 februárjában Stan Getz segédletével lemezre vegyen néhány dél-amerikai dallamot, amit brazil turnéja során szeretett meg. Így válik ismertté Amerikában a Desafinado. Byrd albuma Grammy-díjas lett, s Leonard Feather Enciklopédiája szerint minden idők egyik legnagyobb példányszámban elkelt lemezévé vált.

Ám mint a legtöbb zenei divatot, a bossa novát is sokan kérészerűen jelenséggént kezelték. Hogy mégsem lett igazuk, abban nagy szerepe van az 1963-ban felvett újabb Stan Getz-lemeznek (Getz/Gilberto), mely nemcsak, hogy elindította az énekési pályán João és Astrud Gilbertót, de sokakkal végleg megszerettette a brazil zenét. Ekkor figyelhetek fel a számba-rajongók Antonio Carlos Jobim nevére, aki a legtöbb friss brazil sláger szerzője volt, amellet zongoristaként kísérte Getz és a két Gilberto játékát, illetve a tenorsaxofonos Luis Bonfával közös felvételeit. A Getz/Gilberto már két Grammyt kapott és több millió példány kelt el belőle; Taylor

pedig nem sokat tévovázolt: még '63-ban elkészítette Jobim első szólólemezét (The Composer of Desafinado Plays). 1967-ben jelent meg egy újabb Jobim-lemezen az azóta ki tudja, hány változatban hallgatható Wave, s ekkor íródott felejthetetlen balladája, a Sabia is. A lemezek szintén gyors egymásutánban követték egymást. Például a Tide és a Stone Flower, utóbbin többek között Eumir Deodato, Urbie Green és Ron Carter dolgozott Jobim keze alá. A „titkos” recept ennyi: Jobim igéző zenét szerez; a laikus fül számára egyszerűnek tűnő, valójában sokszínű és bonyolult, csak a legtechnikásabb előadókna való dallamokkal dolgozik, olyan régi brazil repetitív ritmusfigurákkal, mint például a maracatu. Ettől a varázsenétől nemigen lehet szabadulni: újra meg újra arra kényszeríti a hallgatót, hogy meghallgassa valamelyik változatot. Amióta a legendás első amerikai bossa-lemezek megjelentek, seregnyi vezető jazz-zenész dolgozta fel Jobim számait. Ő maga azonban eltűnt a nemzetközi nyilvánosság elől. Mintegy húsz évi csend után új Jobim-reneszánsz kezdett kibontakozni. Amerikai barátai és tisztelői teljes lemezeket dedikáltak neki; koncerteket rendeztek, ahol világhírű előadók szólaltatták meg szerzeményeit. Kicsit később: Joe Henderson neki ajánlott Double Rainbow-ján még elvállalt egy munkát, de a lemez kiadását már nem érthette meg.

Az egyik utolsó zenei emlék, amit Jobim az utókorra hagyott, az 1993. szeptember 27-én Sao Paolóban megrendezett Free Jazz Festivalon készült felvétellel, melyet Antonio Carlos Jobim and Friends címen publikált a Verve. A koncert producere a gitáros Oscar Castro-Neves volt, akit régi



Red, Hot + Rio

Everything But The Girl, Crystal Waters, George Michael, Stereolab, Sting, PM Dawn, Caetano Veloso, Incognito, Maxwell, Ryuichi Sakamoto, David Byrne, Bebel Gilberto, Gilberto Gil, Antonio Carlos Jobim, Milton Nascimento, Marisa Monte, Cesária Évora, Astrud Gilberto, Flora Purim, Airto, dj Soul Slinger, Chico Science, Omar, Funk'n'Lato, Cazuza, Mad Professor, Money Mark, Herbie Mann

Antilles - Verve/PolyGram



Michael Franks:

Abandoned Garden

Michael Franks, Brian Mitchell - ének; Chuck Loeb, Jeff Mironoff, Joel Leventhal - gitár; Carla Bley, Gil Goldstein, Russell Ferrante, Elian Elias, Bob James - zongora; Marc Johnson, Christian McBride, Stev Swallow, Jimmy Haslip, Mark Egan - bőgő; Chris Parker, Peti Erskine, Lewis Nash - dob; Don Alias, Manolo Badrena, Bashi Johnson - ütőhangszerek; Bob Mintzer - c. fuvola, altfuvola; Lawrence Feldman - altfuvola; Michael Brecker - tenorsaxofon; Andy Snitzke David Sanborn - altsaxofon; Art Farmer - trombita; Randy Brecker szórnykürt; Keith O'Quinn - harmonika; Diane Barere, Fred Slotkin Mark Shuman - cselló. Hangszerelők: Russell Ferrante, Bob Mintze Eliane Elias, Jimmy Haslip, Carla Bley

Warner

barátság fűzött az ekkor már megromlott egészségű zeneszerzőhöz. Castro-Neves döntött úgy, hogy Herbie Hancock zenei irányítása alatt észak-amerikai és latin jazz-muzsikusokból verbuválnak szuperzenekart a Jobim hangversenyre. Így jöhetett létre a koncert, melyen a brazil zene mellett negyven éve elkötelezett Joe Henderson együtt léphetett fel a valaha a Desafinado-t is műsorára tűző Jon Hendricksszel, a CTI-korszak majd' minden Jobim-produkcióján részt vett Ron Carterrel és a kubai zongoravirtuózzal, Gonzalo Rubalcabával; Shirley Horn pedig, aki zongoristának épp olyan nagyszerű, mint énekesnőnek, a The Boy from Ipanema-t együtt játszhatta Castro-Neveszel és két ütősfenoménnel. De a pompás szereposztás és a gondos szervezés még nem minden. Jobim zenéje akkor autentikus, amikor „brazilul” szól, úgy, ahogy annak idején Stan Getz lemezein. Most egy furcsa koncertegyveleget kap kezébe a hallgató, melyen Hancock játszik Jobimot „hancockul”, és Horn énekel Jobimot „hornul”, ami egy Hancock- vagy Horn-lemezen rendben is lenne, azt mondanánk, milyen érdekesen dolgozzák fel a brazil mester zenéjét, de itt olyan érzésünk támad, már a hosszú Hancock-prelúd alatt, hogy a nagyok ezúttal mintha nem értették volna meg, miről is lett volna szó. Úgy fejezték ki hódolatukat Jobim előtt, hogy empátikus visszafogottság helyett mindenestül önmagukat mutatták meg. Nővő rosszkedvünk enyhül valamelyest, amikor Rubalcaba futamait hallgatjuk: ő a hangverseny egyik legkellemebb résztvevője - briliáns technikával játszik, de nem hivalkodó. Autentikus tolmácsolást azonban tőle se hallunk. Végleg elromlik a hangulatunk, amikor Jon Hendricks bőg bele a mikrofonba, mintha a Count Basie Big Bandet kellene túlordítania. Recsegős hajóskapitány-hangja teljesen idegenül cseng a Jobim-világban.



Antonio Carlos Jobim and Friends

Gal Costa - ének; Herbie Hancock - zongora; Oscar Castro-Neves - gitár; Paulo Jobim - gitár; Ron Carter - bőgő; Harvey Mason - dob; Alex Acuña - ütőhangszerek; Antonio Carlos Jobim - ének; Jon Hendricks - ének; Joe Henderson - tenorszaxofon; Gonzalo Rubalcaba - zongora; Shirley Horn - ének; zongora

Verve - PolyGram



Ana Caram - The Other Side of Jobim

Ana Caram - ének, gitár; Steve Sacks - szoprán-szaxofon, fuvola; Erik Friedlander - cselló; Matthew Dine - oboa; David Finck - bőgő; Jamey Haddad - ütőhangszerek; Sergio Assad - gitár, 12 húros gitár, zenei vezetés és hangszereles

Chesky



Hogy a sose létezett egyensúly helyreálljon, Gal Costa énekel el három számot. Ő igazán közel van a lúzhöz, hiszen brazil. De ez most mit se használ. A mélypont az eredetileg gyönyörű A Felicidade, melyet Costa Hancockkal kettesben ad elő. Egy brazil „Ki mit tud?” elődöntőjében „éreztek magunkat ad elő. Egy brazil maga is jobban tette volna, ha a színpadok mögött marad, s csak a végén megy ki a színpadra meghajolni. A Luizát vérszegényen éneklé, s a közel nyolc perces finaléban (The Girl from Ipanema) együtt scattelget Hendricksszel. Costa szöveget is énekel, itt jobb, mint Hancockkal, de azért mérföldek választják el Astrud Gilberto harmincegy évvel korábbi teljesítményétől.

Amilyen kevésbé érti Jon Hendricks Jobim világát, annyira maradéktalanul azonosul vele a hetvenes években feltűnt Michael Franks, aki már egyik korai lemezén (Sleeping Gypsy, 1977) dalt ajánlott brazil példaképének. Az Antonio's Song (The Rainbow) azt az érzést közvetítette felénk, ami a Sao Paulo-i koncertlemez Jobim-mottója lett: „Számomra a zene valamiféle végtelenséget jelent; nem egyszeri használatra való, mint a borotvám.” Tizennyolc évvel később Franks egész lemezt szentelt halott kollégája emlékének. Az Abandoned Garden épp olyan, amilyenek Michael Franks lemezeit mindig is szerettük: a hangszerelesek csiszoltak és korszerűek, a hangzás egységes, a hangszeresek szinte formálisak, annyira az általános atmoszféra a meghatározó itt. A nyitó This Must Be Paradise-t vébe példának: Chuck loeb tökéletesen alkalmazkodik gitárszólójában

a jellegzetes jobimi hangulathoz, ahhoz a bizonyos jól ismert és félreismertetlen piano feelinghez. Az egyetlen a borotválást ebből a lengelető világból a

Somehow Our Love Survives című szám jelenti, mely félgyors ritmusával a hetvenes évek funky divatát idézi. Az altszaxofonos szólista, Andy Snitzer is megenged benne magának néhány rekedtebb hangot. De azért diszsharmóniára nem kell gondolnia senkinek. Franks mintha semmit se változott volna az évtizedek alatt. Helyét továbbra is a jazz és a popzene határán jelölhetjük ki. Hangja feminin módon bársnyos, de a dalok sose válnak szirupossá. Az album tizenegy kompozíciójának többségét maga írta, Jobim látszólag csupán egy felvétel (Cinema) zeneszerzőjeként van jelen, Franks azonban a lemez egészét a brazil mester szellemében alkotta meg, eljárása tehát ezzel ellentétben amit a Sao Paulo-i koncert előadói esetében tapasztalunk. Franks minden lemezén lényeges, amit mond, most sincs másképp: aki elolvassa a belső borító szövegeit, látni fogja, hogy Jobim több dalnak témája. Lirai emlékeket idéz a Like Water, Like Wind a tengerparton sétáló, az Amazonasról mesélő vagy éppen az Ipanemában privát turistavezetést tartó Jobimról; a címadó szám talán még meghatóbb: a brazil zeneszerző elárvult kertjét jeleníti meg őszinte fájdalommal.

Franks emléklemeze személyes, baráti búcsú. Létezik azonban a brazil mestert méltató produkciók között másféle, vidámabb hangulatú gyűjtemény is. Ilyenre sikerült a Red Hot + Rio, mely a Red Hot (egyébként jótékony célú) sorozat kilencedik darabja. Az 1990-ben indított széria első lemezén Cole Porter-szerzeményeket dolgoztak fel mai hangszerezéssel, majd tematikus lemezek következtek. A mostani anyag nem csupán Jobim-emlékalbum, hanem a modern brazil zene mai felhasználhatóságára az másfél tucatnyi példát. A sokszínű válogatás darabjai mögött ott húzódik a samba és a bossa nova, valamint későbbi brazil zenei jelenségek, így a Tropicalismo története: a nagy úttörők: Jobim, João Gilberto és a költő Vinicius de Moraes 35-40 év előtti munkásságának áthasonítási kísérletei éppúgy megtalálhatók itt, mint olyan próbálkozások, melyek inkább a Gilberto Gil és Caetano Veloso-féle gyakran politikai tartalmú gesztusokhoz köthetők. És ezzel még nem teljes a sor: a mai előadók jelentős hányada a hetvenes-nyolcvanas évek brazil popzenéjéből, illetve könnyed jazzpróbálkozásaiából indul ki. Így kerülhet egymás mellé, kicsit meglepő összevisszaságban az Everything But the Girl discó

műsorára való Corcovado-feldolgozása és az Astrud Gilberto-George Michael (igen, nem tévedés!) duó érzékeny Desafinado-értelmezése; Flora Purim és Airto felejthető Non-Fiction Burning-je és Milton Nascimento Dancing... című felvétele. Más sztárok is, így Herbie Mann, David Byrne és Gilberto Gil, igen változó színvonalat hoznak, a CD számunkra legnagyobb szenzációja a Jobim-Sting duó(!) előadásában hallható How Insensitive, mely méltó a halhatatlan Szerzőhöz és a szám más emlékezetes mai feldolgozásaihoz, Laura Fygiéhez vagy Sinead O'Connoréhoz.

Ana Caram (+ Incognito és Omar) kissé monoton, de az énekesnő bájos scattelésétől mégis elhagykeserítő Water to Drink-je a Red Hot + Rio sikerültebb produkciói közül való. E tényen nem lepődnek meg azok, akik ismerik Caram önálló CD-it: illik a Rio After Dark-kal kezdeni a megismerkedést, melyen két számot énekel a fiatal hölgy Jobimmal duóban. Caram már ezzel a lemezével is feliratkozott korunk legjobb Jobim-interpretátorai közé. Hangja forrástisztségű és nőiesen törekeny alkatot sejtet (érdemes hangját egy olyan asszonyos hangú Jobim-énekesnővel összehasonlítani, mint amilyen a nagyszerű Laura Fygi). A Rio-lemezt követte Caram - még Jobim életében rögzített - hommage-lemeze, melyet a brazil zenére igen fogékony Chesky kiadó gondozott. A cím önmagáért beszél, hiszen a brazil szerző kevésbé ismert melódiái közül vett lemeze tizen (és egyet Heitor Villa-Lobostól) Ana Caram, olyan kiváló kísérőkkel, mint amilyen a fuvolista-szoprán-szaxofonos Steve Sacks és az akkor szoprán-gitáros Jamey Assad. Előbbi különösen a Sem Voce című számban tesz ki magáért egy leheletfinom szólvál. Az Olha Maria Ana Caram éneke hangjára és Erik Friedlander csellójátékára épül, s akár egy David Darling-lemez „slágere” is lehetne. A Samba Torto a dinamikusabb Jobimot mutatja be, míg mondjuk a Caminhos Cruzados vagy a nyitó Esperanza Perdida az ismertebb típusú, melankolikus hangoltságú Jobim-opusok közé tartozik. Ana Caram nemcsak szép és jó hangú, de dalválasztásaiban bátor (nem követi a többieket a biztos sikerrel kecsegtető örökzöldek feldolgozásában), s még az akusztikus gitárt is ügyesen kezeli. Legtöbbször a két gitáros viszi a főszerpet, s először észre se vesszük, hogy itt nincs és nem is kell dobkíséret; de amikor Jamey Haddad ütőhangszeres kíséretet ad (pl. Demais), az azért tovább gazdagítja a felvétel hangzásvilágát.

Máté J. György



Kansas City

Filmzene

• Verve - PolyGram •



A Cotton Club, Bird, Mo' Better Blues, Round Midnight sorában egy újabb jazzfilm készült, Robert Altman Kansas Cityje. De ez a történet nem egyetlen jazzmuzsikus életéről szól, mint a Bird Parkerről, vagy a Round Midnight Dale Turnerről (aki a film több, Párizst megjárt amerikai zenészből összegyűrt, de hiteles központi figurája). Itt maga a város, a harmincas évek Kansas Cityje adja a jazz alapot. A polgármester, Tom Pendergast a gengszterek barátja volt, az éjszakai élet csak úgy pezgett, a szerencsejáték és szeszfogyasztás tilalma pedig csupán papíron létezett. A megszámlálhatatlan zenés szórakozóhely közül sok záróra nélkül, folyamatosan nyitva volt. Ez az a közeg, ahol Lester Young a Basie zenekarban kifutja formáját, miközben őt a tizenéves Charlie Parker hallgatja. A Parkernél 9 esztendővel fiatalabb Bob Brookmeyer is itt született, Altman, a film rendezője ugyancsak, '925-ben, korban a két utóbbi muzsikussal közötti időben, és itt is nőtt fel. Ekkor, ebben a városban Amerika minden biztonnal legegészségesebb, plebejus jazzét játszották, még ha az ottani zenekarok és szólísták nem is voltak országos hírűek. Az itteni zenekarok egy néhány megye nagyságú területen működtek csupán. Itt még a jazz önfeledt, önkifejezési kényszer által diktált stílusa uralkodott, szemben New York nagyüzemi swingjével. A zenészek pénzkereső munkájukat csak bemelegítésnek tekintették a záróra utáni jam session-ökre. Ezek voltak az igazi megmérettetések, és csak itt tudta egy újonc kivívni helyét az egymással is állandóan versengő nagyok között. Coleman Hawkins, kora legelismertebb tenorszaxofonos például nem sejtette, hogy csapdába fut, amikor Kansas Cityben az akkor még viszonylag szűk körben ismert Lester Younggal mérkőzik meg. A CD-n ez a fajta jazz hallható, de természetesen nem egy az egyben, hanem tekintettel arra, hogy csupa fiatal, de már befutott mai jazzmuzsikus alakítja a zenészeket, és a rendezőnek is ez volt a kérése, úgy játszanak, ahogy mai stílusuk szemüvegén keresztül látják a harmincas évek jazzét. Viszont játékok alapján nem tudom megmondani, vajon melyikük alakítja Lester Youngot, Ben Webstert vagy Coleman Hawkinst, annyira nem találok egyértelműnek a hatásokat. Nicholas Payton trombitálását ki kell emelnem, nekem az ő „I Surrender Dear” szólója tetszett legjobban. A szaxofonosok

Pat Metheny Group

„Quartet”

• Geffen - BMG •

K a n s a s C i t y

KANSAS CITY
(Filmzene)

James Carter, Joshua Redman, Jesse Davis, David Murray, David „Fathead” Newman, Craig Handy - szaxofon, Don Byron - klarinét; Nicholas Payton, Olu Dara, James Zollar - trombita, Curtis Fowlkes, Clark Grayton - trombon, Cyrus Chestnut, Geri Allen - zongora, Russell Malone, Mark Whitfield - gitár, Christian McBride, Ron Carter - bőgő, Steve Bernstein, Craig Handy, Geri Allen, Don Byron - hangszerelés

játéka nem tudott maradéktalanul lenyűgözni, közülük David Murryt találtam legjobbban. Mindezek ellenére csodálatos az a stílusbeli biztonság, amelyet ezek a fiatal muzsikuskok uralnak, mélyen gyökerező, aktív jazztörténeti ismereteket, és nem csupán a filmszerepre való felület, kötelező felkészülést mutat játékok. Mindez fokozottan vonatkozik a ritmusszekcióra, hiszen azok a harmincas években merőben más technikával dolgoztak, és ezt a nyelvet ma nem igen beszélik. A CD-n hallható darabok egy része a Kansas Cityből való zenekarok repertoárjából, (Bennie Moten, Count Basie, Kansas City Six), másik része pedig New York híres zenekaraitól, Fletcher Hendersontól, Duke Ellingtontól származik. Érdekes lemez ez már csak az erők koncentrációja és a stílusgyakorlat miatt is. Ha pedig valaki kedvet kap az eredeti Kansas City jazzre, az hallgassa meg Andy Kirk, Bennie Moten, vagy Count Basie harmincas években készített felvételeit.

Král Frigyes

Kell egy csapat. Talán leginkább ezzel a szállóigével lehetne jellemezni a Pat Metheny Group legújabb albumát. Metheny, a zenekar névadója az együttes legkarakteresebb tagja, az elmúlt években nem ebben a formációban gondolkodott. Először Jack DeJohnette kvartettjében, Herbie Hancockkal és Dave Hollanddal adott egy jazztörténeti jelentőségű koncertet (valószínűleg ez az élmény készítette őt arra, hogy saját zenekarával szakítson), aztán készített egy grandiózus, megalomán, kicsit édes, helyenként lapos lemezt, rengeteg munkával, ami gazdaságilag vélhetően megtérült, majd ezt kompenzálóan, egy hallgathatatlanul avantgarde szólólemezt. Ez a CD viszont nem pusztán felmelegítése a régi kapcsolatnak, hanem eleven folytatása, továbbgondolása a Metheny Group eddigi munkáinak. Leginkább akusztikus jellegében tér el hat év után első, '95-ben kiadott, funkys lemezüktől (We Live Here). A lemez szimmetrikus tagolású, a közepén, a tengelyben, hallható a két, kompozíciós szempontból legérdekesebb szám, a Double Blind és a Second Thought. Érdekes hogy az egyik darab szerzője Mays, a másiké Metheny, mégis, mintha egy szerzőtől származnának. A lemez bevezetője szintén ezzel a technikával íródott, utalva a középen lévő számokra. Az album elején és végén elszórvan találhatóak a konvencionális, de gyönyörű balladák, amelyek a lemez gerincét alkotják, szerzőik szintén Metheny vagy Mays, de hogy melyikük, azt még a gyakorlott hallgató sem tudná kitalálni. Stilisztikailag eltérnek a lemez negyedénél, és háromnegyedénél lévő Metheny-Mays kompozíciók, melyek szárnyaló lendülete a repülés szabadságát juttatja eszünkbe. Itt kerül sor azokra a nagyívű szólókra, amelyek nélkül elképzelhetetlen lenne egy Metheny lemez. Külön csoportot alkotnak a kvartett mind a négy tagjának nevével fémjelzett darabok. Ezekben a darabokban a zenészek, akik hangszerük tökéletes ismerői, kitágítják a hagyományos hangszerhasználat adta kereteket, különleges hatásokat, effektusokat hozva létre. Bár a jazzben ez a tendencia John Coltrane óta nem ismeretlen, itt mégsem ezzel, hanem napjaink kortárs zeneszerzőinek, például Stockhausennek, a hangszeres használatára vonatkozó elképzeléseivel érzek rokonságot. Improvizációról lévén szó, néha érezni lehet az esetlegességet, sőt első hall-

gatáskor mindez komolytalankodásnak tűnik, de később megértve a zenészek újító szándékát, és bámulva azt az egységességet, ahogy ebben az újításban részt vesznek, kétségek nélkül élvezhetjük ezeket a darabokat. Ezek a számok is szimmetrikusan helyezkednek el (3, 7, 11) így lesznek a lemez tartóoszlopai. A Badland előtt, kvázi annak bevezetőjeként hallhatjuk Metheny Mojave című számát, amelyik pompás programzeneként, a bőgő borongós glisszandóival, és a vonóval megszólaltatott cintányérok sejtelmességével varázsolja elénk a Mojave sivatag kietlenségét.

Juhász Gábor



P a t M e t h e n y G r o u p

Pat Metheny Group:
„Quartet”

Pat Metheny - gitárok, Lyle Mays - zongora, billentyűs hangszerek, Steve Rodby - bőgő, Paul Wertico - dob

Dresch Quartett:

Túl a vizen

• Fonó - Adyton •

Kevés dolog sugároz erőt és egyensúlyt, és ad okot optimizmusra itt, az ezredvégi Közép-kelet-Európában. Az Adyton egyesület és a Fonó records áldásos tevékenysége nyomán a most már évente megjelenő Dresch korongok végre híven dokumentálják az utóbbi másfél évtized legbiztosabb magyar jazz (?!) pályáját. Ebben a mi címkéző-dobozoló világunkban nem csoda, hogy a konzervatóriumi jazztanszakot végzett „Dresch Misi” maga tiltakozott legjobban a jazz-zenész megnevezés ellen. Az etno-zene kifejezés csak a legutóbbi időkben kezd közhasználatúvá válni (a Gramofon is „csak” három rovatra osztja a közölt kritikákat), az eklektikus jelző pedig szinte mindig elmarasztaló. Dresch Dudás Mihály azonban a dolgok egybegyűrésének tehetségével született éppen ide, a Kárpát-medencébe. Az 1978-ból származó kisöregpusztai felvételeken ugyanazt a coltrane-i, rollins-i világot, a népzenei, magyar nótát, indulót, mozgalmi dalt és még ki tudja mi mindent összevegyítő hol morfondírozó, hol zabolátlan zenészgarabonciást hallom, mint a jelen albumon. „Majd kinövi, majd beérik...” mondtuk akkor önfeledten nevetve a zagyaságnak tűnő, de jóleső zenei tréfán. Viszont Dresch Misi paraszti keményfejűséggel őrizte meg ezt a gyermeki bájt, miközben megtanult mindent, amit szakmailag lehetett a konzervatóriumban, az erdélyi öregektől, a Szabados-műhelyben. A Sodrásban című darab bartókos hangulatú, perkusszív cimbalomkíséretű hegedűbevezetése után rögtön kialakul a sajátos, utánozhatatlan Dresch-Benkő-Geröly-féle táncos ritmika, valamilyen kárpát-medencei szving, mely felett a tenorszaxofon egyre jazzesebben ágál, mind a sound, mind a frazeálás vonatkozásban. Kimmel apó, a coltrane-i, tyneri rubato meghonosítója, a hazai Coltrane-kultusz egyik kialakítója végre méltó írott emlékművet is kapott az album mintegy egyharmadát kitevő balladában. A Káli-medence ősi, éteri atmoszférájából kiindulva jutunk át a Coltrane-rubato világába, mely dresches, magyaros ritmikával és modulációkkal díszített, és egyre táncosabbá válik, egyre jobban halad Gyimes felé, át a vizen, a Maroson túlra. A lemez a Dresch kvartett zenei világának minden fontos zenei elemét felvonultatja. Kovács Ferenc hegedűje előbb bartókos, majd grapelli-s, hol pedig az 1965-ös John Handy kvin-



D r e s c h Q u a r t e t t

Dresch Quartett:

Túl a vizen
Dresch Dudás Mihály - szaxofonok; furulyák, cimbalom, ének, Kovács Ferenc - trombita, hegedű, Benkő Róbert - bőgő, Geröly Tamás Sándor - dob, ütőhangszerek

tett világát megidézve szólal meg, de mindig magyarul. A trombita hol klasszicizáló, hol reneszánsz, hol dixielandes, hol Don Cherry-s. A ritmusszekció szerepében a cimbalombőgő-ütőhangszer együttes tovább gazdagodott: legényes, majd csángós, olykor gitárszerű hangzással szinte Kansas City swing, olykor Alice Coltrane hárfahangok szólalnak meg, de van Szabados ostinato is, az ember csak kapkodja a fejét. Végül egy vérbő, harmadik generációs black music-világba transzponált népdallal kívánnak jó estét a hallgatónak. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a sok felidézett név és zenei stílus a legcsekélyebb mértékben sem sugall utáztatot, hanem csak a világzenei kapcsolattrendszer sajátos és tökéletes verbális kódja, de a zenéről szavakkal...? Tessék inkább meghallgatni!

Szigeti Péter

**Creative Art Jazz Trio
& Liszt Ferenc Kamarazenekar**

Live in Concert

• BBKR (Morgan) •



Creative Art Jazz Trio

Creative Art Jazz Trio és a Liszt Ferenc Kamarazenekar:
Live In Concert
Mendelssohn: C-moll szimfónia No. 9.,
Vukán: Zongora-szvit,
Chopin-Vukán: Prelüdök, etüd.
CAE trió: Vukán György - zongora, Berkes Balázs - bőgő, Balázs Elemér - dob.
Liszt Ferenc Kamarazenekar,
Zenei vezető: Rolla János

A kísérszöveg szerint a lemezen szereplő muzsikusok csak kétféle zenét ismernek (rosszat vagy jót), a stílus „nem érdekes”. A bátor koncepciójú Live In Concertet tavaly májusban rögzítették a Budapest Club World Members' Találkozó gálakoncertjeként. A lemez azzal, hogy elegyíti a zenei stílusokat, kesztyűt dob a hallgatónak. Mendelssohn ritkán hallott, ragyogó Kilencedik, c-moll szimfóniája nyitja a sort. A 14 éves Mendelssohn zsenijéről többször olvashatunk manapság, mint ahányszor a koncertpódiumról megcsodálhatnánk. Az interpretáció kidomborítja a klasszikus formák iránti érzékenységét és a vonásokra komponálás biztos kezűségét is. A zenekar lélegzetelállítan játszik. A CD többi része - stílusok szempontjából - még bátrabb, de kevésbé kielégítő. A Trió és a Kamarazenekar 35 perces együttes jazzimprovizációját meg-megszakítják a klasszikus idézetek. Az anyag Chopintól származik: ő prelüd és egy etüd. A koncepció alapja az lehetett, hogy Chopin erőteljes, komplex harmóniavilága szinte kínálja magát az adaptációra. Néhány kromatikus menete sokkal közelebb áll a huszadik századi jazzhez, mint Mendelssohn zenéje, a prelüdök kiváló alapot nyújtanak a Trió improvizációjához. Ettől viszont még a stílus kérdéséről nem lehet eltekinteni, amennyiben itt a jazz és a klasszikus muzsika szembeállítottak, de teljes integrációjuk nem ment végbe. Egy fajta jó zene helyet ad a másoknak, de az átmenetek önkényesek, a két zenei nyelv közötti különbségek feloldatlanok. A hatás olyan, mintha valaki oroszul beszélne, de közben át meg át térne grúzra. Ugyanarról folyik a szó, de abban, ahogy mi, halandók befogadjuk a beszédet, ez egyértelműen zavaró. Ugyanakkor húzódik itt egy másik, súlyosabb probléma is. A zenekar bevonása érdekében az eredeti zongoraművek idézetei vonózenekari átírtban szólnak meg. És, amint az történni szokott, az átírttól Chopin úgy szól, mint egy másodrangú balett-komponista. Nincs még egy zeneszerző, aki így értette volna a zongora csinját-binját, mint épp ő. Minden leírt üteme a hangszer lényegének megszólaltatása, ebből a közegből eltávolítva viszont ezt az organizmust az éltető levegőjétől fosztják meg. A Gisz-moll prelüd például elveszti minden maszkulinitását. A 13. prelüd (a borítón hibásan 3.-ként feltüntetve) úgy hangzik, mint egy George Martin intro egy Beatles

dalhoz. Az 1. prelüd pedig oda nem illő bécsi akcentust kapott. A Kamarazenekar az Op. 25-ös F-moll tanulmányt technikailag felszöndően interpretálja, a végeredmény mégis banális, mert az eredeti gyönyörű költészete (mint például Pollinénél vagy Cortot-nál) teljesen eltűnik. A hatás olyan, mintha József Attilát angol fordításban olvasnánk. Végül is sok jót nem tudunk meg Chopinról. Sajnálatos, hogy egy ilyen kiemelkedően tehetséges muzsikus-kollektíva nem választott tőle erre a kísérletre alkalmasabb anyagot. Hallhatjuk továbbá Vukán György szóló szvitjét, mely Chopin idéző harmóniákkal kezdődik, de az alkalomhoz tökéletesen illően zenei utazásra indul. Határozottan közel-keleti hatásokat, afrikai utalásokat, és sokféle más inspirációt mutat, mégis, ez a stílusokban kevert mű Vukán erős egyéniségében tükrözve egységesnek hat. Éppen ezt hiányoltuk a Chopin-sorozat kapcsán. Nos, lehet, hogy a stílus nem érdekes. De az mégis jelent valamit, hogy a legsikeresebb darab a lemezen EGYETLEN stílussal bír.

Nick Jenkins

Helén Eriksen

Standards

• Blue Note - EMI Quint •

Újra és újra felvetődő kérdés - ezeken a hasábocon is -, hogy a mai jazzmuzsikusok hogyan viszonyulnak ahhoz a mérhetetlenül gazdag és meghatározó örökséghez, amelyet a standard-ek testesítenek meg. Még olyan előadók esetében is érdemes erre kitérni, akik saját szerzeményeikből állítanak össze egy teljes lemezt, nem beszélve azokról, akik egyenesen ezt a viszonyt helyezik mondandójuk középpontjába. Helén Eriksen újat tud mondani saját viszonyáról a standardekhez, annak ellenére, hogy mindössze egy Cole Porter számot játszik, az összes többi saját szerzemény. Indokolt a cím megválasztása még úgy is, hogy a szaxofonos-énekesnő stílusát tekintve nem lépi túl az acid jazz határait. Nem véletlen a borítón szereplő Thelonius Monk mottó sem: „Hogy merre megy a jazz? Hát nem tudom merre megy, lehet hogy pokolra jut. Nem lehet semmit erővel elvinni valahova, viszont lehet, hogy pusztán megtörténik.” Eriksen viszonyát a standardekhez az emléma fogalmával vélem megragadhatónak. Az emléma régen a képzőművészetben az aláírást helyettesítette, megváltozott formában ez ma is él. Az irodalomelmélet a fogalmat olyan metaforákkal kapcsolatban használja, amely a műalkotás és a való világ között egy speciális viszonyt képez. Eriksen ilyen értelemben utal a standardekre, használja, idézi ezt a közkincset, de nem erről beszél, amikor saját mondanivalóját kifejti. Eltávolító gesztus az is, hogy lemezsercegés is feltűnik a CD-n, mintha idézőjelbe tenné a zenét. Eriksen enyhén fakó, de érdekes éneke viszont egész szorosan mikrofonozott, tökéletesen mai hangulatot kelte. Így lehet indokolt egy hagyományos mainstream betét rövid, fel- majd elúszó szerepeltetése a lemezen. Ami viszont a hagyományos jazz rajongóit elriaszthatja, az az acid jazzben magától értetődő monotonia - szinte mindenhol játszható dob gép is a ritmusszólamot. Ettől eltekintve Eriksen lényegében sikeresen alkalmazza a hagyományosabb, improvizatív játékot a kifejezeten klubba való, táncolható számokban is. Különös, hogy szaxofonjátéka hagyományosabb, mint éneklése, de tesz egy gesztust az avantgárd felé is a lemez teljesen különálló zárószámában. A 24 éves norvég-brit énekesnő fantasztikus lehetőséget kapott azzal, hogy első, Oslóban felvett saját lemezét a Blue Note társaság „megvette”. A lemez hűen tükrözi

Eriksen egyéni, kettős kötődését a mai klubzenék, és a Charlie Parkerrel kezdődött jazzvonulat iránt, ebben rejlik legnagyobb erénye. Erős és többoldalú tehetsége nyilvánvaló, kíváncsian várom, megtalálja ehhez mérhetően zenei kifejezőeszközökben is saját hangját.

Zipernovszky Kornél



H E L É N E R I K S E N

Helén Eriksen: Standards
Helén Eriksen - szaxofon,
ének, vibrafon, Helge
Lillevedt - zongora, Yngve
Moe - basszusgitár, Frank
Jacobsen - dob, kiegészítő
stúdiómuzikusok: Tommy
Tee, H.P.Gundersen, Staffan
W. Olsson, Jon Balke, N-
Light-N - billentyűsök,
gitárok, scratching, rap, stb.

I've Gotta Be Me
The Best of Sammy Davis Jr.

• Reprise - Warner •

Az amerikai „sóbiz” vidám fiúja, a néger-zsidó-cigány-kínai (és egyéb kisebbségi) apró termetű, géppuskalábú fenegyerek, aki minden megnyilvánulásával saját valószínűtlen, filmeillő sikerstorióját reklámozza, különös terméke a legújabbkori zeneiparnak. Semmi sem indokolta, hogy sztárrá váljon: az ötvenes-hatvanas években nem mutatkozott különösebben nagy kereslet a külsejét tekintve csekély adottságokkal rendelkező színesbőrű, szemtelenül törekvő fiatalberek irányában, mégha oly ügyes táncosok is, s hangjuk sem éppen rossz, de sajna nem kívántak csatlakozni sem a „flower-power”-mozgalomhoz, sem a bluegrass-hoz. Junior viszont a Broadway-jel kokettál, meg a korábbi nagyokkal, Sinatrával, de olyan ügyesen, hogy közben mégis Count Basie-vel lép egy színpadra. Mindazonáltal azok a dzsesszisták, akik inkább erre - mármint Sammy „jazzy” múltjára - emlékezve nosztalgizálnának jelen válogatás hallgatása közben, hát ne tegyék. Ugyanis nem tehetik. A felvétel inkább a klasszikussá vált, musicales, édes-bús dalokból kínál válogatást, és Sammy nem improvizál, amely nélkül még jó hangszerelés se lehet jazz, legfeljebb „jazzes”. Azt azonban fanyalgás nélkül, őszintén el kell ismernünk: nem túlzás, amit Davis esszéistája ír a lemez fülszövegében: „mindazon egykori táncosokkal ellentétben, akik éneklésre adták a fejüket ... Davis képes volt arra, hogy a szó szoros értelmében igazi popkarrierbe kezdjen. ... Nem ismerünk más előadót, akinek a zene egészen egyszerűen második anyanyelvévé vált.” Úgy tűnik e válogatás filozófiája éppen ennek a nárcizmusba hajló önkifejezési vágyának bemutatása, mintha ez lenne az énekes legfőbb erénye abban a korban, amikor az emberek aztán tényleg nem vágytak másra, mint hogy végre valaki fülükbe ordítsa, hogy „bármire képes vagy” (Yes, I Can - volt a címe Davis első könyvének is), és hogy ez a lehetőség csak „egyszer adódik az életében” (Once In a Lifetime). A válogatáson szereplő számok mind 1961 és 1965 között keletkeztek, illetve jelentek meg, s alig van olyan eset, hogy egy lemezről több számot is választottak volna a jelen kiadvány szerkesztői. Ez azt bizonyítja, hogy akkoriban rendkívüli termékenységet engedélyezett Sammy Davis Jr. számára a lemezipar. Ami nekem legjobban tetszett - a már említett fenntartásaim ellenére - a 8. számú



S a m m y D a v i s J r

I've Gotta Be Me:
The Best of Sammy Davis Jr.
Sammy Davis Jr. - ének,
egyéb előadók az egyes
számoknál részletezve

Here's That Rainy Day, melyet a halhatatlan Laurindo Almeida kísér. Az újratekerés eléggé jónak mondható, azonban kissé vicces, hogy erős szalagzajjal kezdődik a lemez - valahogy túl hosszúra sikerült a nyitó szám felúszása. A lemez külseje viszont szép.

Faludi Gabriella

Dee Dee Bridgewater

Prelude To A Kiss
The Duke Ellington Album

• Philips - PolyGram •



The Duke Ellington Album

Hangszerelés mesterfokon. Ez a kulcsa ennek a nagyszerű lemeznek, amely Duke Ellington tiszteletére született. Habár a legnevesebb szolista kíséretében a Hollywood Bowl Orchestra gondoskodik a különböző Ellington nóták kitűnő megszólaltatásáról, a „háttér munkások”, azaz a hangszerelők ezen a lemezen jócskán túltettek nevesebb kollégáikon. Aki a zenei folyamatot a hangzásvilág változásain keresztül figyeli, igazi élvezetet lelhet a Philips újdonságában. Ez így méltó Ellingtonhoz, hiszen a zseniális komponista olyannyira ismerte a hangszeres hangzásvilágát és muzikusainak legjobban fekvő lágéit, hogy a zenekari színdarabok személyre szólóan és nem hangszerespartokra írta. A vágyalmokat megtestesítő Duke Ellington muzikája a fényűzően élőknek, és a felső tízezernek ugyanúgy, mint az átlagpolgárnak a nehezen elérhető boldogságról szól. A lemez sok hollywoodi csillogást tükröz, mégis mindig izléses marad. Ellington és zenekara mindig különleges eleganciával, mindig a megfelelő körítéssel lépett színpadra az elit éjszakai szórakozóhelyeken. Bizony, ez a pezsgő, az ezüstcipők és a pompa zenéje. Habár a lemez a legnépszerűbb örökzöldeket tartalmazza, az előadásmód és a hangszerelés változatossága előtérbe helyezi a zenei anyagban rejlő sokszínűséget. Érdekes színfoltja a lemeznek a Night Creature szimfonikus adaptációja. A három tételes művé formált opus csemege lehet a szokatlan felrakások és hangszerállások kedvelőinek. Külön kiemelném a második tétel fűvészekelését: itt a telt zenekari hangzás érzetét a hangszerelő kis ötletek pompás sorozatával éri el. Ugyancsak apró, de nagyszerű hangszerelési bravúrral zár a lemez: a Come Sunday vallásos emelkedettségét a háttérben mértékletesen megbúvó orgonahang tökéletesen képes szemléltetni. A Midnight Indigo és a Solitude filmzenés nagyzenekari hangzásvilágát remekül ellenpontozza a Mood Indigo, a Blü-Blü vagy az I'm Beginning To See The Light rendkívül érzékeny és modern felfogású - még a big-band hangzás ellenére is - jazz kamaramuzsikája. Dee Dee Bridgewater ötletgazdag szólói (szinte látjuk, hogy közben masolyog), Jeff Hamilton puha, mégis izig-vérig swinges dobolása, Cyrus Chestnut szerényen háttérbe húzódó, intelligens játéka, vagy Ira Coleman biztos alapjai mellett mégis a „hab a tortán” a jazz

Dee Dee Bridgewater:
Prelude To A Kiss -
The Duke Ellington Album
Dee Dee Bridgewater -
ének, Wynton Marsalis -
trombita, Steve Turre -
kagylák, Hassan Hakmoun -
ének, gimbra, ütők, Charles
McPherson, Bobby Watson
- altszaxofon, Cyrus
Chestnut - zongora, Ira
Coleman - bőgő, Jeff
Hamilton - dob, Cyra
Baptista - ütők;
Közreműködik: a Hollywood
Bowl Orchestra,
Vezényel: John Mauceri

egyik fenegyereke, Bobby Watson. Az altszaxofon nagymestere ezúttal is hozza magát: különleges, „vagány” szólói remekül csengenek a swinges világban. Megfér ezen a lemezen minden, izlésesen, egymás mellett. Ellington szavaival: „Tartsuk mindig szem előtt, hogy amit mindannyian, így vagy úgy szolgálni szeretnénk, az a zene.” Ezen alázat szellemében készítette Bridgewater a lemezt, amely hű képet ad a jazz egyik legnagyobb alakjáról (azután, hogy előző lemezén Horace Silver előtt is illően rőtta le tiszteletét). Ezt a hűséget szolgálja az is, hogy két számon Bridgewater vette magának a bátorságot - manapság teljesen ismeretlen szerénységgel - és nem énekel. Hiszen nyugodt lehet: gyönyörködtető vibrátói, érzékies scattelése, tökéletes szövegmondása így is érvényesülnek. A CD pontosan érzékelteti, hogy Ellington opusai között mind a mai napig minden jazzt művelő zenész - izlésektől függetlenül - felfedezhet magának egy-egy témát, amit saját személyiségéhez igazítva eljátszhat. Méghozzá örömmel, mert muzsikálni csak úgy lehet.

Balázs Ádám

Pleszkán Frigyes

Second Step

• PCD Multimédia -
Sztereo Kft •

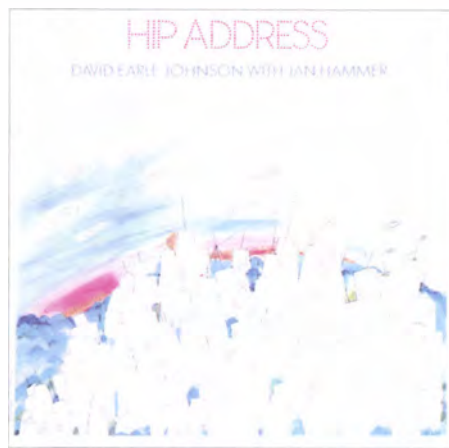
Attól tartok, méltatlanul kevesen vagyunk, akiknek személyes élménye volt Pleszkán Frigyes zongorázása. Akik mégis részesültek ebben, azok bizonyára nem kifogásolják a kissé elfogult tónust, amit most merészelné fogok. A számos magyar „specialitás” egyike, hogy képtelenek vagyunk kimagasló tehetségeinket kellőképpen becsülni. Az pedig, hogy az iménti megállapítás már kapitális közhelynek számít, csak reménytelenebbé teszi a helyzetet... Persze, ha jazzmuzikusaink nagyobb része kamaszfejjel játszott már a Pori Jazzen - mint például Pleszkán -, nem szóltam semmit. Véletlenül tudom, hogy cirka kétórányi szóló zongorázása után már kissé kezd lankadni a hallgatóság figyelme, de addig ez nem jellemző. Viszont épp ez utóbbi jelenség az oka annak, hogy nem varázsol el annyira az új CD. Itt is csillag a briliáns technika, a szípközvetítő virtuozitás, de mégsem úgy, mint élőben, egyedül. Pleszkán jazz-zongorista, a szó legnevesebb értelmében. Ötletgazdagság, könnyedség, harmóniaérzék, spontaneitás, érzékiség sugárzik játékából, ami sokkal jobban érvényesül élő közegben. Az ő zenéje inkább akkor születik, amikor épp játsza. A stúdióban rögzített hangfelvételekre nem jellemző eléggé a műhelymunkától általában elvárható kidolgozottság: a karakteresebb témák, a kompozíciók kissé elvesznek a gazdag harmóniatömbök és rögtönzések sűrűjében. A triófelvételeknél is érezhető ez a kis hiány, sőt, e kibővült formáció még valamelyest meg is köli az egyébként szárnyalásra is képes érzelmi telítettséget. Ilyenkor inkább a bevált main stream győz a kiapadhatatlan invenciók felett. Ami mégis megmenti a hét zenezámot, az valami jól működő felmelegedési folyamatnak köszönhető, és amely remek közép részeket eredményez. Olyan, mintha véletlenül bekeverednénk egy koncertre, ahol is azonnal kitűnően érezzük magunkat. Ha pedig ezt a valóságban is kipróbálják, a családás teljességgel ki van zárva. Pleszkán Frigyes második önálló lemezét illetően is csak azok a rezignáltak csalódhatnak, akik még nem találkoztak a cikk elején rögzített közhellyel. Jómagam pedig, bármennyire is elfogult vagy kritikus vagyok, most galádul visszaélek helyzetemmel, és egy árnyalattal jobban kedvelem ezt a lemezt...

Matisz László

David Earle Johnson
with Jan Hammer

Hip Address

• CMP Records - Sztereo Kft •



Frigyes Pleszkán

Second Step



PCD Multimédia

P
l
e
s
z
k
á
n

F
r
i
g
y
e
s



Pleszkán Frigyes:
Second Step
Pleszkán Frigyes - zongora,
Hárs Viktor - bőgő, Sramkó
János - dob

Bartók mondta hajdanán, hogy van jó zene és van rossz zene. Ilyen egyszerű. Amit itt a fiúk csinálnak, az rossz zene. A cseh származású zeneszerző, Jan Hammer és a dobos David Earle Johnson 1980-ban szánta el magát valami újra. A kor szelleme ekkor még javában ezt diktálta, de a lemez nem bizonyul időtálló klasszikusnak. Nézzük, miért nem. A rendkívül szerény kiállítású CD - bár a lemezt becsülettel végigkövető hallgató drámai nagyműfajok keltette idegfeszültséget élhet át - változatos programot kínál a lemezvásárlónak. A Green & Black kemény akkordikájával, „kristályos” zen-buddhista hangzásvilágával a Corea - Burton project hangulatát idézi, a Punk Lock osztott ritmikájával, harmóniai és énekhang kezelésével k`sertetiesen Zappásra sikeredett, de van itt Grateful Dead (Siere Parati), sőt, még Maurice Ravel Bolerója is „beköszön” a legvégén (Hip Address - hangszeres változat). Az utóbbi műben a „vendégmunkás” Jeremy Steig fuvolán, basszusfuvolán és fásípon is játszik. Szépen, szerényen. A két számban is muzsikáló fuvolista bizonyítja, hogy nem a zenélés mennyisége, hanem a minősége számít. Jan Hammer javára lehet írni, hogy - ezen a szintetizátorzene hőskorát idéző korrajzon - meglepően „hangszerszerűen” improvizál, hiszen a különböző hangszerutánzó effekteket az eredeti hangszer lehetőségeinek pontos ismeretében kelti életre. Más kérdés, hogy a szintetizátorok mester-séges hangzása akkor válik egyedivé, ha a muzsikusz saját - akár „gépi” - hangzást tud kikísérletezni, ami viszont semmi máshoz nem hasonlatos. (Így válhatott például Chick Corea ezen a területen is klasszikussá). Johnson, akinek énekhangjával a természet igen szűkösen bánt, s azt csak a legalapvetőbb funkciókra predesztinálta, énekel, és ezáltal szembeszáll a Mindenható akaratával. Sebaj, erre van a technika, s mint ezen a lemezen is kiderül, azt igenis lehet a zenélés javára fordítani: énekhangjának visszhangosítása kifejezetten megdobja az orgánumát, és a négy hang szülte, szinte kifogyhatatlan variációkat hallgatva, a szerencsés keverésről a Szózatból származó szállóige („ápol s eltakar”) jut eszembe. A zenészek láthatóan élvezik a ritmikailag ugyan bonyolult, de zeneileg kifejezetten bárgyú groove-okat, hiszen képesek akár nyolc percig is ezeken lovagolni. Ezalatt Hammer és Johnson szőlőzgatnak, néha felváltva, néha

David Earle Johnson with Jan Hammer

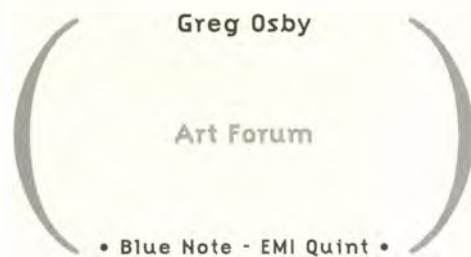


David Earle Johnson
with Jan Hammer:
Hip Address
David Earle Johnson -
dobok, ütők, ének, Jan
Hammer - szintetizátorok,
dobok, ütők,
Közreműködik:
Jeremy Steig - fuvola, fásip

nem, hiszen kell a változatosság, majd szépen, amikor a technikus megunja a zenélgést, lekeveri a számot. A nőtök egy részét Johnson írta, és ezeknél hamar kiütközik, hogy a dobos járatlan a zeneszerzésben, mert a hevenyészett, rosszul összerakott zenei témák értelmüket veszítik az aprólékosan kimunkált és változatos ritmika háttérben. Sajnos, a közös kompozíciók sem sikeredtek jobbra, így Hammer, a Miami Vice és más örökbecsű fimzenék szerzője, beavatott minket az avatatlan zeneszerzés titkaiba - mintha hosszú számok csak bevezetésből állnának. Tudniuk kellett volna, hogy egy lemezzel egészen más a helyzet, mint egy film aláfestő zenéjével.

Balázs Ádám

A hónap klasszikus jazzlemeze



A lélek nem arra való, hogy egyesek szakszerű és publikus bírálókat tárgyává tegyék. Döntse el mindenki magában, hogy vonzza-e vagy taszítja a szóban forgó nagy hírű, ötvenes brazil ember lelke. Engem vonz (de ez a tény a lapunkban megszokottnál is szubjektívebb vélemény). Az pedig, hogy itt „lelkizek”, egyfelől az Alma miatt indokolt (portugál nyelven lélek a jelentése), másfelől a műfaji keretektől mentes zeneszámok, kis etüdök formájában érzékelhető, konkrétummá kristályosodott - természetesen saját - szerzemények okán teszem, és nem utolsósorban az egyszemélyes előadás - úgy is mondhatnám: magányos fellátulkozás - intimitása miatt. Talán ezen tények alapján tűnik úgy, mintha ez a produkció valami plusz jelentőséggel bírna, mintha az esztétika lenne a színter, a szellem vagy a lélek pedig ebben tartósítva, mint egy alma. És olyannyira ez a bizonyos Alma ennek a hangfelvételnek a lényege, hogy a lemezborítékon megszokott háttérinformációk, ajánlások vagy alkotói vallomások sem befolyásolhatják az igényes érdeklődőt, mert széthajtogatva a címkét, Gismonti portréja mellett „csupán” a zongoraetüdök precízen lejegyzett kottái láthatók. Egyeseknek ez talán sokkal többet is jelent a megszokottnál. Ha viszont a lelki jelenségekre kevésbé fogékony, használt zenebíráló reagál erre a valóban kompakt kiadványra, először is rezignánsan azt mondja: world music... mivel nem jazz, nem kortárs „komoly” és nem is valami „ethno-izé”, annak ellenére sem, hogy Egberto Gismonti minden említett műfajban bizonyította már kivételes muzikalitását és hangszeres virtuozitását. Akár különböző sokhúros gitárokon tette azt, akármelyik világhíres partner oldalán is, de leginkább mint ezen a CD-n hallható, akusztikus zongorán. A klasszikus zenei tanulmányok jelentős hatását, az árnyalatgazdag melodikus hangzást, a kifinomult arányérzékkel megszerkesztett kompozíciók tisztelgését és a rendkívül fegyelmezett interpretációk ritmikai pontosságát kell mindenképp fölött kiemelni. A feltehetően nagy műgonddal megkomponált, öt-hét perces darabok a szóló-zongorázás leginvenciósabb formájában bomlanak ki, tömbakkordok nélkül, minimális teret hagyva az improvizációnak. Tehát nem pillanatnyi hangulatok és nem manuális beidegződések válnak itt hallhatóvá, hanem lényegibb, mélyebb emóciók. Szokatlan, de izlésesen

E g b e r t o G i s m o n t i

Egberto Gismonti: Alma
Egberto Gismonti - akusztikus zongora, szintetizátor

diszkrét szintetizátoreffektek fűszerezik a lemez első nyolc - stúdióban rögzített - etüdjét, és a további öt „élő” darab még Gismonti abszolút pódiumbiztonságát is fényesen demonstrálja; azok számára is, akiknek nem volt szerencsájuk hallani őt tavaly a nagyszerű budapesti koncerten. Mindent egybevetve, lélekben és művészi produktumban való vájkálás helyett egyszerűbb, ha ideim az első benyomást - amellyel feltehetően nem maradok egyedül -, és amely bennem csak gyermektegy egyszerűséggel úgy fogalmazódott meg: itt valaki nagyon zongorázik...

Matisz László

Jack DeJohnette újabb Special Editions együttesének szólótájaként jó tíz éve ismerhette meg nevét a jazzvilág. 1987-es bemutatkozó lemeze (Greg Osby And Sound Theatre - JMT) óta olyan muzikusokkal játszott, mint David Murray, John Scofield, McCoy Tyner, Herbie Hancock, Andrew Hill, Mark Helias, Michael Formanek, Michele Rosewoman, Ed Schuller, Steve Coleman és az M-Base Collective. 1990-ben lemezcéget váltott, az újjászerveződött Blue Note szerződtette fiatal sztárként. New York-i kortársaihoz, elsősorban a Steve Coleman vezette M-Base csoportosuláshoz hasonlóan Greg Osby jó ideig az új nagyvárosi fúzió létrehozásának, a hip-hop, a rap, a funky és a jazz elegyítésének szentelte energiáit nagy részét. A kísérlet az ő esetében sem hozott maradéktalan eredményt, a különféle ritmikai és hangzásbeli elemek eklektikájából nem született egységes, átütő stílus. Osby mégis előnyére fordította a tapasztalatokat: önálló hangú szólótárá fejlődött. Sőt nemcsak hangszerének lett egyéni megszólalású mestere, hanem szerzőként is egyre tudatosabban építi zenei világát. Az Art Forum egyszerre vissza- és előrelépés pályáján. Visszalépés abban az értelemben, hogy a nyolcvanas évek divatos csoportzenéjével szemben a jazzhagyományokban, korábbi stílusokban keres kapcsolódási pontokat; és előrelépés oly módon, hogy az irányváltás jegyében az eklektikát meghaladva sikerült egységes lemezanyagot formálnia. Az Art Forum a kilencvenes években felerősödött neotradicionista irányzat markáns példája. Nem véletlen, hogy a muzikusok között az évtizeddel korábban jelentkezett új bopnemzedék két tagja, Jeff Watts és James Williams, valamint az újító törekvések képviselője, Robin Eubanks és Lonnie Plaxico is megtalálható. Osby letért az M-Base nyomvonaláról, de nem az avantgard tagadását követte; kiindulásként kvázi main stream-környezetet választott, amit nyitott harmóniákkal, ötletes hangszerelési megoldásokkal és szikáran feszes szólókkal formált modern érzetű, improvizatív zenévé. A kilenc szám két kivétellel (I didn't Know About You - Ellington, Don't Explain - Billie Holiday) saját szerzemény; ezredvégi, szintetizáló intellektus terméke. Nem energiazene, nem is a jazz-funk vulgáris ösztönössége; nem hatja át a világmegváltó szándék, a dühödöt elhatárolódás indulata, nincsenek benne igazán

ART FORUM GREG OSBY

STEREO
BLUE NOTE

Greg Osby

Greg Osby: Art Forum
Greg Osby - alt- és szoprán-
szaxofon, James Williams -
zongora, Bryan Carratt -
vibrafon, Lonnie Plaxico -
bőgő, Jeff „Tain” Watts -
dob, Marvin Sewell -
akusztikus gitár, Robin
Eubanks - harsona, Cleave
Guyton - fúvóla, tenor-
szaxofon, Alex Harden -
basszusklarinét,
Darrell Grant - zongora

nagy befeledkezések, kitarulkozások. A tempók többnyire lassúak, a kifejezőmód visszafogott, a folyamatok gondosan megtervezettek, a spontaneitás ellenőrzött. A rövidebb-hosszabb, szemlélődő karakterű darabok feszültségét az azonosságkeresés és a távolságtartás ambivalenciája teremti meg. Ez alighanem tudatos magatartás: azt jelzi, hogy a dolgok, a szempontok, az értékek viszonylagosak, s éppen ezáltal nyerik el értelmüket. A hagyomány: létezik, de nem önmagában, nem önmagáért, hanem az újraértelmezés, az újrafogalmazás révén. Greg Osby visszanyúl és továbbfejleszt. Az M-Base-éveket idéző szögletes témáit (Miss D'Meena, Dialectical Interchange, Art Forum) absztrakt drámaiság jellemzi, kibontakozásukhoz hol szabályosan swingelő ritmikai alapot, hol amorf szerkezetet használ. A darabok másik csoportjában (Half Moon Step, Mood For Thought és a standardek) balladisztikus hangulat uralkodik. Osby magával ragadó balladajátékos, frazírozása mértéktartó, érzelmileg mégis intenzív. Szaxofontónusa hűvösen metsző, rögtönzéseik szaggatottan formálódnak. Jelenléte olyannyira meghatározó, hogy érdemes szolisztikus lehetőség rajta kívül csak a kompozíciók jellegét kitűnően érző James Williams zongoristának jut. Az Art Forum 57 pernyi elmélyült zenéje rokonszenves törekvés a hagyományok megújítására. Aki a választékos hangszerelés ellenére is kissé egysíkú hangvételével képes azonos hullámhosszra kerülni, az a sokadik hallgatás után is új és új tartalmakat fedezhet fel benne.

Turi Gábor

Betty Carter

I'm Yours, You're Mine

• Verve - PolyGram •

„Csak egyetlen igazi jazzénekes van: Betty Carter” - mondta róla Carmen McRae, s ki ismerhetné legjobban a dolgok állását, ha nem a szakmabeli. Valóban: Lillie Mae Jones, alias Betty „Bebop” Carter soha nem hódolt be az amerikai populáris zenének, nem nevezte magát „popénekesnek”, mint Ella Fitzgerald, sem „énekesnek”, mint Sarah Vaughan. Ő jazzt énekelt, a bebopból kinövő hamisítatlan jazzt - már amikor tehette. Merthogy voltak idők, a hatvanas években, amikor - éppen előadómódjának kevésbé populáris volta miatt - egyetlen lemeztársaság sem vállalta felvételeinek megjelentetését. Carter azonban bebizonyította, hogy a tehetség nem szükségképpen esik áldozatul az ízlésformálók üzleti számításainak: 1969-ben saját kiadót hozott létre, amely sorozatban jelentette meg jobbnál jobb lemezeit (Betty Carter, The Betty Carter Album, The Audience with Betty Carter), míg végül a Verve forgalmazni kezdte albumait. Carter egyedülálló stílusa az évek során mind szélesebb körben nyert polgárjogot, s a két „Grand Lady” halálával immár vitathatatlan vezető helyet biztosít neki a jazzénekesek között. Legújabb opusa a pálya csúcsára ért, a technikai bravúrok iránt már kevésbé fogékony, a hangsúlyt a kifejezés érzelmi tartalmaira helyező művészként jeleníti meg. A hangot Billie Holiday és Sarah Vaughan példájából kiindulva ő is egyfajta hangszerként értelmezi, amely ugyanolyan funkciót hivatott teljesíteni, mint a zenekar többi instrumentuma. Erre tökéletes ritmus- és harmóniaérezkén túl egykori hangszerelési tanulmányai teszik alkalmassá. Ezzel a módszerrel, s nem egyébként páratlan scat-technikájával éri el, hogy a sokszor banális daloknak új jelentései és mélységei tárulnak fel előadásában. Carter a dallamot általában csak kiindulási pontnak tekinti, hajlításával, disztícióival, szaxofonszerű rögtönzéseivel a maga világát építi fel belőle. Mindezt virtuóz technikával, ami fergeteges tempójú számaiban ugyanúgy megnyilvánul, mint balladajátékában. Az idő múlását, a feszítő belső tüzek lohadását jelzi, hogy az I'm Yours, You're Mine hét szerzeményéből hat az utóbbi típusba tartozik. Időtartamuk ötfiz perc között váltakozik, s ez arra vall, hogy az előadó a korábban jellemző frappáns, lendületes, olykor meghökkenítően radikális fogalmazás helyett ma



Betty Carter

Betty Carter:
I'm Yours, You're Mine
Betty Carter - ének,
Curtis Lundy - bőgő,
Gregory Hutchinson - dob,
Xavier Davis - zongora,
Mark Shim - tenorszaxofon,
Andre Hayward - harsona,
Matt Hughes - bőgő

már szívesebben él a dallamfejtés árnyaltabb esz-közeivel. Lemeze halk kiáltás harmóniáért: az I'm Yours egész hangokkal lépegető varázsos akkordmenete, a Lonely House diszharmonikus kezdésből balladában oldódó, panaszos témája, a Close Your Eyes magányt sugalló ének-bőgő kettőse, a Useless Landscape vigasztalan leltára, a September Song lírai hangütése az egyszer talán megélt, hiányzó boldogság és otthonosság iránti vágy megrendítő lenyomata. Betty Carter legjobb felvételei mindig közönség körében készültek, a stúdiók személytelen légköre bénítólag hat rá. Véltetően megszerzett gyakorlat teszi, hogy ez korántsem érződik ezen a lemezen. Rendkívül igényes előadási módja elsőrangú kísérőket feltételez, s korábbi zongoristái, John Hicks, Mulgrew Miller, Benny Green vagy Cyrus Chestnut ugyancsak magasra tették a mércét. A régi-új játékostársak, Curtis Lundy, Gregory Hutchinson és a fiatal Xavier Davis alkotta, fúvóshangszerekkel bővített ritmusszekció állja az összevetést, szinte egy levegőt szív az énekesnővel. Különösen Davis puha, érzékeny zongorafutamai és Mark Shim telt, meleg szaxofonszóloji illeszkednek hűen az előadói egyéniség apoteózisának, a jazzéneklés mintapéldójának tekinthető zenébe.

Turi Gábor

Chris Rea a legszimpatikusabb zenei világnagyságok egyike. Olyan személyiség, aki már eddigi életművével is kiközösíthetlenné vált a halhatatlan muzsikuskok nem is olyan népes táborából. Rea ezután már bármit tehet; mindenképpen megőrzi nevét az utókor. A negyvenöt esztendő, olasz-ír származású, brit énekes-gitáros igazi stílusteremtő megasztár, és olyan előadó, akivel szemben rajongóinak és tisztelőinek határozott elvárásai vannak - arborostjától kezdve egyedi stílusú gitártechnikáján át melankolikus klipjeiig szinte mindenben. És Chris Rea ezeknek az elvárásoknak mindaddig kiválóan meg is felelt: úgy komponált különböző műfajokban és alkalmakra dalokat, hogy a The Road To Hellből százezer példányt eladott „pokoli” hangulat újra és újra átélhetővé vált. Így volt ez egészen mostanáig, amikor is Rea új albummal jelentkezett. Az olasz cím - La passione - már sejtette, hogy ezúttal északi énjének ködös, esős hangulata helyett személyiségének eddig rejtett, mediterrán felét ismerhetjük meg. Az album címe egyúttal egy filmé is, hiszen ennek dalait tartalmazza az új korong. Chris Rea ráadásul nem csupán zeneszerzőként, de for-

vérvörös Ferrariról álmodik. Vélhetően adott volt tehát a Ferrari gyárt is magában foglaló Fiat konzern pénze, és egy Chris Rea által megáldott, hazájától távol sýnylódó, XX. századi, de romantikus olasz ifjú figurája. Erre a filmtémára készített zenei variációkat tizenkét dal erejéig; bebizonyítva, hogy nincs az a szakmai magasság, amelyről ne lehetne a legmélyebbre zuhanni. A lemezt hallgatva nehezen peregnek a másodpercek. A régi Chris Rea-hoz szokott fülnék örökkévalóságként hatnak a vígoperettszerű betétekkel és Richard Claydermantól „ellessett”, romantikus akkordokkal kitöltött percek. Van itt minden, hegedűimitációtól üstdobhangzásig és fúvósszólótól nagyváriáig. De leginkább döbbenet van, meg a kérdés, hogy a giccses hazafiság vagy csak a felajánlott összeg nagysága tette képessé Chris Reát e stílus- és imázsromboló fantazmagóriák megkomponálására. A kritikus, bármilyen megerőltető is ez esetben, elejétől végéig köteles meghallgatni bírálatának tárgyát. Így jutottam el magam is az album nyolcadik, Only To Fly című daláig, amely kakukkozásnak tekinthető a lemezen. Ebből azért kiderül, hogy milyen is lehetett volna egy filmzene igazi Chris Rea-módra.

Az Only To Fly temperamentumos nótá, a maga helyén kezelt női vokállal, zongorával és persze „chrisreás” gitárfutamokkal, lágyan rekedtes ének-szólammal. Ezt játszhatják majd a rádióadók, akár még a toplistákra is felkerülhet - és egy kazettára kimásolva érdemes a Chris Rea összes mellé tenni. Könnyen meglehet: a Chris Rea kétes forgatókönyvírói fantáziájáról és stílusbeli befolyásolhatóságról árulkodó film végül közönség- és kasszasiker lesz; hiszen ez sokkal inkább marketing, mint minőségfüggő dolog, s éppen ezért teljesen érdekte-



Chris
Rea:
La
Passione

Warner

gatókönyvíróként is jegyzi a művet, vagyis úgy döntött: a járt utat járatlanra cserélve belekóstol a filmszakmába. Magyarországon egy ideig még várni kell a film bemutatójára, de a forgatókönyv azért sok mindent elárul; mindenekelőtt azt, hogy itt nem elsősorban szakmai, hanem érzelmi és/vagy anyagi kihívás motiválhatta a zene- és értelmi szerzőt, Chris Reát. A bugyutácskának ható romantikus történet egy Angliába emigrált olasz családról szól, amely fagyalkétségéből tartja fenn magát, és az unoka - más dramaturgiai lehetőség nem lévén - egy

len. A lényeg az, hogy a rutinos zseniként megismert Rea ezúttal csúnyán melléfogott. Kárhozzatni azonban csak az igénytelenségért és az elvtelen stílusváltásért lehet; azért viszont semmiképpen sem, hogy megpróbálkozott a filmzeneirással. Ez ugyanis - gondoljunk csak a pályatárs Joe Cockerre és a Kilenc és fél hétre - akár a legjobban is elülhetett volna.

Bóday Pál Péter

CHRIS REA: LA PASSIONE

QUEEN: DANCE TRAXX



Queen
Dance
Traxx I.

EMI

Manapság a popzenében a válogatások korát éljük, s ez a gyakorlat fokozottan érvényesül a divatos dance irányzat esetében. A viharos gyorsasággal fel- és eltűnő előadók többsége mögött ugyanazok a slágergyárosok állnak, akik szerzeményeiket a producerek éppen aktuális elvárásai alapján osztják szét az „istálló” sztárjai között. A dancecsillagok élettartama igen rövid, legtöbbször mindössze néhány slágerre van hitelesítve, így nem csoda, ha koncertezni is csoportosan járnak, és közös válogatásalbumaik is kelendőbbek. Végképp nem lehet kétséges a siker, ha tizenöt technosztár egy ma már klasszikusnak számító együttes legnagyobb slágereit aktualizálja, ülteti át a kilencvenes évek hangulatának megfelelő, populárisabb formába. A Queen életműve tökéletesen megfelel e célnak: húszéves fennállása alatt a zenekar tizenöt stúdióalbumot készített, mindvégig megőrizve a félreismerhetetlen, egyéni hangvételt és a kivételesen magas színvonalat. A Queen-válogatás ötletének megvalósítása azonban komoly gondot okozott az együtteseknek; az esetek többségében a „feldolgozás” szó alatt csupán azt kell érteni, hogy a jól ismert dalok techno-alapot kaptak. Az erőteljes ritmus és néhány kőszá effekt azonban nem képes elfedni a ténytet, hogy az alkotóknak semmi új nem jutott eszükbe, és a csekély változtatás óhatatlanul is összehasonlításra készíti a hallgatót. Ez pedig nem szerencsés, és nem csak azért, mert a gépies lüktetés nem igazán

alkalmas a Queen-számok dallamvilágának alátámasztására. Már a Freddie Mercury emlékkoncerten is bebizonyosodott, hogy a Queen 1991-ben elhunyt frontemberének egyedülálló hangidottságait és kivételes énekesstílusát a legnagyobb világsztárok sem képesek megközelíteni. Ezt felismerve néhány előadó meg sem próbálta felvenni a versenyt az autentikus változattal: a Masterboy még az eredeti gitárszólót is átvette az I Want To Break Free című dalban, a Blossom névre hallgató fiatal hölgy Mercuryval felelget a Bicycle Raceben, és a szám savátborsát adó kóruszólamokat is az eredeti változathoz emelte át. A legnagyobb arcaítlanságot azonban a Radio Ga Ga feldolgozója, DJ Bobo követte el: Freddie Mercury éneklé végig a számot, a svájci csillag mindössze két igen rövid és primitív rap-betéttel tisztéleg a hajdani zenekar nagysága előtt. A másik véglet is teret kap az albumon: a Magic Affair és a U96 tökéletesen új kompozíciót hozott létre, amelyben időnként az eredeti felvétel kórusa csendül fel idézetként, hogy azonosítani lehessen a feldolgozást a címmel (Bohemian Rhapsody, Flash's Theme). A két szisztéma közti átmenetet azok a zenekarok képviselik, akik megpróbálták változtatni az eredeti felvételen, általában stílusidegen rap- vagy rave-betétekkel akasztva meg a szám lendületét. A legborzasztóbb példát erre az E-Rotic szolgáltatja, amikor a lét alapkérdéseivel foglalkozó gyönyörű, lírai szerzemény, a Who Wants To Live Forever tökéletes másolata hirtelen

eszeveszett rave-be csap át, hogy néhány perces értelmellen tombolás után ismét az eredeti, fájdalmas melódiához térjen vissza. Vannak azért biztatóbb kísérletek is: Scatman Johnnak például sikerült „fazonra igazítani” az Invisible Man című számot, és a Captain Jack teljesítménye is értékelendő; még akkor is, ha nekik valamivel könnyebb dolguk volt, hiszen az Another One Bites The Dust a Queen basszusgitárosa, John Deacon szerzeménye, amelyben az erőteljes basszus dominál. Az album üdítő színfoltja az Ex-It I Want It Alljának soul hangvétele. A Live Aid slágere, a We Are The World mintájára a lemez végén a sztárok együtt éneklék a Queen egyik legismertebb dalát, a We Are The Championst - ám ezúttal szó sincs nemes célokról.

Kovács Gergely

SCATMAN JOHN

Scatman
John:
Everybody
Jam!

BMG



1926. február 26-án, New Orleans-ban Louis Armstrong elkészítette első olyan lemezét, amelyen egy addig soha nem alkalmazott, különleges énektechnikát mutatott be. A szótagokat és a hangzókat értelem nélkül fűzte egymáshoz, s ezt ő maga scat-éneklésnek nevezte. A dallamra épülő, ritmikus, improvizált szövegfoszlányok a harmincas években fokozatosan állandó részévé váltak a jazz-zenének, és az akkor divatos swingbe is bekerültek. A negyvenes években a New York-i Harlemben lévő Minton's Playhouse kávéházban született meg a két scat-szótagból álló bebop (bop), amelyet többek között Charlie Parkernek és Dizzy Gillespie-nek köszönhetünk, de két énekeső, Billie Holiday és Ella Fitzgerald is hozzájárult népszerűsítéséhez. Ez idő tájt, a negyvenes évek elején látta meg a napvilágot Kaliforniában John Larkin is, aki később jazz-zongoristaként kereste kenyerét, majd 1995-ben, ötvenedik évén túl, Európába áttelepülve, a scat királyaként, a „be-bop” szótagok használatával több mint hárommillió példányt adott el debütáló lemezéből. Ezt a rendkívüli sikert igyekszik most megismételni nemrég megjelent második albumával (Everybody Jam!) - váltakozó sikerrel. Az első dalban (Stop The Rain) sejtelmes „koppanásokkal” lép a közönség elé, majd örületes scattelésbe kezd.

A folytatás azonban korántsem ennyire frenetikus, bár a lemez címadó felvétele - amelyben Scatman „párbeszédbe” elegyedik az 1971-ben elhunyt Satchmóval - kétségkívül ötletes. Ezt követi a Queen The Invisible Man című slágerének feldolgozása, majd egy lassú nóta (Message To You), amelyben a „halandzsá” helyett inkább énekelni kellene; Scatmannek azonban ehhez nincs „bel canto”-ja. A folytatásban a reggae és a bop ötvözetével ismerkedhetünk meg (I Want To Be Someone), majd egy újabb örült scat (Scatmusic) és egy, a U2 daltámvilágára (!) emlékeztető szám (Shut Your Mouth) következik. Nagy csalódást jelent a U-Turn című felvétel, amelyben a bebop-hoz számítógépes kíséret társul. Összességében megállapítható, hogy az albumnak nem sok köze van az eredeti scathez és Armstrong örökségéhez, így sikere inkább a hatásos reklámon és marketingen múlik. Úgy tűnik, az Everybody Jam! nem tudja majd felülmúlni a bemutatkozó CD (tizenhatszoros platina- és tizennyolcszoros platina- és tizennégy-szeres aranylemez) sikerét.

Pásztai Károly



Az Illés együttes által 1990 szeptemberében elindított, hazai pop- és rockzenei estaközlisméntben futótűzként terjedő nosztalgiahullám egyik utolsó befutója - vagy inkább áldozata? - a KFT. Mindez azért különös, mert Laár András és csapata - hosszas szenvedés után - nem sokkal azután oszlott fel, hogy Szörényiék a múltat idézgették, és nem sokkal azután támadt fel, hogy az Illés ismétetlen benyújtotta számlát a nosztalgizárvágyóknak. 1996. október 12-én, a Budapest Sportcsarnokban - mindenestül legalább tizenötezen voltak kíváncsiak a magyar újhullám kétségkívül legsikeresebb zenekarára. Bál az Interneten - hirdették a plakátok, mintegy jelezve, hogy Bornai Tiborék azért haladnak a korrallal. A műsort a megszállott „háldorágók” egyenesben élvezhették, Vahorn András (ex Bizottság) Los Angeles-ből hozta a háttérrel, s még Haze O'Connor, az Üvegtrőök című filmből ismert újhullámos énekeső is csatlakozott hozzájuk néhány perc erejéig dublini stúdiójából. A fény- és

KFT: BÁL AZ INTERNETEN



KFT:
Bál
az
Interneten

Sony

hangtechnika mindenkit lenyűgözött, a dalokat is kívülről udtá a tömeg; nem csoda hát, hogy közkívánatra a fiúk rak majd' háromórányit kellett játszani. A sokak izámára emlékezetes buli közel hetvenperces esszen: iáját az ünnepek előtt vehették kézbe az érdeklődők; az eredménnyel azonban sajnos nem igazán lehettek elégedettek. A KFT a maga teljességében lemezen isohasem érvényesült, hiszen zenén, színházon, paromimon és paródián alapuló műsoraik komplexitását semmilyen hanghordozó nem képes visszaadni. Az viszont már kissé érthetetlen, hogy a szerkesztők miért nem zálogáltak be néhányat Laár és Bornai „magán-szavallatai” közül, hiszen ezek nem csak rövidek és ömörek, hanem elengedhetetlen és CD-n is könnyen reprodukálható elemei egy vérbeli KFT-koncertnek. Az albumon szereplő tizenhárom dal kiválasztása szintén vitára adhat okot. Nyitásként első lemezük nyitánya, az Elmúltak az ünnepek, a végén, keretnek pedig ott a Jóbészakát, de a köztük feszülő program egyenletlen képet mutat. A szerkesztők hallhatóan egyfajta egyensúlyra törekedtek; legfőképp arra, hogy az együttes hét albumának zenei anyaga közel azonos arányban legyen képviselve a lemezen. Mivel azonban a KFT pályája - a sztárock világának megfelelően - tovább tartott, mint kellett volna, e CD-re is óhatatlanul rákerült az életmű több kései gyengéje, mint a Gázgyár vagy az Idegen lény. Igaz, több veretes sláger - Elizabet, Afrika, Balatoni nyár, Bál az Operában - is ott domborít a lemezen, de így, a látvány és a szemekben ülő pára elmúltával, a szintisza zenét hallgatva már hiányzik belőlük az átütő erő. És igazából - akárcsak az illés idei produkcióját felvonulatú dupla CD-vel kapcsolatban - ezúttal is az a kérdés, hogy a szívünkre vagy inkább a fülünkre hallgatunk-e...

Jávorszky Béla Szilárd



TERNETEN



A jazz és a sanzon határvidéke igen veszélyes terület: elég az ideálisnál egy kicsit túlradóbban énekelni vagy csak néhány taktus erejéig rosszul megválasztott „különutakat” járni, és a hangzás máris nem romantikus,

slágerlistákat, Natalie pedig fokozatosan az ötvenes-hatvanas évek jazz-zenéje felé fordult. Szimfonikus zenekari kísérettel lírai nótákat énekel, az új album (Stardust) tanúsága szerint váltakozó sikerrel. Pedig kiváló, tág határok között mozgó hangot örökölt édesapjától, ami szinte korlátlan lehetőséget teremt a megáldott zenei ötletek kivitelezéséhez. Ennek a jótékony örökségnek azonban, úgy tűnik, komoly ára volt. Natalie ugyanis apja árnyékában nem vált igazi, önálló zenei személyiséggé. Technikai tudása ellenére hang-



Natalie Cole: Stardust
Warner

NATALIE COLE

hanem giccses. Natalie Cole-ban megvannak a zenei képességek és az ízlés is ahhoz, hogy elkerülje a műfaj buktatóit. Ez persze nem jelenti azt, hogy minden esetben sikerül is a kényes egyensúlyozás. Az 1963-ban született amerikai énekesnőnél talán mindmáig ismertebb fiatalon elhunyt édesapja, a híres jazz-énekes, Nat King Cole. Natalie még gyermekként veszítette el kitűnő hangú és rendkívül szimpatikus apját, akinek árnyékától sok tekintetben még ma sem tud és fellelhetően nem is akar megszabadulni. A rhythm and blues és a popzene műfajában kezdte énekesi karrierjét; ez azonban a Pink Cadillac-kel és még néhány emlékezetes nótával együtt sem hozta meg a várt sikert. Még a Pretty Woman című film egyik betétdala, a Wild Women Do népszerűsítő hatása sem mérhető össze azzal, amit az apuka - amolyan jolly jokerként előhúzott - emléke hozott meg számára. Hiszen amikor az Unforgettable című dalban egy - ma már rutinszerűnek tekinthető - stúdiótechnikai trükk segítségével közösen énekel Natalie és Nat King Cole, a „duett” hetekig vezette a

ja alapjában véve típushang, dalai - néhány kivételtől eltekintve - típusdalok, szövegei - egy-két kivétellel - típusszövegek. Ennek ellenkezőjét csupán néhány bluesos-soulos hangzású kompozícióban bizonyítja (Two For The Blues, What A Difference A Day Made, Ahmad's Blues, Pick Yourself Up). E számok esetében a kísérőzenekarral is kevésbé formális az énekesnő együttműködése. Nem egymástól független instrumentális és vokális szólamként zenélnek, hanem élvezhető és nyomon követhető a hangszerek és az énekhang párbeszéde. Természetesen az új albumról sem hiányzik egy kis közös éneklés az évtizedek óta halott édesapával (When I Fall In Love); a rövid duettekben azonban kéréletlenülül kiderül, hogy itt tényleg nem közös szellemi termékről, hanem két különböző generáció, két különböző karakterű és jelentőségű művész produkciójának kissé abszurd montázsáról van szó.

Bóday Pál Péter

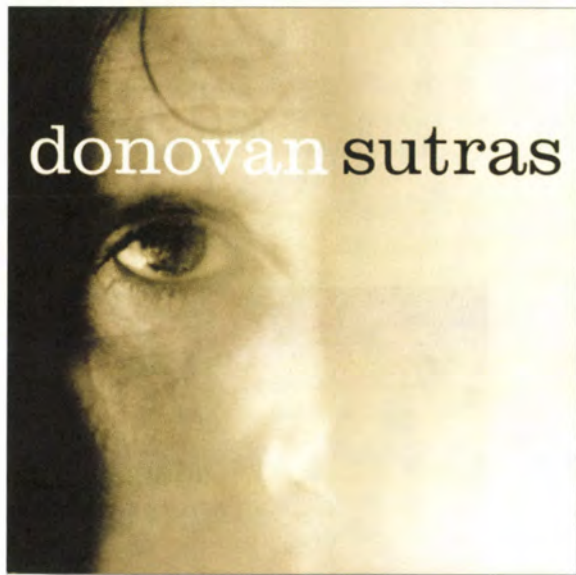


D O N O V A N

donovan sutras

Donovan:
Sutras

BMG



Donovan éppoly fontos és befolyásos személyiség, mint Bob Dylan" - jelentette ki állítólag John Lennon, vélhetően még a hatvanas évek optimizmusában. A leghíresebb beatle nem járt nagyon messze az igazságtól, bár megközelítése nyilvánvalóan brit szemléletű, hiszen a kezdet mindenképpen Dylan, akinek Donovan csak évekkel későbbi - kissé szelidített - angol változata. Saját hazájukban mindketten az úgynevezett folk song vagy protest song egyik legelső és legjelentősebb képviselői; pályájuk, sorsuk, lázadásuk és „beépülésük” egy nemzedék tükörképe. Két jelentős különbség mindenesetre azért akad köztük: Dylan a tehetségesebb, Donovan viszont az okosabb, mert ő előbb abbahagyta. Hősüket nevezték a flower power hercegének, a hatvanas évek folktribadúrjának, és szokás a poprockestablishment részének is tekinteni. Dalait több mint kétszáz művész tűzte műsorára, többek között az Allmann Brothers, Judy Collins, a Butthole Surfers vagy a Hole, tehát a skála rendkívül széles. Az ezredvég árnyékából visszatekinve azonban meg kell állapítanunk, hogy Donovan Leitch valahol 1968 táján minden tekintetben megállt a növekedésben, s attól kezdve csak önmaga egyre gyengébb reprodukciója. Nincs ez másnéven ezúttal sem. A látszat szerint mindenesetre nem babonás: a Lady Of The Stars című hatydala után tizenhárom évvel jelentkezett ezzel az új stúdióalbummal. E váratlan feltámadás oka nyilvánvalóan egy ünnep: 1996. május 10-én töltötte be ötvenedik életévét, s úgy vélte, ez az esemény talán egy kicsit ismét ráirányíthat-

ja a feledékeny sajtó figyelmét. Semmit sem bízott a véletlenre, hiszen az album hangmérnöke és producere az a Rick Rubin, aki a Red Hot Chili Pepperstől kezdve Tom Pettyt keresztül Mick Jaggerig mindenkivel dolgozott már, s Johnny Cash visszatérő albumáért, az American Recordings-ért egykor megkapta az év producerének járó Grammy-díjat. Az sem tűnik véletlennek, hogy a lemez címűl Donovan az indiai vallási-filozófiai tanokra utaló Sutraszt választotta. Érdeklődése a Beatles nyomán már 1967-ben Keletre fordult, s ennek ma is keletje lehet... Magán az albumon tizenöt dal sorakozik, gyakorlatilag fontossági sorrendben. Helyenként kicsit fülbemászó folk-pop, egy adag miszticizmussal fűszerezve, ötven perc és ötven másodperc terjedelemben elővezetve. A hangvétel rendkívül intim: Donovan minimális és kizárólag akusztikus kísérettel dolgozik; féltő, hogy a ma uralkodó zajszint mellett meg sem hallatszik majd. Zenei értelemben nincs rajta indiai hatás, talán csak a The Clear-browed One-ban érződik az ősi kultúra gyengéd lehetete. A legtisztább érzelemvilágú az albumot nyitó Please Don't Bend, a The Way és a Nirvana akár Tom Petty tollából is fakadhatott volna. Az Eldorado hangulatos western-téma, a Deep Peace pedig olyan, mintha egy álmódoszó királyfi balladája lenne. Könnyen befogadható dallamok, időnként fékezett habzással, máskor pedig túlsorduló emóciókkal.

Jávorszky Béla Szilárd



Vége született egy olyan magyar CD, amely valóban megizzasztja a recenzenst. A Korai Öröm zenéje ugyanis teljességgel kategorizálhatatlan, sokszínű, mégis egységes, aprólékosan kidolgozott, kiválóan hangszerelt, precíz muzsika - világszínvonalon. Korok és kultúrák különleges keveréke, a múlt és a jövő időtlen találkozás, hetvenkét percnyi utazás a tudatalatti világban. A távolkeleti meditatív tradíciók keverednek az angol-szász pszichedelikus rockkal; arab, afrikai és ausztrál népzenei elemek vegyülnek ambienttel és cyberkultúrával; az ősi sámánisztikus rituálék és az ezredvégi apokaliptikus víziók hangulata ötvöződik. Röviden: kivételesen színvonalas, repetitív, instrumentális hangulatzene. És persze rétegzene: túl igényes és túl elvont ahhoz, hogy a zenészek komolyabb elismerésre számíthassanak. Mindenesetre a Korai Öröm szubkulturális sztár csapat; a Fiala Művészek Klubjában már réges régen nem fér el a

K O R A I

Korai
Öröm:
Korai
Öröm '96Szerzői
kiadás

özönységük szokásos hóvégi koncertjeiken. A Korai Öröm nem tipikus stúdiózenekar, de az új CD színvonalát vetekszik a Katona József Színházban tartott bemutató koncertével, ami annak köszönhető, hogy a többleteles és mégis egybefüggő, hetvenkét perces kompozíció az együttes eddigi legnagyobb alkotása. Korábban a ritmusszekcióé volt a főszerep, ám a bravúros hangszerezésnek köszönhetően ezúttal a többi instrumentum is egyenrangú partner. A ritmus dominanciájának megszűntével sokkal kevesebb a „berobbanó”, lendületes kezdés, az új anyagot inkább az aprólékosan kidolgozott, kompozitós építkezés jellemzi. A dob mellett (Csányi Viktor) két ütős is van (Jócsik János, Nádassdi Zsolt) az együttesben, de időnként az is előfordul, hogy öt fémhangszeren játszanak egyszerre. A két gitár (Horváth György, Takács Péter), a basszusgitár (Silián Zoltán) és a szintetizátorok (Emil Biljarski) különböző furulyákkal, dorombbal és néhány egzotikus hangszerrel (khöömei, fugara, didgeridoo) egészülnek ki. A szintetizátor-effektek tökéletesen megférnek az ősi hangszerekkel, összhangban annak, akárcsak az elektromos gitár és a néhol felhangzó arabos, máskor sámánisztikus énekstílus. Az emberi hang egy pillanatra sem különül el a hangszerektől, a szerzők az éneket is instrumentális funkcióban szerepeltetik. A Korai Öröm kiadó nélkül is boldogul, bizonyítva ezzel a színvonalas énekesnek létjogosultságát. A szerzői kiadásban megjelent - s az átlagos hanglemezárakhoz viszonyítva kifejezetten olcsó - CD az elmúlt évek legredetibb és legigényesebb magyar produkciói közé tartozik.

Kovács Gergely



RÖM



Epiphany:
The Best Of
Chaka
Khan

Warner



CHAKA KHAN

azonban - hangszerezésüket, dalvilágukat tekintve - mindig korszerűek, s így nem maradnak meg az igényes „rétegzene” keretei között, hanem helyet követelnek maguknak a slágerlistákon is. Chaka 1974-től néhány évig a korszak jellegzetes rhythm and blues-bandája, a Rufus énekesnője volt, s tehetségére már ekkor több producer felfigyelt; Stevie Wonder pedig kifejezetten neki írta a Tell Me Something Good című dalt, amely Grammy-díjat hozott a Rufusnak, s amely - élő változatban - az Epiphany című Best Of-albumon is megtalálható. Chaka 1978-ban önállósította magát, és megjelentette a nevét viselő szólóalbumot, amelyről a ma már legendás Ashford-Simpson szerzőpáros dala, az I'm Every Woman bombasiker lett. Az átlagos hallgató még ma, tizenkilenc évvel később is elsősorban ezzel a dallal azonosítja Chaka Khant, annak ellenére, hogy az I'm Every Woman - a Bodyguard című Kevin Costner-film soundtrack-jének betétdalaként - néhány éve Whitney Houston is feldolgozta. Nem csak Stevie Wonder és az Ashford-Simpson páros írt azon-

ban slágert Chakának, hanem az a művész is, akit korábban Prince néven ismertek: 1984-es lemezének címadó dalában, az I Feel For You-ban Chaka Khan talán a világon először mutatta meg, hogy milyen is a

rap és a soul tökéletes ötvöze. Olyan zene ez, amilyen a kilencvenes évek elején az Arrested Development, tavaly pedig a The Fugees lett világhírű. Az eddig említett három dal a közelmúltban megjelent Best Of-lemeznek is sarkköve, akárcsak a nyolcvanas évek ele-

jének egyik legnagyobb amerikai klubsikere, a Luther Vandross közreműködésével előadott Papillon (aka Hot Butterfly); az Ella Fitzgerald emléke előtt tisztelgő (bár egykor éppen a nagy rivális, Billie Holiday által sikerre vitt) The End Of A Love Affair és egy Dizzy Gillespie-szerzemény (And The Melody Still Lingers On) feldolgozása. Az albumot nem szereplő dal zárja: egy Fleetwood Mac-feldolgozás (Everywhere) és négy vadonatúj szerzemény, amelyek tökéletesen megfelelnek a '97-es követelményeknek is, de közben őrzik azt a tradíciót, amely Chaka egész pályáját meghatározza. A régi barát, Luther Vandross mondta egyszer: „Chaka Khan azért is olyan fontos személyiség, mert a legtöbbit utánzótt énekesek egyike. Hallottam az összes új énekesnőt, és mindannyian megpróbálják másolni Chakát. Ő viszont senkit sem utánoz, csak önmagát adja.” Ez a siker igazi titka.

Retkes Attila



E A S T S E V E N T E E N

East
Seventeen:
Hit
Singles
(Around
The
World
The
Journey
So Far)

PolyGram



Sokan úgy vélik, mostanában divat Best Of-albumokat készíteni, vagyis korábban sikeres dalokat minden változtatás nélkül vagy kisebb korrekciókkal újra kiadni. Valójában divatról szó sincs. Egyszerűen a popszakmai marketing szükségszerűsége az, hogy mostanában már teljesen közepszerű, jelentéktelen csapatok is kiadják „legnagyobb slágereiket” - annyira nagy szüksége van a piacról élőknek új, de mégsem eredeti zenei termékek előállítására. Nyilván erről az üzleti szükségszerűségről és nem egyébről van szó az East Seventeen Best Of-albuma esetében is. Mivel új lemezükre még egy ideig várni kell, nyilván valamivel ki kellett tölteni a holtidőt, hiszen a producer, a menedzser és minden más, körülöttük sürgölődő pophiéna pénzénél akar lenni. Így aztán megszületett ez a korong, amely túl sok originális izgalmat nem tartogat azoknak, akik valamelyest figyelemmel kísérték e minőségi szépfűzenekar jó néhány éve tartó pályafutását. Egyébként abból a szempontból jókor jött ez az album, hogy a nagy rivális, a mindig jelentősebb közönségsikert produkáló Take That immáron nem létezik. Ha jól belegondolunk, nem tagadhatjuk: igazi szakmai versengés volt a két sztár csapat rivalizálása. Akár tetszenek, akár nem, mindketten számos maradandó világlágerrel

ajándékoztak meg bennünket. Az sem vitatható, hogy az East Seventeen legjobb nótái még néhány év távlatából is élvezhetőek. Akik egykor ismerték és kedvelték a House Of Love-ot, a Stay Another Dayt, a Thundert, azok most sem fognak csalódnani. Tony Mortimer és csapata azért nem hagyott minket újdonság nélkül: még karácsonyra került piacra - és most erre a korongra - az If You Ever című, figyelemre méltó nóta. Igaz, ez elsősorban nem a fiúk, hanem egy Gabrielle nevű hölgy érdeme, aki nem mindennapi énekhangról tesz tanúbizonyságot. Ráadásul talán ennél a dalnál mutatkozik meg leginkább az East Seventeennek az a szimpatikus vonása, hogy kiváló zenei ízléssel használják a régi jó akusztikus hangzásokat; elsősorban a gitárt és a zongorát. A könnyűzenei biznissz farkastörvényeit ismerve azonban mindennek ellenére megjósolható: az East Seventeen sztori lassan a végéhez közeledik. Az eredeti tini rajongótábor családanyává érik, a mai tizenéveseknek pedig saját, új bálványokra van szükségük. Az East Seventeen a jövőben legfeljebb egy-két új, és persze sok-sok Best Of-albumra lehet képes.

Bóday Pál Péter



Máshová kellett volna születnem” - éneke László

M. Miksa az albumot nyitja. Az élet más című számban De az együttes tagjai Magyarországon születtek, s ha már így történt, a hazai közönséggel is megismerkedtek, elfogadtatták és megszerették a reggae-t. A műfaj keleteurópai bölcsője minden kétséget kizáróan egy kis falu, Ladánybene; ugyanis itt táboroztak együtt a nyolcvanas évek közepén a későbbi Ladánybene 27 tagjai. A piacorientált zene világon még életben tartani is nehéz a kevésbé divatos stílusokat, nemhogy életre kelteni egy olyan irányzatot, amelynek itthon nincsenek hagyományai, ráadásul igazán fekete zene (Bodnár Tibor együttesén kívül nincs tudomásunk olyan közismert reggae-zenekarról, amelyben ne játszana fekete muzikus. A Ladánybenének azonban mindez sikerült, sőt túl is teljesítette az elvárásokat, hiszen a honi reggae nem rétegzene; az együttes a hazai viszonyok között sztár csapatnak mondható. A most meg

L A D Á N Y B E

Ladánybene 27:
Pozitív

EMI-Quint



elent, Pozitív című lemez már a hatodik a sorban, s
 yenkor szoktak jelentkezni a kifulladás vagy a
 opulárisabb hangvétel jelei, de a Ladánybene
 esetében szó sincs erről. Sőt - valószínűleg a tavaly-
 lótti jamaicai turné hatására - az együttes egyre
 nkább eltávolodott a reggae európai irányvona-
 tól. Az album koncepciózusan megszerkesztett
 zövegei pedig terjesztik az ígét, a rasta életszem-
 életet, a pozitív gondolkodásmódot. A korongról
 elsőként megjelentetett kislemez, a Még csak álom
 de nem adom fel) a rastafarianizmus történetének
 animese jellegű felelevenítése, amelyben az énekes
 zinte ráparancsol a hallgatón: „Tanuljunk a rasta
 emberektől!” Árnnyaltabb és ezért talán hatásosabb,
 z hogyan a zenekar Az utolsó dalban költői
 épekkel jeleníti meg a béke és a szeretet tanát. A
 uss! a pénzhajhász életstílus karikatúráját rajzolja
 meg, s ez a markáns kritika telitalálat. A zenekar
 agjai (Bodnár Tibor - gitár, László M. Miksa - ének,
 Bokó Zoltán - billentyűs hangszerek, Árok szállási
 Tamás - dob, Pálinkás Levente - konga, rit-
 nushangszerek; Hertelendi István - basszusgitár,
 Tóth Gábor - ritmusgitár, Huba Zoltán - szaxofon)
 ezúttal is nagy műgonddal és precizitással dolgoz-
 ták ki a számokat, de a mindvégig igényes album
 anyagából is kiemelkedik három szerzemény: az
 Óvatos dal, amelyben - Ducsa Szabolcs (trombita)
 és Skerlecz Gábor (harsona) közreműködésével -
 meghatározó szerephez jut a fúvós-szekció; az
 Émely fel! - amelyen kivételesen a reggae európai
 irányzatának hatása érződik - és a Ladánybenétől
 zokatlan hangvételű Emlék című szám, amelyben
 egy szóló gitár kíséri az énekest.

Kovács Gergely



NE 27



Már a Beatles utolsó éveiben
 is megfigyelhető volt, hogy
 a csapat egy-egy tagjának -
 különböző zenei stílusokhoz
 való közeledése által szerzett - új
 tapasztalatai hogyan jelennek meg a

Kula
Shaker: K

Sony

pedig az átlagos
 hallgatót is magával
 ragadja, hangulatá-
 val elvarázsolja, s
 egy addig ismeretlen
 vagy csak kevésbé,
 homályosan ismert
 világba kalauzolja.
 A Kula Shaker leme-
 zén valami hasonlót
 hallhatunk: zenében
 a brit rock és az indi-
 ai tradíció érdekes
 ötvözetét, szövegben
 pedig a mesék és a

KULA SHAKER

közös dalokban. Elsősorban a
 George Harrison által „hozott” indiai
 hatások juthatnak eszünkbe, ha a
 Kula Shaker muzsikáját hallgatjuk. Ez
 az asszociáció azonban inkább csak
 annak köszönhető, hogy kevés, a
 Kelet zenei világának stílusjegyeit
 magán viselő muzsika lett világszerte
 ismert; így ezen a ponton a hason-
 latosság véget is ér. Ugyanilyen
 párhuzamot vonhatunk a K című albu-
 mon felcsendülő muzsika hangzás-
 világa és a Stone Roses 1994-es,
 Second Coming című lemeze között -
 ha valamihez mindenképpen kötele-
 ző lenne hasonlítani a Kula Shaker
 egészen egyedi zenéjét, talán még
 ez lehetne a legközelebbi rokonság.
 Mindig érdekes, és egyben óriási
 veszély, kihívás a különböző zenei
 stílusok ötvözése. A népzene és a
 rock elegyítésének legsikeresebb
 példái vitathatatlanul azoktól az
 előadóktól származnak, akik még ma
 is saját népük zenéjének közvetlen
 közelében nevelődnek; s az „anya-
 tejjel” magukba szívott motívumokat
 ösztönösen, természetesen fejezik ki
 a kor modernebb eszközei által is.
 Az is közhelynek számít, hogy egy

valóság, hétköznapi tárgyak és
 helyszínek, valamint ismert, kifejező
 szimbólumok keveredését; mindez
 együtt egy egészen különös, misztikus
 hangulatot teremt. A dalok építkezése
 is egyéni, hangszerelésük - a zene jel-
 legéből adódóan is - néhol szokatlan,
 izgalmas és mégsem idegen. Ma-
 napság egyre ritkábban találko-
 zhatunk olyan produkciókkal, ahol a
 lélekből, szívből zenélés igazi tuda-
 tossággal, hangszeres és intellektuális
 tudással, profizmussal párosul; éppen
 ezért azok, akik valami újra, külön-
 legesre vágnak, akik nyitottan szo-
 katlan, eredeti zenei élmények befo-
 gadására, nos, ők örülhetnek igazán,
 hogy a Kula Shaker lemeze meg-
 született és megjelenhetett.

Pataki Andrea



STEVIE WONDER

Stevie
Wonder:
Song
Review - A
Greatest
Hits
Collection

PolyGram



Stevie Wonder legújabb albumának címe magyar fordításban így hangzik: A dalok áttekintése - egy válogatás a legnagyobb slágerekből. Nem „a” válogatás tehát, hiszen ezekből jó néhány megjelent már Stevie Wonder neve alatt. Mi lehetett mégis az a motiváció, amelynek köszönhetően napvilágot látott ez a lemez? Ha a tényeket, nevezetesen a slágerlistás helyezéseket tekintjük át, támadhat egy ötletünk: a lemezről ugyanis hiányoznak azok a nagy sikerek - például az 1963-as Fingertips vagy a tizenhárom évvel későbbi You Haven't Done Nothing -, amelyek csak az Egyesült Államokban uralták a listákat; szerepelnek viszont olyanok, amelyek csak a mi kontinensünkön lettek sikeresek. Ez utóbbiak közé tartozik az 1981-es Happy Birthday, az ugyanebben az évben keletkezett Lately vagy a szerkesztő szubjektív (és remek) ízlésének köszönhetően meghallgatható He's Misstra Know It All - ez ugyanis Angliában is csak a tizedik volt. Kedves gesztus Európa felé - ha igaz... Ez a gesztus azonban természetesen csak három felvételt érint a huszonegy közül, amelyek között megtalálhatók a mindkét földrészen elsőprő sikert arató dalok is, valamint a legutóbbi stúdióalbum első kislemeze és Stevie Wonder két új felvétele, amelyeket filmekhez

készített. (Ezek közül az egyik egy Bob Marley szerzemény sajátos, de varázslatos újraértelmezése.) Talán nem számít elfogultságnak, ha kijelentjük: Stevie Wonderről lévén szó, a dalok minőségét fölösleges méltatnunk és elemeznünk. Marad tehát az album szerkesztési elveinek kritikája. Talán kevesen figyelnek fel rá, de a lemez hallgatása közben kifejezetten kellemes élményt nyújt az egymás után következő dalok hangnemének tökéletes illeszkedése, összecsengése. A szerkesztés negatív vonása viszont, hogy a legújabb felvételeket megelőző hat dal közel azonos korszakból (a hatvanas évek végéről) származik, és - mindenekelőtt a hangszerelés azonossága következtében - ez a tizenhat perces periódus kissé egyhangú. E csekély szépség-hibától eltekintve azonban egyértelműen állítható: a Song Review hozzáértéssel, odafigyeléssel szerkesztett, egy kiváló művész pályafutásának hiteles keresztmetszetét nyújtó, igazi slágerekkel teli album.

Pataki Andrea



Ilyen jellegű válogatásalbumra már régóta szükség lett volna, és csak remélni lehet, hogy lesz folytatása. A Catalogue-on elsősorban Budapesti klubzeneikari képviseltek magukat egyegy dallal. Összesen húsz előadó, illetve formáció, húszféle szín a sokak számára áttekinthetetlen palettáról. Az ötlet persze egyáltalán nem új: a Lajtnán bevett dolog, hogy időnként CD-n is hozzáférhetünk a feltörekvő hangok többé-kevésbé hű keresztmetszetéhez. Idehaza is van már ilyen jellegű próbálkozás: a Meta Hammer 1996 késő őszi hangmadik alkalommal jelentette meg a Demonstrációt, a magazin profiljának megfelelően elsősorban a kért mélyebb rock képviselőinek felvételeiből válogatva. A Meta Hammer célja sem más, min a bemutatkozási lehetőséget teremtteni a honi rockmezőny ígéreteinek, ők azonban szigorúan a lemez szerződéssel nem rendelkező zenekarokat részesítik előnyben, míg a Catalogue szerkesztői ilyen megszorításokkal nem éltek. Így ezen CD-n jobbra különböző hanghordozók korábban már megjelent dalokat hallhatunk, ízlésesen egymás mellé helyezve. Ennek megfelelően újdonságérték inkább a közös kiállásnak é

K A T A L



Catalogue

Dirty
Backside
Records

CATERPILLAR BOOTS



QUIMBY, BALATON,
FRESHFABRIK, AGI
RUFÉ BUZZY, MÁSFALL,
PERFECT NA...

bemutakozásnak van; mindez azonban semmit sem von le a
állalkozás jelentőségéből. De hát nézzük, legalább vázlatosan,
egy kik is szerepelnek ezen a különleges lemezen. A sort a
Quimby nyitja; talán ők a legnépszerűbbek ezen a területen;
Majomtangójukra már a PolyGram is vevő volt. A nyolcvanas
vek undergroundjának életben maradt képviselője, a Balaton
zúttal vidámabb oldalát mutatja, míg az elmúlt esztendő talán
jobb rockzenei produkcióját jegyző Másfél Menetmetsző
mű opusza - címének megfelelően - kellően izmos, feszes és
letteli, a legkeményebb betonon is átható instrumentális muzsi-
a. Szintén öreg motorosnak számít Őz Zsolt és csapata, a
idámpark, erős külső hatásokkal, de azért egyéni hanggal. A
rumst, még mielőbb igazából elkezdene kibontakozni, már le-
keverik; a Nulladik Változat pedig továbbra sem képes elmoz-
dulni a holtpontról: legalább öt éve ígéretesek, de ennél tovább
sem jutottak. A Warpigs az egyetlen, amely korábban már
szerepelt a Demonstráción, de még mindig facér, bár állítólag
amarosan aláírtnak egy komoly lemezszerződést. A Heaven
Street Seven amolyan gitárpap, egyszerre szól a fejnek és a láb-
nak; Tereskova Cicalánya üdítő színtölt, a Korai Öröm zenéje
továbbra is meghatározhatatlan, de annyi biztos, hogy kicsit túl-
eng benne a ritmus. A közel tíz éve küszködő Satöbbi „a világ
egyik legszebb dalát” szállítja; de itt nyomul a Magyarországon
első angolszászok zenekara, a Fuchsia's Fall; a halálusáját vívó
MK házi együttese, a Rémember; a dupla sajtburger menüért,
hátraférsült hajért, a Cherry Coke-ért és a funkyért rajongó Rufe
Luzzy; az alternatív hangzású popzenét játszó Perfect Name
egy az ex-Action-tag, Mátys Attila új bandája, az Agnus Dei.
egyedül talán a Publo Honey hiányzik, de ennek állítólag oka
van. Húsz zenekar húsz dala tehát, melyek eklektikája inkább
nyűgöző, mint zavaró, bár talán túl sokan osztzkodnak a het-
től öt percre, nincs elég idő a kibontakozásra. Az összkép
azonban mindenképpen kedvező: a Catalogue színvonalas és
szingazdag produkció.

Jávorszky Béla Szilárd



G U E

LOGUE

WARPIGS, KORAI ÖRÖM, TERESKOVA,
HEAVEN STREET SEVEN, VIDÁMPARK,
NULLADIK VÁLTOZAT, RÉMEMBER, FUCHSIA'S
FALL, SATÖBBI, CSIGAFRÖCCS, DRUMS

Kedves Őrangyal! Én nem félek az érzéseimtől. Nem félek a figyelő tekintetektől, merek sírni és nem félek az igazságtól. Nem félek a szerelemtől, és nem félek önmagamtól sem. Semmi sem biztos..." E szavakat

és a zene egyaránt az előadó és egy igen közeli barát saját, közös munkája; azok egysége tökéletes. A dalok hangulatát alátámasztó, kifejező hangszerelés mellé párosul Leah Andreone érzéletes előadásmódja, amelyhez legfőbb eszköze természetesen énekhangja. A lemezkiadó büszkén hasonlítja azt Kate Bush és Tori Amos tónusához; a váratlanul, de kristálytisztán előtörő magas hangokról eszünkbe juthat még Sinead O'Connor, Alanis Morissette, esetleg a Cranberries Dolores O'Riordanja is. Minden adott lenne tehát, hogy egy jó lemez

Leah
Andreone:
Veiled

BMG



LEAH ANDREONE

olvashatjuk a huszonhárom éves, San Diego-i hölgy bemutatkozó albumának borítóján, az őt ábrázoló képen. Tapasztalt lemezvásárlók legtöbbször egy-egy CD borítóját látva is könnyen eldönthetik: érdekli-e őket az adott lemez, érdemes-e egyáltalán meghallgatni azt. Leah Andreone a címlapon és a füzetben található minden képen újra és újra deklarálja mondandóját: klasszikus értelemben cseppet sem vonzó, önmagát leginkább természetes valójában megmutatni akaró leányzót láthatunk, hétköznapi ruhákban, mezítláb, esetleg csinosnak éppen nem mondható lábbeliben. Mindez csak azért fontos, mert Andreone kisasszony lemeze éppen ilyen: szegyenérzet nélkül énekel legbensőségesebb érzelmeiről, az ő - és talán sok-sok ember - legtitkosabb gondolatairól, problémáiról. Bár albumának címe (Veiled - Elfátyolozva) éppen mindezek ellenkezőjéről tanúskodhatna, mégis - néha zavarbaejtő őszinteséggel - szerelemlről, szakításról, emberi kapcsolatokról, vágyakról és csalódásokról szólnak az egy kivétellel (Problem Child) önéletrajzi ihletésű dalok. A szövegek

készüljön, a dalok által képviselt egység azonban sajnós egyhangúságot is jelent. Nagyon hiányzik erről a lemezről egy cseppnyi optimizmus vagy - ami a hasonló „kedélyű” albumokat sokszor megmenti a szürkeségtől - az ironia, esetleg az önironia. Jó, ha a muzsikának van hangulata, ha képes e hangulat segítségével elvárásolni, magával ragadni. Az viszont már nem jó, ha egy album csak bizonyos lelkiállapotban hallgatható. Leah Andreone lemeze pedig ilyen: ha éppen nem az élet nagy problémáiról szeretnénk gondolkodni, a Veiled fárasztónak tűnik; a néha túlzott egyszerűséggel megformált sorok közhelyszerűnek hangzanak. Tény azonban, hogy bizonyos lelkiállapotokban a legelcsépeltebb frázisok is szívhez szólóak lehetnek, és fájó érzéseinket más megfogalmazásában visszahallva jobban átélhetjük szomorúságunkat. Nos, ezekre - és kizárólag ezekre - a percekre, órákra ajánlhatjuk Leah Andreone albumát.

Pataki Andrea





DJ bobo

Kiadói panoráma című sorozatunkban ez idáig multinacionális lemezkiadókkal - az úgynevezett major-ök közül néhányal - ismerkedhetek meg, illetve bemutattunk két „alkiadót”, azaz label-t is. Mostani és következő számunkban a lemezkiadás egy újabb formáját mutatjuk be, az independent cégek, azaz a független kiadók működésének ismertetése által. Elsőként a Record Express alapítójához és ügyvezetőjéhez, Schneider Attilához látogattunk el, a vele történt beszélgetés bevezetésképpen ejtsünk néhány szót arról, mit is jelent a független elnevezés, és miben különbözik egy ilyen kis kiadó a major-öktől.

A világ könnyűzenei lemezpiacát öt nagy multinacionális cég, azaz major uralja. Ezek a BMG, az EMI, a Polygram, a Sony és a Warner, amelyek szinte minden országban helyi képviselőt hoztak létre: egyrészt a nemzetközi repertoár, másrészt az adott ország előadói kiadványainak megjelenítése, terjesztése céljából. A független kiadók mögött a háttérben különböző, kisebb cégek állnak, amelyek inkább licence-adó, illetve licence-vevő partnerek. Ilyen cég például a Media Records, amely egy angliai és egy olaszországi részből áll; az Edel, amely szinte egész Európát behálózza, illetve a Toco International. Független kiadóból tehát rengeteg létezik, egyegy országban több is működhet. Ezek közül van, amelyek több száz fős gárdával dolgozik - ilyen pl. az Edel -, másról egy ember működteti az egész kiadót. A független kiadók is foglalkoznak nemzetközi és helyi repertoárral egyaránt, ám az egyes részlegek közötti kapcsolat nem alá, illetve fölérendelő.

Gramofon: Vane esetleg egy olyan szervezet, amely összefogja ezeket az úgynevezett független kiadókat?

Schneider: Konkrét szervezet nincs; viszont az ezek között a kis cégek között létrejött kapcsolat rendkívül jó.

G A Record Express nagy sztárjai, mint pl. DJ Bobo vagy a Scooter, mely kiadókhöz tartoznak a többi országban?

S Mindégik országban más-más, de természetesen mindenhol független kiadó gondozza ezen sztárok kiadványait. Az információáramlás azonban

ugyanolyan, mintha egyazon multinacionális kiadóhoz tartozó cégek lennének, tehát rendszeresek a telefon- és faxváltások. Ehhez még hozzájárul az is, hogy az előadókkal is minden esetben nagyon jó, személyes kapcsolatot építünk ki; így mindent velük, személyesen is egyeztetünk: ez lényegesen megkönnyíti és meggyorsítja a munkánkat. Nagyon ritkán fordul elő, hogy egy független kiadó kiadványait egy-egy országban major terjesztés. Az azonban gyakori, hogy egy ilyen szabad kiadó „eladja magát” egy multinacionális cégnek, így úgynevezett label-lé válik. Független kiadó volt például a CBS és a Virgin is (amelyek most a Sony, illetve az EMI fennhatósága alá tartoznak).

G Vajon ennek, azaz a független kiadók között rendkívül jól funkcionáló együttműködésnek köszönhető az is, hogy pl. a Hip Hop Boyz lemeze más országokban is megjelenhetett?

S Igen. Lengyelországban pl. a Snakes Music, Németországban az ZYX Music, Észak-Európában pedig a Scandinavian Records gondozza a lemezeit.

G Hogyan történik a gyakorlatban egy-egy előadó, tehetség felfedezése, megtalálása?

S Jömagam is rengeteget utazom; úgy érzem, így mindig értesülhetek az újdonságokról. Ismerem azokat a helyeket, ahol fiatal tehetségekre található. Az independent - azaz független - cégek egyik legfőbb





Blümchen

4 EXPRESS négyet egy csapásra

jellemzője, hogy bátrabban felvállalhatnak egy-egy új stílust, sokkal nyitottabbak lehetnek az újdonságokra, mint a nagy kiadók - további előnyük a multikkal szemben, hogy, kis apparátusukkal sokkal gyorsabban, könnyebben reagálhatnak, többet tehetnek egy-egy produkcióért - egyik legjobb példa erre a Hip Hop Boyz: az ő pályájuk egy nagy lemezkiadónál indult, ám igazi sikereket csak nálunk tudtak elérni. Ezért, talán mondhatjuk, hogy egyik legfőbb feladatunk új előadók befuttatása: hogy a piacon gyorsan sikerre vihető tehetségeket, illetve produkciókat fedezzünk fel, és új divatot, stílusirányzatot teremtsünk. Magyarországon például a Record Express hozta divatba a techno-t és a dance műfajt.

6 Mikor és milyen körülmények között alakult meg a Record Express?

5 A céget 1989-ben jegyeztettük be, ám a köztudatba csak két évvel később vonult be. 1991-ig szinte csak a disc-jockey-k ismertek minket, ugyanis csak disco lemezek importjával foglalkoztunk. Később úgy éreztem, hogy addigi tevékenységünket továbbfejleszhetem, és kiadót alapítottam. Ez egy véletlennek volt köszönhető, ugyanis ekkor robbant be a popéletbe egy duó, a 2 Unlimited, amely új lemezéhez keresett kiadót Magyarországon. Mivel én már ismertem a zenészpárost, úgy gondoltam, méltóak arra, hogy velük kezdjük meg a kiadói munkát. Az akkor még teljesen ismeretlen csapatot, úgy érzem, igazi sikerre vittük - ezen felbuzdulva folytattuk ezt a fajta tevékenységet: és mivel korábban én is discjockey-ként dolgoztam - nemcsak Magyarországon hanem Nyugat-Európában is -, így az ehhez a műfajhoz tartozó előadók lemezeivel kezdtem foglalkozni. Ekkoriban virágzott a disco - avagy dance - műfaj, és ebben az időben kezdtek körvonalazódni a techno, a rave és egyéb hasonló stílusok: ez utóbbiak ma már kevésbé

jellemzőek ránk. Annyiban azonban változatlan a Record Express arculata, hogy ma is elsősorban a dance-zenevel foglalkozunk; 1997-ben pedig bővíteni, szélesíteni is szeretnénk kínálatunkat, a popzene egyéb válfajainak kiadásával. A rockzene területére csak kisebb kirándulásokat tettünk, például a 10CC egyegy lemezének megjelenítésével. Az üzlet farkastörvényeihez alkalmazkodva nem árt, ha az ember egyszerre több vasat tart a tűzben.

6 Egy ilyen szabad kiadó esetében mennyiben jelent előnyt, illetve hátrányt az, hogy - mivel csak egyféle stílust képviselnek - a popzenei piacnak csak egy kis szeletét képesek lefedni?

5 Mindenképpen úgy gondolom, hogy a szakosodás a jövő útja: talán nem véletlen az sem, hogy a nagy major-ök is több kis labellel dolgoznak. Vegyük példának a dance műfaját, ami magában foglal 150-200 stílust. Egy ember - adott esetben a kiadó vezetője - nem lehet otthon ugyanúgy mindenféle zenei irányzatban. Szerintem jobban megéri inkább kevesebbet markolni, és így abban, amit felvállalunk, igazán jónak, szakembernek lenni. A Record Expressnek a dance-zene piacán 70-80%-os a részesedése. Ez a szám, azt hiszem, önmagáért beszél.

Imperia



RECORD EXPRESS

négyet
egy csapásra

G Öt évvel ezelőtt tehát kiadjuk egyetlen előadóval indult. Azóta mekkorára nőtt a repertoár?

S Ó, még sohasem számoltam össze. A nagyon ismert előadók közül említhetném a Hip Hop Boyz, DJ Bobo, Scooter, Blümchen, a Caught In The Act, a Mezzoforte, a Fun Factory, vagy akár Whigfield nevét.

G Hogyan mutatják be a külföldi művészeket Magyarországon?

S Ennek legegyszerűbb módja mindig az, hogy a közönséghez közel hozzuk őket: akár koncert, akár TV-, vagy rádióműsor formájában. A független kiadókhöz tartozó előadók leginkább abban különböznek a megosztároktól, hogy nincsenek körülveve testőrökkel, így testközelbe kerülhetnek közönségükkel. A médiával is hasonló kell, hogy legyen a kapcsolat, hiszen az új zenék bemutatásánál szinte csak rájuk számíthatunk. Ezt nehezíti, hogy manapság a rádiók - különösen a nagyobbak - kevésbé fogékonyak az újdonságokra. A legjobb példa erre a Macarena, amelynek dance-verzióját mi már február környékén kiadtuk, de akkor még senki sem játszotta.

G Lehetséges, hogy ez a műfaj sokkal inkább a DJ-k körében, a diszkóban talált nyitott fülekre?

S A DJ-k nem szívesen játsszák a már ismert, populáris előadók megszokott, jól ismert dalait, jobban kedvelik a remixeket - így a maguk, egyéni módján prezentálják a különféle művészek felvételeit. A közönséget pedig az ő, a DJ-k egyénisége vonzza a klubokba. Így könnyebben elfogadják az újdonságokat, tehát a diszkókra mindig lehet számítani. A DJ-k leginkább a fülekre hagyatkoznak, semmiféle konvenció nem befolyásolja őket. Amikor bejönnek az irodába, meg se nézik a lemezborítót: behallgatnak, és az alapján döntenek.

G Egy kiadónál ilyen felelős pozícióban lévő személynek milyen mértékben kell zenésznem, illetve üzleti szakembernek lennie?

S Azt hiszem, e két kritérium arányának nem szabad nagyon eltérnie. Egyrészt jó zenésznem kell lenni, hogy a szakmában eligazodjon. Másrészt viszont tudnia kell befolyásolni a médiában dolgozókat, a közönséget, az üzletembereket. Egy nagyobb cégnél ezt a komplex munkát több szakember végzi.

G: A Record Expressnél ez a munka hogyan oszlik meg?

S: Az értékesítési osztály vezetője Szigeti Attila, aki a gyártási megrendeléseket és az egész kereskedelmi részt is kézben tartja - ő

több beosztottal dolgozik. A licence osztály vezetésével Szanyi Laura foglalkozik, aki licence jogokkal, elszámolásokkal kapcsolatos, illetve a művészeket nyilvántartó munkákat is végzi, és az egyéb - például a külföldi cégek vezetőivel történő - kapcsolattartás is az ő hatáskörébe tartozik. A marketing és PR feladatokat Metner Ildikó irányítja - tehát rajta múlik, hogy egy-egy előadó, illetve kiadvány milyen mértékben válik ismertté -; ennek ellenére nálunk külön működik a PR és a marketing osztály, amely az eddigi gyakorlathoz képest újszerű és egyedül Magyarországon. Ezért a promóciós osztályt Ambrus Judit vezeti, amely munkakört még tovább szeretnénk bővíteni: új munkatársakat keresünk, ám nehezíti feladatunkat, hogy e munka elvégzéséhez nem elegendő a marketing végzettség, mert ez speciális terület. Talán az lehet az egyetlen megoldás, ha egy-egy kiadó saját „gárdát” nevel fel, mert ennek a szakmának a csínját-bínját csak munka közben lehet megtanulni. Emiatt szinte a legkiemeltebben a kreatív munkatársakra figyelünk, az ő szellemi vezetőjük Perjés Zoltán.

G Mik a terveik a következő évre - évekre?

S Mint említettem, szinte minden téren bővíteni szeretnénk. Fizikai értelemben az első lépéseket már meg is tettük, ugyanis a Ráth György utcai iroda mellett a Kunigunda utcában kezdtük el a terjeszkedést: májusban készül el egy 800 négyzetméteres épület, a következő lépcsőben pedig még egy 600 négyzetméteres épületet tervezünk. Ez jóval nagyobb terület, mint amekkorára egy „hagyományos” kiadónak szüksége van, ám a Record Expressnek igazából 4 divíziója van, négy cégből áll. Az első részleg a hanglemezkiadó, a második a kazetta - illetve később majd CD - gyártó üzem: ez utóbbi nemcsak saját kiadványokkal foglalkozik, hanem komoly megrendeléseink vannak a BMG-től, a Sonytól és az Polygramtól. E gyártó üzem vezetője Kenyeres Katalin, aki szintén több beosztottal dolgozik. A harmadik divízió a Record Express Concert, amelynek talán a nevéből is kiderül, hogy a külföldi és magyar előadók fellépéseit koordinálja promóciós- vagy klub-turné formájában. E rendezvények sorát gyarapítja az évente megrendezésre kerülő Total Dance Fesztivál is, vagy DJ Bobo önálló koncertjei. Mindez természetesen kapcsolódik a promócióhoz is: számos előadónk egy-egy koncert által vált egyik éjszakáról a másikra ismertté. A Hip Hop Boyz pályafutását például a Total Dance Fesztiválon való fellépésekre építettük, míg nem önálló koncerteket is szervezhettünk számukra. A negyedik részleg a Publishing, amely a zeneműkiadói jogokkal foglalkozik: ez különbözik a hanglemez kiadástól, viszont sokkal közelebb áll a szerzői jogvédelemhez.

G Végezetül essék néhány szó 1997 első újdonságairól.

S Kicsit visszamennek december végéig, hiszen még újdonságnak számít DJ Bobo új kislemeze. Januárban egy új válogatáslemezt adunk ki, és a közönség megismerhet két új magyar előadót is: az ő nevük még titok, mivel még folynak a tárgyalások, de remélhetőleg a lemezük az első negyedévben megjelenhet. A Fun Factory az év végi válogatásalbum után februárban vadonatúj lemezzel jelentkezik, és nagylemez készül a Caught in The Act-nél és Whigfield-nél is. A Scooter is új kislemezt jelentet meg - körpótlásul a decemberben elmaradt fellépésért. Majd megkezdődnek a munkálatai az április 26-án tartandó Total Dancere.

Csik Gabriella



NYÁRI ÁLMOK A BEACH BOYS

EGYÜTTES TÖRTÉNETE

A film bepillantást nyújt a legendás kaliforniai együttes életébe és a 60-as évek lázas pezsgésébe. A Beach Boys nemzetközi jelenséggé tette a szörfözést és olyan zenei stílust hozott létre, amely meghódította az egész világot.

A szex, a drog és a rock'n'roll zavaros kódében evickélve az együttes élete örökös harccá vált, amelyet féktelen túzások jellemeztek.

Decembertől a videotékákban!

Forgalmazza a



MÁR TÖBB MINT 399.999 EMBER



BUDAPEST RÁDIÓ
96.4 FM
STEREO

1022 BUDAPEST, BIMBÓ ÚT 7.

FAX: 212-4968

TELEFON: 212-4507

HALLGATJA BUDAPESTEN!

2004



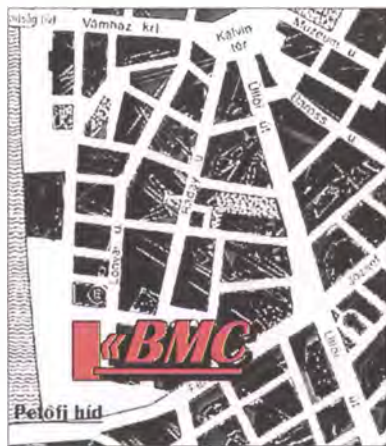
Budapest Music Center
 1093 Budapest, Lónyai u. 41.
 Tel./fax: 216-7895, Tel.: 216-7896
 E-mail: musiccenter@bmc.hu
 http.www.bmc.hu

A BMC szolgáltatásai:

- Hazai és nemzetközi információs központ - szöveg, kép, hangadatok felvitele és lekérdezése az INTERNET hálózaton
- Kiadói tevékenységek koordinálása - Bouvard & Pécuchet
- Zenei fesztiválközpont - előadások, koncertek rendezése, hang- és fény-technika szervezése, bonyolítása, stb..
- Hangfelvételek készítése hanghordozók gyártása, teljeskörű szolgáltatásokkal - zenészek, stúdiók, grafikai-nyomdai kivitelezés, stb.
- Zenei kiadványok árusítása
- Információ cégekről, árakról
- Rendezvényszervezés
- Hangszerek beszerzése, árusítása, közvetítése, szervizelése, tanácsadás

A BMC a GRAMOFONBAN

- Interjú - Farkas Mihály (Silent Way)
- Az Internet és a zene
- Lemezejánlat



BMC
A GRAMOFON-BAN



Farkas Mihály 1961-ben született, jazz-zongorista. Alapítótagja a **No-spa (1985)** és a **Brass Age (1987)** zenekaroknak. Eddig megjelent lemezek, melyeken közreműködött: **Szemző Tibor - 1993; Brass Age: Tones - 1988; Brass Age: Blue in blue - 1991. A Brass Age 1993-as feloszlása óta keveset hallottunk róla. 1996 decemberében jelent meg legújabb zenekarának, a Silent Way-nek első CD-je Standby címmel, melyet a Budapest Music Centeren belül működő Bouvard & Pécuchet kiadó adott ki.**

BMC: Mi történt veled a Brass Age feloszlása és a Silent Way megalakulása közötti időszakban?

Farkas Mihály: A Brass Age tulajdonképpen csak átmenetileg oszlott fel. Akkoriban megőrültem ettől az egész körítéstől, ami itt nálunk körülveszi ezt a műfajt. Elegendő lett a muzsikálásra teljesen alkalmatlan, úgynevezett jazzklubokból. Azon gondolkodtam, hogy ne játsszunk ilyen helyeken, csak nagy koncerteket érdemes csinálni. De ehhez a zenekar nem volt elég népszerű és őszintén szólva már nem is volt jó. Ezt a dolgot akkor abba kellett hagyni. 1993 nyarán teljesen váratlanul hívtak fel a Tomsits Rudi, miszerint a Hobo (Földes László) egy induló produkciójához jazz-zongoristát keres. Másfél évig dolgoztunk együtt.

BMC: Mikor alakult a Silent Way?

F 1995 novemberében. Ezt megelőzte még egy újabb Brass Age formáció, de ez sajnos - megint miattam - rövid életűnek bizonyult. Engem már akkor a Silent Way hangzásvilága vonzott. Visszatérve a Silent Way-re, kezdetben standardeket akartunk játszani, de rögtön az első próba után kiderült, hogy én ezeket a számokat

mégsem akarom játszani (Milestones, Flamenco Sketches, So What). Született néhány új szerzemény, de az első koncertek után láttuk, hogy ez a dolog nem fejlődik tovább. Eldöntöttem, hogy megint leállok egy kicsit, írok egy legalább kétórás zenei anyagot. Tehát nem koncerteztünk, hanem próbáltunk tovább. Különböző személyi problémák miatt hárman maradtunk a zenekarban: a Glázer (Glázer Péter - bőgő), a Kutyá (Czvikovszky Gábor - szaxofon) és én. Először arra gondoltam, maradjunk csak hárman, az ütőhangszereket géppel pótoltuk volna. Hamar kiderült, hogy ez nem jó, mégis csak kell egy dobos. Így került a zenekarba Gyenge Lajos.

BMC: Miért éppen ő?

F 1990-ben egy színházi produkcióban játszottunk együtt. Feltűnő volt a Lajos muzikalitása, remek stílusérzéke, bár akkoriban fel sem merült bennem, hogy egyszer majd együtt játszunk.

BMC: Hogy jött létre a lemez?

1. A klubtag komputeres nyilvántartása: életrajzának, hangfelvételeinek bemutatása, kiadók, szervezőirodák tájékoztatása, tájékoztatás a klubtag elérhetőségéről.

2. Információs klub-újságunkat és a **GRAMOFON** magazin **INGYENES** példányát havonta postázzuk a klubtag címére. Tartalma: információk a klubtagokról, akciók hangszerárak,



BMC CLUB • BMC CLUB • BMC CLUB

silent way



F A demo elkészülte után sokan mondták erre az anyagra, hogy ez jó. Később a felvételekre a Gőz Laci (Bouvard & Pécuchet) segítségével sikerült szponzort találni, és így megjelenhetett a lemez.

BMC: Eddigi zenekaraidban előszeretettel alkalmaztad a fúvós hangszereket. Várható a Silent Way bővülése?

F Ez a felállás nem bővül, az biztos. Most nem érzem magam ahhoz igazán erősnek, hogy egy nagy létszámú zenekar vezetőjeként veszekedjek, ki hány percet késett a próbáról. Az is biztos, hogy később vissza fogok térni a sok fúvós alkalmazásához. Ideálom az 1981-es Art Blakey lemez

(The

Album Of The Year) hangzásvilága. Mániám a sok fúvós.

BMC: Többen az ECM hangzásvilágához hasonlítják a Silent Way-t. Osztod a véleményüket?

F Nem. Ezt a fajta déja vu-t nem érzem. Véleményem szerint itt egy ideális és - vállalom - európai jazzhangzásról van szó: az átlagosnál nagyobb zenetetés a zongorán és a többi hangszereken is. Azt szeretnénk volna elérni - a jó hangzás érdekében -, hogy ne kelljen erőszakosan játszani az embernek, ha el akar érni egy csúcspontot, élve a dinamika adta lehetőségekkel. Úgy érzem, ez többnyire sikerült is.

BMC: Példaképek?

F Vannak. Legfőképpen azok az előadók, akiknél tetten érhető a műfajok közötti átjárhatóság. Ilyen a Pat Metheny Group és Sting. Sting legutóbbi lemezén, a La Belle Dame Sans Regrets című számban Kenny Kirkland zongoraszóója lenyűgözött.

Kedvencem még Bill Evans és természetesen Miles Davis.

BMC: Mik a terveid a Silent Way-jel?

F A beszélgetésünk elején említett okok miatt szinte egészen biztos, hogy keveset fogunk játszani. Ebben mind a négyen megegyeztünk. Inkább, ha lehetőség nyílik rá, igyekszünk jó lemezeket készíteni.

Az INTERNET és a ZENE

Ez alkalommal az ECM kiadó home page-én (<http://ecmrecords.com>) kalandozunk. Megjelenik az ECM kiadó „honlap”-jának első oldala, egy (a prospektusokon is szereplő) tájképpel (1. kép).

1



Foto: ANCSI

Ezen a oldalon láthatjuk a kiadó által fontosnak tartott újdonságokat. A November Releases felíratra kattintva meglátjuk a novemberben kiadott lemezek listáját és borítóját. Ha visszamegyünk a kezdő oldalra, a következő érdekességeket a Complete List of Sound Clips felírat rejti. Kattintunk erre a sorra, és máris megjelenik egy komplett lista a Web-en található ECM kiadványokról (2. kép).

2



Foto: ANCSI

Itt bármelyik sort választjuk, rákattintva azonnal elénk tárul a CD borítójának képe és egy rövid ismertető a lemezről és az előadóról. Ismét visszatérve a kiinduláshoz, a special section felírat elkalauzol egy olyan oldalra, melyen keresztül eljuthatunk az ECM kiadó történetének leírásához (3. kép) és számos érdekes listához, melyeken a lemezek hangszereket, szerzőket, előadókat vagy stílusirányzatok szerint találhatók meg.

3



Foto: ANCSI

Itt már könnyű megtalálni kinek-kinek az ízléséhez illő lemezt. Megtalálhatjuk az ECM kiadóval kapcsolatos írásokat is a „honlap”-on barangolva. Végül egy másik home pagere is elkalauzol minket az ECM, ezt az első lap alapján a Classics World címszóra kattintva érjük el (4. kép).

4



Foto: ANCSI

Megnézhetjük a turnédátumokat (Tour Dates) és megtudhatjuk azt is, hogyan lehet az Interneten keresztül rendelni, illetve vásárolni ECM kiadványt (Shopping List).

BMC CLUB • BMC CLUB • BMC CLUB • BMC CLUB

3. Részletfizetési kedvezmény

4. CD vásárlási kedvezmény: 10%

5. Engedmény az új és használt hangszerek árából.

6. Kedvezményes INTERNET használat.

Sztiv

BMC

A GRAMOFON-BAN

LEMEZAJÁNLAT

K É P E K

1. Kurtág: Music für Streichinstrumente
2. Chick Corea: Voyage
3. Jan Garbarek: Officium
4. Gismonti: Alma
5. Bartók: A csodálatos mandarin
6. Händel: Julius Ceasar
7. Claude Bolling
8. Jean-Claude Petit
9. Cuba - Merceditas Valdez
10. Peru - Musica negra
11. Bolivia Manta - Auki Pacha



ECM

Pat Metheny:
80/81
Travels
Bright Size Life

Keith Jarrett:
My Song
At The Blue Note
Mozart

Jan Garbarek:
Officium
Visible World

Kurtág György:
Musik für Streichinstru-
mente

Egbertas Gismonti:
Alma
Zig Zag

Chick Corea:
Voyage
Trio Music Live In
Europe

Arvo Pärt:
Litany

Gidon Kremer:
Edition Lockenhaus
Vol. 4. Dmitri Shosta-
kovich

Steve Reich:
Tehillim

Az ECM kiadó CD-,
MC- és LP-készlete
kapható, illetve - ami
esetleg nincs a kész-
letben - megrendel-
hető.

Auvidis klasszikus

Bartók Béla: A
csodálatos mandarin

Händel: Julius Ceasar

Filazene

Claude Bolling:
Borsalino, Flic story
Jean-Claude Petit:
Cyrano de Bergerac

Népzene Dél-Amerikából

Kuba, Peru, Bolívia

FISCHER IVÁN

A ZENEKARI HANGZÁSRÓL



mi magunk hallunk egy hangversenyt. Magyarországon Pécsi Ferenc hangmérnökkel készítettem ilyen felvételeket. Ő és társai hosszú éveken át igen komoly munkát folytattak annak érdekében, hogy ezt az úgynevezett minimáltechnikát tökéletesítsék. Ellenpélda: Volker-Strauss, a Philips régi, híres hangmérnöke egy olyan iskolát honosított meg, amely egy mikrofonerdővel dolgozik, és huszonnégy sávós felvételeket készít, amelyekből ki lehet később emelni a fagottot, vagy kicsit halkabbá lehet tenni a harmadik kürtöt. Ennyi tapasztalat után személyes véleményem a kérdésről a következő: nagy óvatossággal kell bánni azokkal az elméletekkel, amelyek a hangfelvételeknél az élő zenélést minél tökéletesebben kívánják reprodukálni. Ez egész egyszerűen lehetetlen. Már azért, mert nem vagyunk a teremben, nem látjuk az előadókat, mert nem vesz minket körül egy picit zajos nézőtér, másképp hallgatunk zenét. Elég egy olyan apró változás, hogy becsukjuk a szemünket a koncertteremben, már más a zenei élmény, mint ha nyitva

tartjuk. A felvétel felvétel, a koncert pedig koncert. Ezért az utóbbi időben engem személyesen jobban érdekelnek azok a felvételek, amelyeken egész egyszerűen több hangot hallok, jobban hallom a partitúrát, mint azok, amelyek távolból, bizonyos teret hagyva a mikrofon és az előadó között, egy kevertebb, bonyolultabb hangzást rögzítenek. De hát ez nem véletlen, hiszen óriási az ellentmondás a hallgató és az előadó helyzete között. Mi, előadók közelebről hallgatjuk a zenét, ezt szoktuk meg. Tőlem a koncertmester talán egy méter távolságban hegedül, a hangversenyhallgató pedig a zenekart körülbelül harminc-negyven méterről szokta hallgatni. A megszokás nagyon fontos. Az a hangversenyhallgató, aki gyakran jár egy koncertterembe, tulajdonképpen ezt a távolról szóló zenekart tartja igaziban, ezt akarja újra átélni. Mi, muzikusok benne vagyunk a zenekarban, s én azt hiszem, hogy közvetlen közelről hallgatni egy zenekart, szinte benne lenni, fantasztikus élmény, amit csak azért nem tudok megosztani a hallgatóval, mert nincs olyan sok hely a zenekaron belül, hogy az egész közönséget be tudnánk oda ültetni. De az élmény csodálatos. Amikor az ember közelről hall egy zenekart, és pontosan hallja a hangokat, nemcsak a visszhanggal keveredett hangot, hanem a hangnak valódi részleteit, azokat az árnyalatokat, amelyekről művészi lehet egy-egy frázis, egy-egy picit részlet, akkor válik az egész zenehallgatás igazán izgalmas élménnyé, és ezért az utóbbi időben egyre inkább érdekel a közelebről s több részlettel, kevesebb elmosottsággal felvett felvétel. De nem akarom kategorikusan elkötelezni magam, hiszen ez az egész kérdés mindig is problematikus marad. Mint már korábban is mondtam: a felvétel felvétel, a koncert pedig koncert. Mindenesetre engem most ez érdekel. Nem állítom, hogy nem fogok változni egy-két év múlva.

Szinte minden lemezfelvétel alkalmával felmerül, hogy milyen legyen a hangzás. Talán semmi nem osztja meg jobban a zenészeket, a hangmérnököket, a lemezhallgatókat, mint ez a kérdés. Rendkívüli végletek vannak. Ha meghallgatjuk Toscanini régi felvételeit a két világháború közötti időszakból, azt vesszük észre, hogy nagyon kevés a visszhang. Különösen szárazak ezek a felvételek. Hallottam olyan történeteket is, hogy Toscanini kifejezetten tiltott mindenféle visszhangosítást, mindenféle művi beavatkozást - neki az volt a legfontosabb, hogy hallja a hangok elejét és hallja a hangok végét. A másik véglet Karajan felvételei az ötvenes-hatvanas évekből, vagy a DECCA-hangzás, amire a cég különösen büszke. Ami őket vezetheti, s ami a Karajan-felvételeket olyan jellegzetessé teszi, az éppen az a hangszépségigény, az a visszhangdús hangzás, amely uralkodóvá vált az utóbbi évtizedekben. Ismét új megközelítés, új elmélet vezet az azoknak a hangmérnököknek a csoportját, akik kevés mikrofonnal vesznek fel. Sok olyan kísérletben vettem részt vagy kísérletről hallottam, ahol a mikrofon elhelyezésével megkísérik megközelíteni azt a helyzetet, amikor egy ember két fülével, tehát körülbelül ilyen távolságban elhelyezett mikrofonokkal hallgatja egy jó teremben a zenét. Svédországban voltam, amikor egy kifejezetten emberfej formájú mikrofont gyártott valaki, hogy még ezzel is utánozza azt a helyzetet, ahogy

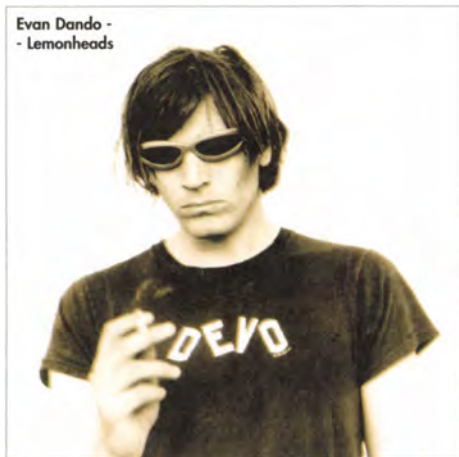


R.E.M.



Az R.E.M. elkészítette a U2 egykori nagy slágerének, a One-nak átdolgozását, amely egy jótékony célokra készült válogatás lemezen lát majd napvilágot. A gyűjteményen hallható többek között Björk, a Pulp, az Ash és Paul Weller is.

Evan Dando -
- Lemonheads



A Judas Priest gitárosa, Glenn Tipton szólóban is bemutatkozik: januárban megjelenik első önálló lemeze, Baptism Fire címmel.

A több éves huzavona után Slash végképp kivált a Guns N' Roses-ból, és a Slash's Bluesball nevű, átmenetinek vélhető csapattal turnézik - hamarosan pedig stúdióba vonul egy újabb lemez elkészítésére. Axel Rose azonban megkezdte az új Guns lemez előkészületeit, új felállással: a billentyűknél Dizzy Reed-dal, Duff McKagan basszusgitárossal és Matt Sorum dobossal. Egyelőre még nem tisztázott, hogy Axel egykori jóbarátja, Paul Hogue is csatlakozik-e a csapathoz, mindenesetre a szerzői munkákban jelentős szerepet vállalt.

A britek egyik legdivatosabb popcsapata, a Blur a Countryhouse után egy újabb albummal jelentkezik ez év elején, amelynek címét egyelőre homály fedi. Hogy miért csak most jelenik meg a lemez, annak talán egyik oka az, hogy a csapat frontembere, Damon Albarn fontos szerepet kapott - egy gengsztert játszik - az Antonia Bird rendezte Face című filmben.

John Watts feloszlatta egykori zenekarát, a Fisher Zt, és egy új triót alapított, J. M. Watts néven: Phil Spalding basszusgitárossal és Steve Kellner dobossal. Az új formáció első lemeze január végén jelenik meg 13 Stories címmel, amelyről a Brilliant Career már hallható a rádiókban.

A Lemonheads nemrégiben szokatlan kislemezt adott ki. Az It's All True című maxin ugyanis szere-

pel a Metallica: Fade To Black, az Oasis: Live Forever és az R.E.O. Speedwagon Keep On Loving You című felvétele is.

1997 január elsejétől Paul McCartneyt egyszerűen Sir Paul-nak lehet szólítani, ugyanis az 54 éves ex-Beatlet Erzsébet királynő lovaggá ütötte a zenéért nyújtott szolgálataiért. Ez ma már korántsem meglepő, ám 1965-ben, amikor a Beatleket beiktatták a Brit Birodalom Rendjébe, több polgár visszautasította a rendbeli kitüntetést, mivel túlságosan dehonesztálónak vélték a popzenekar részvételét e körökben. Ma már több, mint ezren büszkélkedhetnek a Lovagi Rend kitüntetéssel, többek között Andrew Lloyd Webber is, aki a Sir státuszból Lord-dá avanzált.



A tini lányok kegyeiért folyó küzdelemben egyre több érdemet szerez a Boyzone nevű ír csapat - a Words című Bee Gees-feldolgozás sikerének titka talán Trevor Horn produceri munkája.

A kultikus Split Enz és a Crowded House néhány tagja - karöltve a New Zeland Symphony Orchestra több zenészeivel - összeállítottak egy különleges feldolgozáslemez, melynek felvételeit a Split Enz dalai közül válogatták. A mágikus zenéből már két dal, a Poor Boy és a Message To My Girl hallhatóak a rádiókban.

A néhány éve - kimondhatatlanul hosszú nevű ellenére - igencsak sikeres The Presidents Of The United States Of America tagjai, seattle-i származásuk ellenére nem a Nirvana nyomdokaiban haladnak, hanem, minimális hangszerelésű zenéjükkel, egyszerű szórakozást kínálnak. Az „Elnökök” új albuma a Beatles Bors őrmesterének koncepciója szerint építkezik könnyen befogadható dalokkal.



K L A S S Z I K U S H Í R E K

1997. június 14. és szeptember 20. között rendez meg a Sol Fa koncertiroda J. S. Bach összes orgonaműve című sorozatát a Mátyas templomban.

A német lemezkritikusok '96-os díját kapta Borogyin Igor herceg című operafelvétele, melyet a Philips Classics adott ki Valerij Gergiev vezényletével.

A Philips Classics hivatalosan is átvette az oxfordi Gimell Records céget. A Tallis Scholars felvételeit népszerűsítő angol lemezek ezáltal a PolyGram gondozásában kerülnek a lemezboltok polcaira.

A Keller vonósnégyes (Keller András, Pilz János, Gál Zoltán, Kertész Ottó) Bartók Béla összes vonósnégyesét tartalmazó CD-albuma elnyerte a német lemezkritikusok Díját. A felvételt az Erato kiadó jelentette meg 1995-ben. A lemez igen jó fogadtatásra talált a magyar lemezbárálok körében is.

Az angol nyelvű Gramophone Anne Sofie von Ottert választotta az elmúlt év művészenek.

Klaus Heymann, a Naxos alapítója párizsi sajtókonferenciáján bejelentette, hogy kiadója megkezdte a francia zenetörténeti ritkaságok felvételét. Char-

les Gounod oratóriuma, a Tobie után André Caplet Myrha című műve kerül bemutatásra.

A Philharmonia Orchestra Christoph von Dohnányit nevezte ki vezető karmesterévé. A művész eddig mint a zenekar első vendégkarmestere dolgozott.

A német Cantus Cölln régi zene együttes szerződést írt alá a francia Harmonia Mundi céggel. Első közös felvételükön olasz és német XVII. századi művek csendülnek fel (J. Rosenmüller: Vesperás, Gaches de Wert: Madrigálok).

Válogatta: Bősze Ádám



Sting

Bombaként robbant be a popzenébe 1995-ben a farmerből kivillanó alsónadrájaikkal hódító MN8 legénysége. Nos, az I've Got A Little Something For You után megjelent az újabb album, a Freaky, a Tuff Act To Follow című slágervárományos dallal.

A 80-as évek közepén feloszlott Police legjobb felvételeiből már több válogatáslemez készült. Ezúttal a legendás trió legjobb dalai újratekercelt és digitalizált változatban lesznek hallhatóak - jó hír a Don't Stand So Close To Me című dal kedvelőinek, hogy ez a felvétel eredeti és 1997-es változatában egyaránt megtalálható az új albumon.

Fine Young Cannibals



A Fine Young Cannibals az elmúlt év végén ismét lázba hozta rajongóit új, Flame című dalával - az új esztendőben pedig a csapat mindhárom tagja szólólemezzel jelentkezik majd.

A trip-hop király címmel is illetett Tricky társával, Martina-val új albumot jelentetett meg Pre Milleneum Tension címmel - a lemezről elsőként a Christiansands című dal vált ismertté.

Sting - a Bring On The Night című album megjelenése óta először - áprilisban koncertalbummal jelentkezik majd, melynek felvételeit turnéjának tengerentúli állomásai során rögzítették.

A hazai klubélet egyik legismertebb és legnépszerűbb zenekara, a Quimby megtette azt, amire sok angolul éneklő zenekar nem vállalkozott: új, Majom Tangó című albumát magyar nyelven dobta piacra. A lemez azonban ezúttal is különleges zenei élményt nyújt: számos stílus sajátos keveredése ez, a jazztől a reggae-n át az afro népzeneig és a keringőig.

A Kispál és a Borz legutóbb a Csibibaba című film zenéjét tartalmazó albumon volt hallható - olyan örökbecsű slágereket hallhattunk Lovassy Andrásék sajátos feldolgozásában, mint a Csibibaba, a Kicsi szomorkás a hangulatom, vagy a Gézengúz. Január hónapban azonban stúdióba vonul a csapat és saját, új lemezt készít, Bálnák, ki a partra cím - megjelenése március elejére várható.

Válogatta: Csík Gabriella



Kispál és a Borz

J A Z Z H Í R E K

A Magyar Fotográfiai Egyesület kiállítótermében (Budapest, Belgrád rkp. 17., V. em.) Siklós Péter fotográfus „Jazz” című kiállítása tekinthető meg 1997 január 20-tól február 17-ig, hétfőn és csütörtökön 18-20-ig.

Az év végi toplisták közül a németországi MAX című színes magazin listáján Jan Garbarek: Visible World című lemeze végzett az első helyen (ECM, ld. Gramofon 1). Az Entertainment Media által eladási adatok alapján közölt sorrendben Cassandra Wilson (New Moon Daughter - Blue Note, Gramofon 1) Herbie Hancock (The New Standard - Verve, Gramofon próbaszám), majd Miles Davis (Live Around the World - Warner, Gramofon 3) következik. A tizes listát Keith Jarrett továbbra is csúcstartó Kölni koncertje zárja, melyről szintén hamarosan olvashatnak a Gramofon jazzrovatában. A MAX szerint 1996-ban Dianne Reeves (Blue Note), Peter Weninger (Mons), Cyrus Chestnut (Atlantic) és a Gerry Gibbs sextett tartoztak a nagyobb figyelmet érdemlő tehetségek közé.

A nagynevű chicagói Downbeat című folyóirat hatvanharmadik évfolyamát az olvasói szavazatok alapján összeállított sikerlistával zárja. A „Legendák csarnokában” Horace Silver

kapott helyet, az év muzsikusa és az év lemezének előadója Joe Lovano szaxofonos. Alt-szaxofon kategóriában Kenny Garrett, tenoron Sonny Rollins, trombitában Tom Harrell, zongorában Keith Jarrett, elektromos billentyűkön Herbie Hancock nyert. Néhány érdekesebb további első hely: Vokál-együttes: Take Six, gitár: John Scofield, énekesnő/énekes: Cassandra Wilson, Mark Murphy dob: Elvin Jones, pozán: J.J. Johnson, klarinét: Eddie Daniels, hegedű: Stephane Grappelli, egyéb hangszerek: Toots Thielemans.

Összesítette decemberi magyar és külföldi jazzlemezadásait a CD-Bár, a budapesti jazzrajongók egyik kedvenc lemezboltja. Íme:

1. Oscar Peterson meets Roy Hargrove and Ralf Moore (Telarc)
2. John McLaughlin - Paco De Lucia - Al Di Meola (Verve)
3. Groove Collective We, the People (Giant Step - Impulse)
4. Kenny Garrett: Pursuance (Warner)
5. Miles Davis: Live Around the World (Warner)
6. Stephane Grappelli + Michelle Petrucciani (Dreyfus)
7. Jan Garbarek: Visible World (ECM)
8. Cassandra Wilson: New Moon Daughter (Blue Note)

9. Michael Brecker: Tales From the Hudson (Impulse)
10. Joshua Redman Freedom In the Groove (Warner)
1. Dresch Mihály: Túl a Vizen (Fonó - Adyton)
2. Snétberger Ferenc: Budapest (Enja)
3. Berki Sings Jazz (Dávid)
4. Muckshow: Acid Drops (CD-Bár)
5. Grensó Plays Monk (Pannon Jazz)
6. Szabados György: Elfelejtett énekek (Adyton)
7. Vukán (CAE) - Rolla (Liszt Ferenc Kamarazkr.): Live In Concert (BBKR)
8. In Line: Twins (Royal)
9. Lakatos Tony: Live In Budapest (Laika records)
10. Paksi Jazz Rock Fesztivál'96

Ide tartozik az a hír is, hogy február 1-jén a CD Bár a Székely Mihály utcából a VIII. kerületi Krúdy Gyula utca 6. szám alá költözik (a cím egyezik a Zsolt Audióéval). Telefon: 138-4281



Cassandra Wilson

Válogatta: dr. Zepernovszki Kornél

Tisztelt Olvasó!

A Gramofon januári számának végére érve - ha ideje és kedve engedi - kérjük, szenteljen néhány percet kérdőívünknek, amely az olvasói igények pontos felmérését, s ezáltal egy valóban olvasóbarát, egyszerre informatív és reprezentatív, az igényes zenerajongóhoz szóló havilap megteremtését szolgálja. A kitöltött kérdőívet vagy annak fénymásolatát kérjük, küldje vissza a Gramofon címére:

1025 Budapest, Mandula utca 31.

Ha a kérdőívre ráírja nevét és pontos címét, a Gramofon szerkesztősége ingyenesen eljuttatja Önnek a Gramofon februári számát!

1. Kérjük, sorolja fel azokat, akikkel közös háztartásban él:

- háztársa, élettársa
- apja, anyja
- gyermeke
- testvére, háztársa testvére
- apósa/anyósa
- unokája
- nagyszülei, háztársa nagyszülei
- egyéb rokon
- egyéb személy

2. Neme:

- férfi
- nő

3. Születési éve:.....

4. Legmagasabb iskolai végzettsége:

- nem járt iskolába
- 1-5 osztály
- 6-7 osztály
- 8 általános
- szakmunkásképző, szakiskola, mesterlevél
- befejezett középiskola
- befejezett főiskola
- befejezett egyetem

5. Dolgozik-e?

- igen
- nem:
 - GYED-en lévő
 - nyugdíjas
 - munkanélküli
 - háztartásbeli
 - tanuló
 - egyéb inaktív kereső
 - egyéb eltartott

6. Munkaviszonyának jellege:

- alkalmazásban áll
- önálló vállalkozó
- szellemi szabadfoglalkozású

7. Beosztása:

- fizikai munkát végző vállalkozó
- szellemi munkát végző diplomás
- szellemi munkát végző diploma nélküli
- szakmunkás
- felső vezető
- közép vezető
- alsó vezető
- beosztott diplomás szellemi
- beosztott szellemi
- egyéb

8. Az Ön munkahelye milyen ágazathoz tartozik:

- ipar
- építőipar
- mezőgazdaság
- kereskedelem, vendéglátás
- pénzügyi szolgáltatás
- egészségügy
- kultúra, oktatás
- közszolgálat

9. Mennyi a nettó összjövedelme (beleértve minden egyéb díjazást)?

10. Az Ön háza milyen településen található?

- tanyán
- falun
- kisvárosban
- közepes nagyságú városban
- nagyváros peremkerületében
- nagyváros centrumában

11. Az itt szereplő készülékek közül melyikkel rendelkezik, illetve melyiket tervezi beszerezni, vagy újra cserélni?

- videomagnó
- videokamera
- kábel TV
- rádiós magnó
- autórádió
- CD lejátszó
- walkman
- Hi-Fi berendezés
- lemezjátszó

12. A rendelkezésére álló hanghordozók közül melyiket kedveli a legjobban?

- CD
- kazetta
- bakelit lemez
- DAT
- minidisc

13. Hallgató-autóban zenét?

- igen:
 - CD-t
 - kazettát
 - rádiót
- nem

14. Átlagosan naponta mennyi időt tölt zenehallgatással?

- fél óránál kevesebbet
- fél és egy óra között
- egy óránál többet

15. Milyen gyakran vásárol CD-t?

- hetente többször
- hetente
- kéthetente
- havonta
- ritkábban
- soha

16. Általában milyen gyakran jár koncertre?

- hetente többször
- hetente
- kéthetente
- havonta
- ritkábban
- soha

17. Melyik állítás igaz Önre? Ön...

- rendszeresen/gyakran megfigyeli az újságok hirdetéseit
- alkalmanként figyeli meg az újságok hirdetéseit
- soha nem nézi meg az újságok hirdetéseit

A válaszadás önkéntes!

A szerkesztőség garantálja, hogy az Ön neve és címe más cégek birtokába nem kerülhet; kizárólag arra használjuk fel, hogy a Gramofonnal kapcsolatos újdonságokról tájékoztassuk. Amennyiben azt szeretné, hogy nevét és címét töröljük adatbázisunkból, kérjük, jelezze szándékát írásban vagy telefonon a Gramofon szerkesztőségében.

MEGREDELŐLAP

Megrendelem a **GRAMOFON - The Hungarian CD Review** című folyóiratot, az igényes zenerajongó lapját példányban.

- egy évre: a bolti árnál 252,- forinttal olcsóbban, **3.300,-** forintért.
- fél évre: a bolti árnál 76,- forinttal olcsóbban, **1.700,-** forintért.

Megrendelő neve:

Címe:(város, község, kerület).....(utca, tér, ltp.)
(házsám).....(emelet, ajtó)(irányítószám)

Az előfizetési díjat

- a részemre küldendő átutalási postautalványon
- számla ellenében, átutalással egyenlítem ki.

A megrendelőlapot az alábbi címre kérjük feladni:

AMFISZ Kft. 1025 Budapest, Mandula u. 31. Fax: 212-4782

PR

PROVIDENCIA

OSZTRÁK - MAGYAR BIZTOSÍTÓ RT.

Vezérigazgatóság

1066 Budapest, Teréz krt. 42-44.
Tel.: 269-3977, fax: 269-3996

Budapesti Területi Igazgatóság

1146 Budapest, Hungária krt. 178-186.
Tel.: 251-7688, fax: 251-6010

Budapest Vidéke Igazgatóság

1146 Budapest, Hungária krt. 178-186.
Tel.: 251-7688/1405, fax: 251-6010

Miskolci Területi Igazgatóság

3530 Miskolc, Szemere B. út 16.
Tel.: 46/412-200, 412-210, fax: 46/411-139

Debreceni Területi Igazgatóság

4024 Debrecen, Szent Anna u. 37.
Tel.: 52/419-766, fax: 52/419-937

Szegedi Területi Igazgatóság

6720 Szeged, Széchenyi tér 6.
Tel./fax: 62/325-532, 325-211

Pécsi Területi Igazgatóság

7626 Pécs, Búza tér 8/A
Tel.: 72/324-148, 324-169, tel./fax: 72/336-366

Győri Területi Igazgatóság

9022 Győr, Bajcsy-Zs. u. 44.
Tel.: 96/311-811, 311-919, 317-518, fax: 96/317-477

A svájci SQS Tanúsító Testület igazolja, hogy a **Providencia Biztosító Rt.** működése megfelel az **ISO 9001** nemzetközi szabványban megfogalmazott követelményeknek. Ezáltal a magyarországi pénzügyi szolgáltatók közül elsőként érdemeltük ki ezt a nemzetközi tanúsítványt.



Reg. Nr.: 12531

és egyenesbe jön



FRANK OSZKÁR

Bevezető Bartók Mikrokozmoszának világába



UNIVERSITAS

205 oldal,

Fogyasztói ára:

690,- Ft + áfa

Raktári szám: J 22-20

Bartók Mikrokozmosza egyrészt a zongorázni tanulók tananyaga - a legegyszerűbb gyakorlatoktól a legnehezebb előadási darabokig; másrészt a XX. század zenéjének alapos megismeréséhez nyújt felbecsülhetetlen segítséget. "Kis világá"-ban, mint cseppben a tenger, megtalálható mindaz, ami Bartók "nagy" műveinek összetevője: mindazok a ritmikai, hangnemi, akkordikus és formai elemek, amelyekből Bartók - és sok más zeneszerző - egész zeneszerzői világa felépül.

Ezt a nagy jelentőségű művet veszi közelről szemügyre Frank Oszkár ebben a kötetben. Tudományos pontossággal, szabatosan, lényegretörően tárja fel e "kis világ" titkait az olvasó előtt, hozzásegítve a Mikrokozmosz és egyben Bartók zeneszerzői műhelyének alapos megismeréséhez. Az általános törvényszerűségek megmutatása és összegezése után négy darab művet teljes részletességgel is elemez, bőséges kottailusztrációival. A Függelékben különböző szempontok szerint rendszerezi az egyes darabokat, bemutatja a főbb típusokat, névmutatókat és forrásjegyzéket közöl.

A könyv a Bartók zenéjét és általában a modern zenét kedvelők számára hasznos és élvezetes olvasmány.